

William Shakespeare
Coriolanus
Přeložil J. V. Sládek
Tragédie o pěti jednáních

OSOBY

Gaius Marcius, napotom **Gaius Marcius Coriolanus**

Titus Lartius,

Cominius, vojevůdci proti Volskům

Menenius Agrippa, přítel Coriolanův

Sicinius Velutus, tribuni lidu

Junius Brutus,

Malý Marcius, syn Coloriolanův

Římský hlasatel

Tullus Aufidius, vůdce Volsků

Setník Aufidiův

Spiklenci strany Aufidiovy

Měšť'an z Antia

Dvě **stráže** Volsků

Volumnia, matka Coriolanova

Virgilia, choť Coriolanova

Valeria, přítelkyně Virgiliina

Komorná u Virgilie

Římané a Volskové, senátoři, patriciové, aedilové, liktoři, vojsko, měšť'ané, poslové, sluhové u Aufidia a jiná **družina**

Dějiště: Řím a okolí; Corioly a okolí; Antium

JEDNÁNÍ PRVNÍ

SCÉNA PRVNÍ

Řím. Ulice.

Vystoupí tlupa odbojných měšť'anů s holemi, kyji a jinou zbraní.

První měšť'an. Než půjdeme kam dále, slyšte mne!

Všichni. Mluv, mluv!

První měšť'an. Jste všichni odhodláni umřít raději než trpět hlad?

Všichni. Odhodláni, odhodláni.

První měšť'an. Především víte, že Gaius Marcius jest úhlavní nepřítel lidu.

Všichni. To víme, víme.

První měšť'an. Zabijme ho a budeme míti obilí, zač sami chcem. Jest to ortel?¹

Všichni. Žádných řečí o tom dál; vykonejme jej; pryč, pryč!

Druhý měšť'an. Ještě slovo, dobří měšť'ané.

První měšť'an. Nás cení jako *nuzné* měšť'any; patriciové jsou *dobří*². Čím se panstvo přecpává, spomohlo by nám. Kdyby nám jen toho dopřáli, co jim přebývá, dokud to k požití, mohli bychom za to mít, že po lidsku nám pomáhají; ale myslí si, že na to jsme jim příliš drazí. Vychrtlost, která nás tráví, pohled na naši bídu jest jim jako soupis, v němž dopodrobna sčítají svou hojnost; naše strádání jest jim zisk. Pomstěme se svými oštěpy, než na štěpiny³ vyhubnem. – A vědí bozi, že mluvím tak z lačnosti chleba, ne z žízňě pomsty.

Druhý měšť'an. Chcete jíti zvláště na Gaia Marcia?

Všichni. Na něj prvního; jest učiněný hafan na obecný lid.

Druhý měšť'an. Uvážili jste, jaké služby vlasti prokázal?

První měšť'an. Ba právě; a také bysme mu toho rádi dobře vzpomínali, kdyby sám sobě za to neplatil svou hrdostí.

Druhý měšť'an. Ne, nemluvte tak zlomyslně.

První měšť'an. Povídám vám, cokoliv učinil slavného, jen k tomu konci učinil. Třeba to stačilo lidem

dobrácým, když řeknou, že to bylo pro vlast, udělal to, jen aby se zavděčil své matce, a potom, aby zpyšnět moh, a pyšen jest až k vrcholu své chrabrosti.

Druhý měšťan. V čem nemůže si pomoci, jsa od přírody tak, vykládáte mu za hřích. To přece nikterak říci nemůžete, že jest lakotný.

První měšťan. Byť bych to i říci nemohl, nejde z toho, že bych měl nouzi o žaloby; má i nadto tolik chyb, že by jich vypočítávání až unavilo.

Pokřik za scénou.

Jaký to pokřik? Druhá strana města jest vzhůru. Co tu stojíme a tlacháme? Na Kapitol!

Všichni. Pojd'te, pojd'te!

První měšťan. Ticho! – Kdo to sem přichází?

Vystoupí Menenius Agrippa.

Druhý měšťan. Ctný Menenius Agrippa; on vždycky býval lidu nakloněn.

První měšťan. Ten ještě projde se svou poctivostí; kéž všichni druzí byli takoví!

Menenius. Co počínáte, moji rodáci,

kam s těmi kyji, s těmi obušky?

Co se tu děje? – Mluvte, prosím vás.

První měšťan. Naše věc není senátu neznáma; již čtrnáct dní měli o tom tušení, co chceme učinit; a teď jim to dokážem skutky. Říkají, že nuzní prosebníci mají ošklivý dech; však poznají, že máme také ošklivé paže.

Menenius. Aj, lidé, moji dobří přátelé,

ctní susedé, vy zničití se chcete?

První měšťan. To nelze, pane, jsme již zničeni.

Menenius. Já povídám vám, přátelé, že šlechta

co nejlaskavěj o vás pečuje.

A co se týče vašich strádání

a utrpení v této drahotě,

tak právě mohli byste na nebe

se obořiti svými holemi

jak pozvedati je na římský stát,

jenž půjde dál svou drahou vytknutou

a ztrhá deset tisíc otěží

a z mohutnějších svorů kovaných,

než na jaké kdy postačí váš vzdor.

A drahotu ne patriciové,

však bozi dělají a před nimi

vám pomocna být musí kolena.

ne zbrojné paže. – Ach, vás neštěstí

unáší tam, kde větší čeká na vás,

a těžce veslům obce křivdíte,

jež po otcovsku o vás pečují,

jak nepřátelům svým jim klnouce.

První měšťan. Že o nás pečují! – Ano, hezky! – Nikdy o nás péče neměli. – Tak nás nechat hlady mřít a sami špýchary mít přeplněné obilím; vydávat úkazy proti lichvě, a lichvářům být na ruku; co den rušit nějaké zdravé opatření čelící proti boháčům, a co den stanovit krušnější řády na ukování a útisk chudiny! Nesnědí-li nás války, oni to učiní; v tom je ta všecka jejich láska k nám.

Menenius. Buď uznat musíte, že k podivu

zlou vůli máte, aneb dát si líbit,

když vás kdo viní z poštilosti.

Chci hezkou pohádku vám povědít;

snad jste ji slyšeli; leč protože

se hodí k věci, ať mým vyprávěním

o trochu více ještě vyvětrá.

První měšťan. Dobrá, vyslechnu vás, pane; jen si však nemyslete, že naše křivdy odšvandročíte pohádkou; ale když vám libo, mluvte.

Menenius. Byl jednou čas, kdy všechny údy těla se zvedly vzpourou proti žaludku

a tak jej vinily: – že sedí jen
jak propast prostřed těla nečinný
a líný, stále krmi hltaje,⁴
a nikdy s ostatními nenese
část práce; kdežto druhá ústrojí
zří, slyší, myslí, učí, chodí, cítí,
a navzájem se podporující
tak slouží potřebám a spolným snahám
celého těla. – Na to žaludek...

První měšť'an. Nuže, pane, co řekl žaludek?

Menenius. Hned vám to povím. S jakýms úsměvem,
jenž arcit' nešel od plic, však jen tak
– neb, víte, mohu nechat žaludek
se usmívat tak dobře jako mluvit –,
on zahanbující⁵ dal odpověď
těm údům nevrlym, těm zbojným částem.
jež závidí mu jeho důchody
tak právě, jako okem závistným
vy hledíte na naše senátory,
že nejsou takovými jako vy.

První měšť'an. Jak odpověděl jim váš žaludek?

Jak? – Co! – Ta hlava s vínkem královským,
to strážné oko, srdce rádce náš
a rámě vojín, noha komoň, jazyk
náš hlasatel, krom druhé výzbroje
a drobných pomocníků v naší stavbě,
ty kdyby měly...

Menenius. Nuže co? – Ten člověk
mne zrovna umluví! – Nu co, nu co?

První měšť'an. ...být skličovány žrutem žaludkem,
jenž jest jen žumpou těla –

Menenius. Nu co dál?

První měšť'an. Tou měrou kdyby ona ústrojí
si posteskla, co řek by žaludek?

Menenius. To povím vám; když dopřejete mi
jen málo toho, co tak skrovně máte
– své trpělivosti – hned uslyšíte
tu odvěť žaludku.

První měšť'an. Jste rozvláčný.

Menenius. Ted' hezky pozor, milý příteli:

náš moudrý žaludek byl rozvážný,
ne ukvapen jak jeho žalobci;
i odtušil: „Jest pravda, přátelé,
již se mnou jedno tělo tvoříte,
že první беру krmí společnou,
od níž jste živi; a to slušno jest,
neb já jsem špižírna a pracovna
celého těla; posílám ji však⁶
až k dvoru, srdci, k mozku prestolu,
a chodbami a komorami těla
nerv nejsilnější, žilka nejmenší
tu přirozenou dávku ode mne
si odbírají, kterou živy jsou.
I ačkoli vám všechněm vespolek,
vy, milí přátelé,“ – to povídá,

jak pravím, žaludek –

První měšťan. Aj dobře, dobře.

Menenius. „I ačkoli vám všechněm nemožno
to viděti, co každému z vás dávám,
přec mého účtu závěrek jest ten,
že všichni z všeho mouku dostanou
zpět ode mne a ponechají mi
jen otruby.“ – Co tomu říkáte?

První měšťan. To byla odpověď. – Co z toho dál?

Menenius. Ten dobrý žaludek jsou senátoři
a vy jste ony údy odbojné;
neb uvážíte-li jich starosti
a trud a správně pochopíte, že
to všecko obci k blahu, shledáte,
že není veřejného dobrodiní,
jež dostáváte, aniž nevzniklo
a nepřicházelo jen od nich k vám
a od vás nikterak. Co myslíte,
vy, palci u nohy v tom shromáždění?

První měšťan. Já palec u nohy?! Proč palec, proč?

Menenius. Že, jsa ten nejbídnější, nejnižší
a nejchudší z té velemoudré vzpoury,
jdeš nejpředněj. Ty zvěři nedobrá,
jež do běhu máš nejchabější krev,⁷
se ženeš vpřed, bys prospěch ulovil.
Však hotujte ty svoje sukovice
a pádné kyje; Řím a jeho krysy
se k bitvě chystají, a jeden z nich
zle pochodí.

Vystoupí Gaius Marcius.

Zdar, čacký Marcie!

Marcius. Můj dík! – Co jest, vy chátro buřičská,
jež drbe malomoc svých rozumů,
až sami z toho oprašívíte?

První měšťan. Vy máte vždycky dobré slovo pro nás.

Marcius. Kdo jen kdy tobě dobré slovo dá,
až pod zošklivení ti lichotí.
Co chcete, psi, jimž válka ani mír
se nelíbí, neb ona děsí vás
a mírem stáváte se zpupnými.
Kdo věří vám, kde chtěl by mít vás lvy.
vás vidí zajíci, kde liškami,
jste husy. Nejste spolehlivější,
než na ledu jest uhlí řežavé,⁸
než napadané kroupy na slunci.
Vám ctností toho navrch vynášet,
ježž porážejí jeho zločiny,
a klnout právu, že ho postihlo.
Kdo velikosti sobě zasloužil,
jest hoden vaší zášti; vaše láska
jest choutka churavce, jenž nejvíce
chtív toho, co by neduh zhoršilo.
Kdo na vaši se přízeň bezpečí,
olověnými pluje ploutvemi
a duby kácí třtinou. – Zvěšet vás!

Vám důvěřovat? – Každou minutu
svůj rozmar měníte a šlechtným
vám ten, jež teď jste nenáviděli,
a podlým ten, jehož jste věnčili.
Co jest, že po těch různých náměstích
na vznešený náš senát lajete,
jenž kromě bohů drží jediný
vás v postrachu, sic byste navzájem
se požrali? Co chtějí?

Menenius. Obilí;
a za ceny jim samým příhodné;
jsouť prý ho v městě velké zásoby.

Marcus. Prý – Pověsit je! Dřepí u krbu
a dělají, jako by věděli,
co kde se šustne na Kapitolu;
kdo asi poroste, kdo na výsluní,
kdo padá; straní nespokojencům
a klevetí o sňatcích domnělých;
moc jedné strany nadmou jako měch⁹
a druhou, jež jim není po chuti,
až k příštipkům svých trepek zlehčují.
Že obilí je dost! – Ó kdyby šlechta
jen chtěla přestat lítostivou být
a nechala mne užít mého meče,
já z tisíců těch rabů čtvrcených
bych haldu nakupil tak vysoko,
až kam bych jen moh kopím dosáhnout.

Menenius. Ti zde se skoro dali utišíť;
neb ač jsou potřeštění dost a dost,
jsou také učinění zbabělci.

Však, prosím vás, co dělá druhá tlupa?

Marcus. Ti se již rozptýlili. – Zvěšet je!
Že prý se moří hladem, pravili
a skomírali v různých příslovích:
„že nouze boří hradby kamenné;
že pes jíst musí; a co k jídlu jest,
že patří do úst; bozi obilí
že neušetřili jen boháčům.“ –
A takovými cáry dávali
svým steskům průchod. – A když na to pak
jim dána odpověď a svoleno
k jich jedné žádosti – tak úžasné,
že puká srdce šlechty veškeré
a pevná vláda bledne –, házeli
své čapky do výše, jak měsíci
by na rohy je chtěli pověsit,
a hulákali škodolibostí.

Menenius. Co povoleno jim?

Marcus. Pět tribunů,¹⁰
by hájili jich blbé rozumy;
a sami volí je. Junius Brutus
jest jeden z nich. Sicinius Velutus
a – což vím dál – mor na ně na všechny!
Ta luza byla by dřív musela
kdekterou střechu v městě strhati,

než bývala by něco takého
si u mne vymohla; však časem svým
veřejné moci vzrostou přes hlavu
a podhodí nám věci vážnější,
jež podnětem své vzpoury učiní.

Menenius. Toť přepodivné.

Marcius. Domů klid'te se,
vy splašky!

Vystoupí kvapně Posel.

Posel. Kde je Gaius Marcius?

Marcius. Zde. – Cožpak jest?

Posel. Přináším novinu,
že Volskové jsou v zbroji.

Marcius. Těší mne;
tak aspoň zbavíme se plesnivých
svých nadbytků.¹¹ – Hle, z našich starešin
ti nejlepší.

Vystoupí Cominius, Titus Lartius a jiní Senátoři; Junius Brutus a Sicinius Velutus.

První senátor. Jest pravda, Marcie,
co ondy jste nám řekl: Volskové
jsou ve zbrani.

Marcius. A mají vojevůdce,
Tulla Aufidia, jenž také vám
zbroj vtiskne do ruky. – Mně s hříchem jest
mu jeho bohatýrství závidět;
a kdybych někdo jiný byl, než jsem,
nic jiného bych nechtěl být než on.

Cominius. Vy válčili jste spolu?

Marcius. Kdyby svět
se na dvě polovice rozpadl
a jedna druhou rvala za uši
a on byl na mé straně, vzbouřil bych se,
bych jenom proti němu válčit moh:
jeť lev, jež honit jest mi hrdostí.

První senátor. Tak, čacký Marcie, se vypravte
do těchto válek pod Cominiem.

Cominius. To jste již přislíbil.

Marcius. Tak, pane, jest;
a trvám na tom. Tite Lartie,
ty ještě uvidíš, jak udeří
má čepel přímo ve tvář Tullovu.
Jak, neduživ? – Ty doma zůstaneš?

Titus. Ne, Gaie Marcie, o jednu berlu
se budu opírat a druhou bít,
než v této věci bych se omeškal.

Marcius. Ó ryzí krvi!

První senátor. Na Kapitol ted'
nás provod'te, kde čekají – jak vím –
již naši nejuvěrnější přátelé.

Titus (*ke Cominiovi*). Vy napřed. (*K Marciovi*) Prosím, za Cominiem;
my za vámi; jste hoden přednosti.

Cominius. Ctný Marcie!

První senátor (*k měšťanům*). Pryč, do svých domovů;
ať už jste pryč!

Marcius. Ne, ať jdou za námi;

tam u Volsků je hojnost obilí
a tyto krysy s sebou vezměte.
ať vyhlodají jejich špýchary.
Ctihodní buřiči. váš chrabrý duch
tak utěšeně klíčí; prosím, za mnou.

Měšťané *se odkrádají. Odejdou všichni kromě Sicinia a Bruta.*

Sicinius. Zda byl kdy člověk hrdopyšný tak
jak tento Marcius?

Brutus. On nemá sobě rovna.

Sicinius. Když za tribuny lidu zvoleni
jsme byli –

Brutus. Všimnul jste si jeho rtů
a očí?

Sicinius. Tak, a jeho úštěpků.

Brutus. Když popuzen, ni bohů nešetří
svým posměchem.

Sicinius. A skromnou¹² lunu ztupí.

Brutus. Ať války nynější jej pohltí!

On příliš zpychnul na svou udatnost.

Sicinius. A taká povaha, když úspěchem
jest polechtána, stínem pohrdá,
jejž o polednách šlape. Tomu však
se divím jen, jak jeho nadutost
můž toho snést, by pod Cominia
byl řaděm.

Brutus. Sláva, již má na mysli
a kterou jest již valně vyzdoben,
se nedá lépe zachovat ni zvýšit
než místem, které stojí pod předním;
neb vše, co nedaří se, za vinu
se vojevůdci dá¹³ a bezhlavý
soud obecný hned bude Marcia
se dovolávat: „Kéž by býval on
ty věci řídil!“

Sicinius. Kdežto ve zdaru
hlas veřejný, jenž k Marciovi lne,
Cominia všech zásluh pozbaví.

Brutus. Tak jest. – Cominiovy slávy půl
již patří Marciovi, třeba ničím
jí nedobyl; a všechny jeho chyby
se Marciovi k slávě připočtou,
ač nebyl si jí ničím zasloužil.

Sicinius. Nuž pojďme tam a vyslechněme, jak
se strojí výprava a jak se on,
krom svojí vlastní vzácné osoby,
do války chystá.

Brutus. Ano, pojďme již.
Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

Corioly. Budova senátní.

Vystoupí Aufidius a senátoři coriolští.

První senátor. Vy tedy myslíte, Aufidie,
že Římští znají naše úrady
a že jim vědomo, co činíme?

Aufidius. A není to i vaše mínění?

Nač v této obci pomyšleno kdy,
co dřív, než mohlo skutkem být, Istný¹⁴ Řím
byl nezvěťřil? – Necelé čtyři dni
jsou tomu, co jsem od nich dostal zvěst;
zní takto... tuším, že to psaní mám
zde u sebe; – nuž ano, tady jest:
(Čte)

Zde vojsko sebrali, však neznámo,
zda na východ, či západ; drahota
je veliká; lid bouří se a zvěst
se rozhlašuje, že Cominius
a Marcius, váš dávný odpůrce,
jenž v Římě nenáviděn víc než vámi,
a Titus Lartius, ten chrabří Říman,
že tito tři povedou hotovost,
kam určena jest, nejspíš proti vám.
To uvažte.

První senátor. Náš branný lid je v poli;
a neměli jsme nikdy pochybnost,
že Řím jest hotov dát nám odpověď.

Aufidius. A též jste za nemoudré neměli
svůj velký záměr chovat v tajnosti
tak dlouho, dokud nutně nemusel
se objevit. Však zdá se, Římané
že postřehli jej v samém zárodku.
To vyzrazení naši výpravu
nám poškodilo; neboť chtěli jsme
dřív zmocniti se několika měst,
než Řím by zvěděl, že jsme na nohou.

Druhý senátor. Již tedy, rekovný Aufidie,
se chopte velení a spěchejte
k svým plukům; nás tu samy zanechte,
i ostražíme si Corioly.
Když oblehnou nás, k osvobození
svá vojska přiveďte; však shledáte,
jak myslím, že se na nás nestrojí.

Aufidius. Ó jenom o tom nepochybujte;
mám zprávy bezpečné. Ba ještě víc:
část jejich moci jest již na pochodu
a chvátá sem. – Teď, vzácní přátelé,
se loučím s vámi. Setkáme-li se
kde spolu já a Gaius Marcius,
jest přísaháno, že se budem bít,
až jeden dále moci nebude.

Všichni. Ať tedy bozi jsou vám pomocni!

Aufidius. A zachovají Vaše Vzácnosti!

První senátor. Mějte se dobře!

Druhý senátor. Sbohem!

Všichni. Buďte zdráv!¹⁵

Odejdou.

SCÉNA TŘETÍ

Řím. Pokoj v domě Marciově.

Vystoupí Volumnia a Virgilia; usednou na nízké židle a šijí.

Volumnia. Prosím tě, dcero, zaspívej neb se aspoň trochu rozvesel. Kdyby můj syn byl mým chotěm, více bych se radovala z jeho nepřítomnosti, kdy nabýval by cti, než z jeho manželského objetí, kde by mi svou lásku osvědčoval nejvíce. Když byl ještě útlý hoch a jediný syn mého života, když mládí a vděk oči všech strhovaly k němu, když jiná matka za celodenní prosby královské by jej nebyla ni na hodinu vzdálila od svého pohledu: tu já, uvažujíc, jak by také bytosti slušela čest, že nebyl by nic lepší obrazu, jenž visí na stěně, kdyby mu zvučné jméno nedodalo života, ráda jsem ho nechávala hledati nebezpečí, kde by mohl slávy najíti. Do kruté války jsem jej poslala, odkud se vrátil, čelo doubím¹⁶ věnčené. Pravím ti, dcero, že jsem více nezaplesala, po prvé slyšíc, že to chlapec, než tenkrát, když poprvé jsem viděla, že se mužem osvědčil.

Virgilia. Leč kdyby byl v té válce zahynul, co, matko, potom?

Volumnia. Jeho věhlas býval by mi synem; v něm byla bych našla své potomstvo. Slyš, co ti pravím od srdce: kdybych dvanáct synů měla, je všechny stejně milujíc, a neméně mi drahých než tvůj a můj dobrý Marcus, chtěla bych raději, aby jich jedenáct hrdinsky umřelo pro vlast, než aby jeden prostopáše hýřil mimo boj.

Vystoupí Komorná.

Komorná. Ctná paní, vzácná Valeria vás přišla navštívit.

Virgilia. Dovolte prosím, abych odešla.

Volumnia. Ne, ne, jen zůstaň. – Zdá se mi, že slyším

až sem znít bubny tvého manžela;

a vidím ho, jak porvav za vlasy

Aufidia, jej k zemi strhuje.

Jak děti před medvědem Volskové
se před ním rozprchávají. Mně jest,

jak viděla bych dupnouti jej tak

a takto volat: „Kpředu, zbabělci.

vy v postrachu jste byli zplozeni,

ač narození v Římě.“ – Krvavé

pak svoje čelo rukou brněnou

si utíraje, kráčí kupředu

jak žnec, jenž úkol má buď skosit vše,

neb o mzdu přijíti.

Virgilia. On, čelo krvavé! Ó Joviši,
jen žádnou krev!

Volumnia. Ó jdi mi, blázínku,

ta muži sluší víc než zlatý lesk

na jeho trofejích.¹⁷ Prs Hekubin,

když kojil Hektora, nic luznějším

se nejevil než Hektorovo čelo,

když pohrdlivě krví stříkalo

na řecké meče. – Rci Valerii,

že s potěšením uvítáme ji.

Odejde Komorná.

Virgilia. Kéž nebe chrání mého manžela
před zlým Aufidiem!

Volumnia. On srazí hlavu

Aufidiovu pod svá kolena

a na vaz šlápne mu.

Vystoupí Valeria se Sluhou a Komornou.

Valeria. Dobrý den, dámy.

Volumnia. Má milá –

Virgilia. Těší mne, že vás vidím, vzácná paní.

Valeria. Jak se obě máte? Vy jste vzorné hospodyně. Co šijete? Krásná práce,¹⁸ věru. Jak se daří vašemu synáčku?

Virgilia. Děkuji Vaší Vzácnosti, dobře, milá paní.

Volumnia. Ten tak raději vidět meče a poslouchat bubny než se dívat na svého učitele.

Valeria. Na mou čest, pravý syn svého otce; přísahám, že je to roztomilý klučina. Opravdu, ondy, ve středu,

dívala jsem se na něho celou půl hodiny; má něco tak odhodlaného ve tváři. Viděla jsem, jak běží za pestrým motýlem; a když ho chytil, pustil ho; pak opět za ním; i padne vám, jak je dlouhý, a vzhůru zas; a chyt jej znovu; a tu, buď klopytnutím rozlícen, nebo bůhvíproč, zaťal zuby – tak – a rozškubal jej. Ó povídám vám, na padrť jej rozedral.

Volumnia. Tak jeden z rozmarů otcových. –

Valeria. Ba věru statné dítě.

Virgilia. Malý divoch, paní.

Valeria. Pojd'te, nechte toho vyšívání; musíte dnes odpoledne být se mnou lenošivou hospodyní.

Virgilia. Ne, milá paní; z domu nepůjdu.

Valeria. Že ne z domu?

Volumnia. I půjde, půjde!

Virgilia. Opravdu ne, když dovolíte. Ani přes práh nevykročím, dokud se můj muž nevrátí z války.

Valeria. Toť ošklivé; až nerozumně se uzavíráte. Pojd'te, musíte navštívit tu naši milou šestinedělku.

Virgilia. Přeju jí, aby se brzo zotavila, a navštívím ji ve svých modlitbách; ale jítí tam nemohu.

Volumnia. Proč, prosím tě?

Virgilia. Ne proto, abych si uspořila namáhání, ani z nedostatku lásky.

Valeria. Toť byste byla druhá Penelope; ale říkávají, že všechna ta příze, kterou nasoukala za Ulyssovy nepřítomnosti, byla jen k tomu, aby naplnila celou Ithaku moly. Pojd'te; chtěla bych, aby váš kment byl tak citliv jako vaše prsty. abyste nechala toho píchání do něho jen z milosrdenství. Nuže, vy s námi půjdete.

Virgilia. Ne, dobrá paní, odpusťte; věru nepůjdu.

Valeria. Tak, tak, vy půjdete, a já vám povím skvostné noviny o vašem manželu.

Virgilia. Ó milá paní, nemůže ještě žádných být.

Valeria. Opravdu, nežertuji; přišly od něho zprávy včera večer.

Virgilia. Vskutku, paní?

Valeria. Zcela vážně; jest to pravda, slyšela jsem to od jednoho senátora. A jest to tak: Volskové vytrhli s vojskem; velitel Cominius vytáhl proti nim s částí naší římské moci; váš choť a Titus Lartius rozložili se před městem Corioly; nic nepochybuji, že zvítězí a válku zkrátka ukončí. Toť pravda, na mou čest. A tak tedy prosím, pojd'te s námi.

Virgilia. Omluvte mne, dobrá paní, jindy vám budu k všemu ochotna.

Volumnia. Již ji nechte, vzácná paní; jak je teď, byla by našemu dobrému rozmaru jen na překážku.

Valeria. Věřu, myslím, že tak. Tedy buďte zdráva. – Pojd'te, milá, dobrá paní. Prosím tě, Virgilie, ukaž své vážnosti dvěře a doprovod' nás.

Virgilia. Ne, ani slova o tom již; vskutku nemohu. Přeji vám abyste byly hodně vesely.

Valeria. Dobře tedy, sbohem.

Odejdou.

SCÉNA ČTVRTÁ

Před městem Corioly.

Vystoupí s bubny a prapory Marcius, Titus Lartius, setníci a vojsko. – K nim přichází Posel.

Marcius. Hle, docházejí zprávy; vsadím se, že utkali se již.

Lartius. Já pravím ne; a sázím koně proti vašemu.

Marcius. Jest ujednáno.

Lartius. Platí.

Marcius. Pověz nám, zda vůdce již se utkal s nepřítelem?

Posel. Jsou na dohled; zbraň dosud nemluví.

Lartius. Váš dobrý kuň je můj.

Marcius. Zpět koupím jej.

Lartius. Ne, neprodám jej aniž daruji, však půjčím vám jej na půl století.

Již město vyzvěte.¹⁹

Marcius. Jak daleko jsou vojska od sebe?

Posel. As na půl druhé míle.

Marcius. Doslechnem
jich lomoz bitevní a oni náš.
Teď, Marte, prosím uspěš naše dílo,
ať s kouřícími meči vytáhnem
z těch míst svým druhům v poli na pomoc!
Nuž, zatrub výzvu!

Polnice zatroubí. Vystoupí dva senátoři a jiní na hradbách.

Jest ve vašich hradbách

Tullus Aufidius?

První senátor. Ni ten, ni kdos,
jenž méně se vás bojí nežli on;
což méně jest než málo.

Bubny z dálky.

Slyš, ty bubny
v boj svolávají mladistvý náš lid.
Spíš tyto svoje hradby zbořit chcem
než dát se tu jak v lise uzavřít.
Ty brány, jež se zdají zamčeny,
jsme zastrčili pouze rákosím
a samy od sebe se otevrou.

Z daleka válečný hluk.

Hluk z dále slyšte! Tot' Aufidius;
hle, jak tam řádí mezi vaším vojskem,
jež rozrazil.

Marcius. Jsou v práci!

Lartius. Jejich ryk
buď nám tu pobídkou. Hoj, řebříky!

Volskové vypadnou z města.

Marcius. Strach nemají a z města hrnou se.

Teď štítů před srdce a se srdci
těch štítů pevnějšími spějte v boj!
Vpřed, chrabří Tite! Jsme jim na posměch
víc, než jsme sobě mohli pomyslit;
až hněvem nad tím pot mi vyvstává.
Vpřed, soudruzi; kdo couvne, budu mít
jej za Volska i ucítí můj meč!

Ryk bitevní. Volskové odrážejí Římany zpět do zákopů. Vráť se Marcius.

Marcius. Kdekerá nákaza, již líhne jih,²⁰

ať schvátí vás, vy Říma hanobci!
Vy stádo... Mor a boule obsypte
vás od hlavy až k patám, byste hnus
již budili, než někdo spatří vás,
a jeden druhého by nakazil
na celou míli jenom po větru!
Vy duše husí v tělech člověčích,
jak prcháte před těmi otroky,
jež opice by hnaly na útěk!
Pluto a peklo! Všichni odzadu
jsou poraněni; hřbety červené
a tváře bledé od utíkání
a bázně zimničné! Již vzchopte se
a bijte do nich, sic, ať svědky jsou
mi ohně nebes, nechám nepřátele
a budu bít se s vámi. Na ně, vpřed!
Když pevně stanete, k jich ženám zpět

je zaženeme, jako stíhali
nás oni sem do našich zákopů.

Ryk bitevní. Volskové prchají. Marcius stíhá je až ku bráně.

Tak – brány otevřeny dokořán;
teď osvědčte se zdatnou pomocí;
vchod štěstí útočícím otvírá,
ne prchajícím. Za mnou! – Vizte mne!

Vpadne do brány.

První vojín. Tot' smělost šílená; – já nepůjdu.

Druhý vojín. Já také ne.

Brána se zavře za Marciem.

První vojín. Hle, zavřeli ho tam.

Všichni. A věru, že už ani nepiskne.

Ryk bitevní trvá. Vystoupí Titus Lartius.

Lartius. Co s Marciem se stalo?

Všichni. Zabit, pane;

toť jisté.

První vojín. V patách za uprchlíky
se žena, vniká s nimi za hradby;
tu náhle za ním brány přirazí
a on tam zůstal samojediný,
by veškerému městu vzdoroval.

Lartius. Ó čacký soudruhu, jenž maje cit,
svůj překonáváš necitelný meč,
a ten když ohne se, ty vzpružíš se!
Tys opuštěn tam zůstal, Marcie;
celistvý démant, velký jako ty,
by nebyl klenotem tak nádherným.
Tys vojín byl, jak si ho Cato přál,
ne jenom v ranách strašný, nezkrotný,
však takový, žes hrozným pohledem
a svého hlasu rykem hromovým
své nepřátely děsem rozechvěl,
jak svět by zimnicí se otřásal.

Vrátí se Marcius krvácející v shluku nepřátel.

První vojín. Hle, pane, tam!

Lartius. Ó toť je Marcius!

Buď vysvobodíme ho, neb padněm s ním!

Bojují a všichni vnikají do města.

SCÉNA PÁTÁ

V Coriolech. Ulice.

Vystoupí několik Římanů s kořistí.

První Říman. To odnesu si do Říma.

Druhý Říman. To já.

Třetí Říman. Mor na to! Já jsem za stříbro to měl.

Ryk bitevní v dálce. Vystoupí Marcius a Titus Lartius s trubačem.

Marcus. Hle, jak ta rychlonohá sebránka
svůj cení čas dle grešle zlámané.
Tu polštáře, tam tretky železné,
tam olověnou lžící, kazajku,²¹
již kat by pohřbil s tím, čím bývala,
vše shrabují ti podlí otroci,
než bitva ukončena. – Skolte je!
Slyš hlomoz vojska vůdce našeho. –

Tam k němu! – V poli toho dopadnu,
ježž nenávidím z hloubi duše své,
Aufidia, jak rube Římany.
Nuž, chrabrý Tite, lidu sdostatek
si tady nech, bys město udržel;
já s těmi, kteří mají odvahu,
Cominiovi chvátám na pomoc.

Lartius. Ctný pane, krvácíš; až přílišně
jsi bojoval, než abys v novou seč
se vrhnout moh.

Marcus. Nic nechvalte mne, pane;
má práce dosud nezahřála mne.
Nuž, buďte zdrav! Ta krev, již cedím, spíš
mi lékem jest než nebezpečná. Tak
chci předstoupiti před Aufidia
a bojovat.

Lartius. Ať tedy Štěstěna,
ta krásná bohyně, si od srdce
tě zamiluje! Její mocný čar
ať sráží meče protivníků tvých!
Nuž, smělý muži, zdar buď panoš tvůj!

Marcus. A tobě o nic méně přízniv buď
než těm jest, které nejvýš pozvedá.
Buď zdrav!

Lartius. Ó nad vše čacký Marcie!

Odejde Marcus.

Jdi, zatrub na trhovém náměstí
a svolěj všechny města hodnosity,
by naši vůli vyslechli. Už jdi!

Odejdou.

SCÉNA ŠESTÁ

Poblíže tábora Cominiova.

Vystoupí Cominius s vojskem na ústupu.

Cominius. Teď sobě oddechněte, přátelé!

Boj dobrý byl; my z něho vyšli jsme,
jak sluší Římanům; – ne bláznovští
v svém odporu, ni skety v couvání.
Však věřte, oni útok obnoví.
Co bili jsme se, občas po větru
jsme doslechli svých přátel halasy.
Vy římské bozi, k zdaru ved'te je,
jak přejem si, abyste vedli nás,
by obě naše vojska, s úsměvným
se čelem vítajíce, přinesla
vám vděčnou oběť zápalnou.

Vystoupí Posel.

Tvé zprávy?

Posel. Lid coriolský vytrh z města ven
a napad Lartia a Marcia;
já viděl naše, hnané k zákopům,
a pak jsem odkvapil.

Cominius. Snad pravdu mluvíš,
však nemluvíš ji, jak by měla být.
Jak dávno tomu?

Posel. Víc než hodina.

Cominius. Ni míli nejsou odtud vzdáleni;
my před chvilkou jich bubny doslechli;
jaks mohl zmařit celou hodinu
na jednu míli a s tou zprávou se
tak opozditi?

Posel. Volskú zvědové
mne honili, a tak jsem nucen byl
as tři neb čtyři míle objeti,
sic byl bych, pane, před půl hodinou
svou zprávu přinesl.

Vystoupí Marcius.

Cominius. Kdo je to tam,
jenž vypadá tak celý rozdrásán?
Ó bozi! Marciova podoba!
A tak jsem viděl ho již jedenkrát.

Marcius. Jdu pozdě?

Cominius. Pastýř nerozeznává
hrom od cimbálu²² lépe nežli já
zvuk hlasu Marciova od toho,
jímž promluvil by člověk skrovnější.

Marcius. Jdu pozdě?

Cominius. Ano, přicházíte-li
svou vlastní krví zbrocen a ne cizí.

Marcius. Ó dejte se mi paží obejmout
tak silnou, jako když jsem ženich byl;
a se srdcem tak jarým, jako když
den svatební se schýlil k večeru
a pochodně nám k lůžku zářily.

Cominius. Ty květe bojovníků! Jak se daří
Titovi Lartiovi?

Marcius. Jako muži,
jenž teď má pilnou práci s ortely:
ty na smrt, jiné pošle do vyhnanství,
těm výkup ukládá, těm odpouští
a jiným hrozí, drže jménem Říma
Corioly, jak lísavého chrta
když drží na smečce a pouští jej
dle vlastní záliby.

Cominius. Kde je ten otrok,
jenž řekl mi, že odrazili vás
do vašich zákopů? Kde je? Ať přijde.

Marcius. Nechte ho být; on pravdu pověděl. –
Však naše panstvo,²³ obecný ten brak,
mor zachvat' je! – A tribuny jim dát!
Myš před kočkou tak nikdy neprchá,
jak oni uháněli před chlapy,
již horší jsou než oni.

Cominius. Ale jak
jste zvítězili?

Marcius. Zdaž je nyní kdy,
bych o tom vypravoval? – Nemyslím.
Kde nepřítel? Jste pány bojiště?
A nejste-li, proč váháte, než jste?

Cominius. Náš boj byl neúspěšný, Marcie,

i couvli jsme, abychom výhody
zas vyčkali.

Marcus. Jak leží jejich vojsko? Víte-li,
kde postavili nejlepší svůj lid?

Cominius. Jich předvoj tuším jsou Antiaté²⁴
a do nich kladou nejvíc důvěry;
Aufidius jest jejich velitel
a samo srdce jejich nadějí.

Marcus. Nuž, při všech bitvách, kde jsme válčili,
a při krvi, již cedili jsme spolu,
a slibech trvalého přátelství
vás žádám, abych na Aufidia
moh udeřit a na Antiaty.
Ni okamžiku neodkládejte;
ať meče vztyčené a oštěpy
vzduch naplní a štěstí zkusí hned.

Cominius. Ač chtěl bych spíše, byste veden byl
do vlahé koupele a opatřil
své rány balšámem, přec netroufám si
vám něco odepřít, i zvolte ty,
kdož mohou nejlépe vám přispěti
v tom vašem podniknutí.

Marcus. Jsou to ti,
kdož mají k tomu nejvíc ochoty.
Nuž, jest-li tady kdo – a byl by hřích
mít o tom pochybnost –, jenž v lícidle
si libuje, jímž já jsem ubrocen;
jenž o svou osobu má menší strach
než o zlou pověst; jest-li tady kdo,
jenž myslí, chrabrá smrt že zvaží víc
než bídný život a že otčina
mu dražší jest než vlastní osoba:
ať samotný, ať mnoho takových
s ním smýšlejících, mečem zamávej
– hle tak! – a projev svoji ochotu,
že bude následovat Marcia.

Všichni jásají a mávají meči; zvedají je na ramena a házejí čapky do výše.

Ó nechte, nechte!²⁵ – Chcete ze mne meč
si udělat? Když tyto projevy
jen pouhou nejsou okázalostí,
kdo z vás by čtyři Volsky nezdolal?
Ni jediného tu, jenž není s to,
by proti velkému Aufidiovi
tak tvrdý nezved štít, jak jeho jest.
Jen jistý počet – ač vám dík buď všem –
si ze všech vyberu; ti ostatní
ať zdatnost v jiných bitvách osvědčí,
jak bude toho žádat naše věc.
Již tedy na pochod! – A čtyři z vás
ať rychle rozkaz můj mi vyplní
a vyberou ty nejbojovnější.

Cominius. Vpřed, soudruzi, a skutkem učiňte
své nadšení; a ve všem stejný díl
mít s námi budete.

Odejdou.

SCÉNA SEDMÁ

U bran města Corioly.

Titus Lartius, zanechávaje posádku v Coriolech, vychází s bubny a polnicemi na pomoc **Cominiovi a Marciovi se Setníkem, jinými vojíny a Harcovníkem.**

Lartius. Tak: střežte brány; a svou povinnost mi konejte, jak jsem vám uložil.
Když pošlu rozkaz, ony setniny ať hned se vypraví nám na pomoc;
ti ostatní na krátké hájení zde dostačí; když bitvu prohrajem, též města nemožno nám udržet.

Setník. O naši bdělost nestrachujte se.

Lartius. Již tedy vzhůru! – Brány za námi hned zavřete. Ty, harcovníku, pojd' a doved' nás k římskému táboru.
Odejdou.

SCÉNA OSMÁ

Bojiště mezi táborem římským a táborem Volsků.

*Ryk bitevní. Vystoupí z různých stran **Marcius a Aufidius.***

Marcius. Jen s tebou chci se bít a s nikým jiným;
neb nenávidím tebe mnohem víc než věrolomce!

Aufidius. Naše nenávisť je stejná. Není hada v Africe, jenž víc mi protivěn než sláva tvá a závistivost.²⁶ K boji postav se.

Marcius. Kdo couvne, druhému buď otrokem, a zemři tak; a bozi napotom jej zatraťte.

Aufidius. Když prchnu, Marcie, jak zajíce mne štvi.

Marcius. Tři hodiny to nejsou, Tulle, co jsem bojoval v Coriolech já sám v těch vašich zdech a řádl tam, jak se mi líbilo. To není moje krev, již na tváři mám škraboškou; tož napni pomstu svou, co nejvíc můžeš.

Aufidius. Kdybys Hektor byl, jenž předků, jimiž vychloubáte se, kdys bičem býval, zde mi neujdeš.

Potýkají se; několik Volsků přichází Aufidiovi na pomoc. Bojující všichni couvají před Marciem.

Víc úslužní než chrabří, v potupu jste vrhli mne svou kletou pomocí!

Odejdou.

SCÉNA DEVÁTÁ

Římský tábor.

Hlahol polnic. Hluk bitevní. Troubí se k návratu.

*Vystoupí z jedné strany **Cominius a Římané** a proti němu **Marcius**, ruku na ob vazku, ze strany druhé.*

Cominius. Vše kdybych znovu měl ti vyprávět, co vykonal jsi dnes, těm skutkům svým bys neuvěřil sám; však oznámím je,

kde senátoři v slzách usmívat
se budou, velcí patriciové
sluch napnou, budou krčit rameny
a posléz užasnou v svém obdivu;
kde vzácné paní bázní ustrnou
a v blahém chvění slouchat budou dál;
kde tupí tribuni a plebejská
ta ztuchlina, jež pro tvou slávu
tě nenávidí, proti vůli své
si řeknou: „Bohům za to děkujem,
že takového reka má náš Řím!“
Však ty jsi přišel jenom k zákuskům
té hostiny, sám pohodovav dřív
až do sytosti.

Vystoupí Titus Lartius a vojsko, od stíhání nepřítele se vracejíce.

Lartius. Ó vůdce, tady válečný jest oř
a my jsme na něm pouze čabraka;
kéž byl bys viděl –

Marcus. Dosti, prosím vás!
Má matka, jež má na to výsadu,
by vychvalovala svou vlastní krev,
mne zarmucuje, když mne vynáší.
Já konal jen, co konali jste vy,
to jest, co mohu; byl jsem roznícen
jak vy, jen pro svou vlast. Kdo osvědčil
svou dobrou vůli, postih dílo mé.

Cominius. Však nebudete hrobem zásluh svých;²⁷
ať zví to Řím, jak zdatného má syna.
Toť utajení horší krádeže
by bylo, ano na cti utrhaní,
chtít ukrývati, co jste vykonal,
a umlčovati, co k temeni
a výši chvály velebeno jsouc,
by skromným zdálo se; a tedy prosím
– jen k osvědčení toho, co jste sám,
ne na odměnu vykonaných činů,
před naším vojskem vyslechněte mne.

Marcus. Mám leckterés tak rány na těle.
a bolí je, když se jich vzpomíná.

Cominius. Žeť, kdyby se jich nevzpomínalo,
by mohly právem proti nevděku
se rozjitřit a smrtí hojit se.²⁸
Z všech koní, jež jsme ukořistili
– a dobří jsou a v počtu nemalém –,
z všech pokladů, jichž v poli dobyto
i v městě, desítina patří vám;
a sám, před všeobecným dělením
si vyberte dle vlastní vůle své.

Marcus. Dík, vojevůdce; ale nemohu
své srdce přimět, aby svolilo
brát podkupné a platilo můj meč.
Dar odmítám a společný svůj díl
jen vezmu s těmi, kdož boj viděli.

Dlouhý tuš. Všichni volají: „Marcus! Marcus!“ metajíce do výše čapky a oštěpy.

Cominius a Lartius stojí s hlavou odkrytou.

Marcus. Ať tyto nástroje, jež zlehčujete,
již nikdy nezazní! Když polnice
a bubny na bojišti lichotí,
ať na dvorech a v městech zavládne
jen licoměrné pochlebování!
Když ocel měkne na dvořanský hedváb,
ať tento válečným jest brněním!²⁹
Nic dále, pravím! Protože jsem krev
si z nosu neumyl, neb chabého
jsem ubožáka v boji porazil,
což bez povšimnutí též mnohý z vás
byl učinil, mne vykřikujete
svým přemrštěným slávy voláním,
tak jako chtěl bych v maličkosti své
být krmen chválou kořeněnou lží.

Cominius. Jste příliš skromný, ano krutější
na slávu svou než vděčen za to nám,
kdož opravdově vám ji dáváme.
Již dovolte: když proti sobě sám
tak zuříte, my, jako někomu,
jenž hodlá samu sobě ublížit,
vám pouta dáme a pak bezpečně
si pohovoříme. – Nuž známo buď
jak nám, tak všemu ostatnímu světu,
že Gaius Marcius ve válce té
si věnce vydobyl; a na znak toho
mu dávám svého oře statného,
jenž znám jest po veškerém táboru,
i se vší jeho zdobnou výstrojí;
a od té chvíle budiž za vše to,
co před Corioly byl vykonal,
za jásotného vojska pokřiku
zván Gaius Marcius Coriolanus.
Nes navždy důstojně to příjmení!

Tuš. Polnice a bubny.

Všichni. Gaius Marcius Coriolanus!

Coriolanus. Půjdu se umýt; i až moje tvář
zas bude čista, teprv poznáte,
zda rdím se, čili nic. Leč za vše dík.
Na vašem oři budu jezdit
a povždy jako chochol na přilbě
chci nosit vaše čestné příjmení,
co stačí síly mé.

Cominius. Teď do stanu,
a dříve nežli sobě oddechnem,
o zdaru svém psát budem do Říma.
Vy, Tite Lartie, se vrátíte
do Coriol a nejmávanější
z jich mužů do Říma nám pošlete,
kde s nimi ujednáme podrobně,
co k jejich dobru jest i našemu.

Lartius. Tak, pane, učiním.

Coriolanus. Teď bohové
si začínají ze mne tropit smích.
Já, který právě dary knížecí

jsem odmítnul, teď musím žebrati
u svého vůdce.

Cominius. Vezměte to hned,
neb vše jest vaše. Mluvte, co to jest?

Coriolanus. Já bydlil jednou zde v Coriolech
u chudobného muže; vlídný byl.

On volal na mne; byltě zajatec;
však tu jsem postřehl Aufidia
a hněv můj překonal mou útrpnost.

A tedy prosím, aby svobodou
byl obdařen můj chudý hostitel.

Cominius. O čacká prosba! – Kdyby ubijcem
byl mého syna, bude svoboden
jak vítr. Tite, vyprostěte jej.

Lartius. Jak říkají mu?

Coriolanus. Přisám Jupiter,
já zapomněl; jsem umdlen; paměť má
jest utýrána. Vína nemáte?

Cominius. Jen pojd' me do stanu; krev na tváři
vám usychá; jest čas vás opatřit.
Již pojd' me.

Odejdou.

SCÉNA DESÁTÁ

Tábor Volsků.

Tuš. Rohy. Vystoupí Tullus Aufidius zkrvácen s dvěma neb třemi vojíny.

Aufidius. Město je vzato!

První vojín. Za dobrých podmínek je vrátí zas.

Aufidius. Že za podmínek! Chtěl bych Říman být,

neb Volskem jsa, být nemohu, co jsem.

Že za podmínek! – Jakých výhodných
můž podmínek se dočekati ten,
jenž vzdal se na milost i nemilost?

Já pětkrát jsem s tebou, Marcie,
se utkal v boji a tys pětkrát
mne odrazil; a učinil bys tak,
jak myslím, kdybychom se napadli
tak často, jako k jídlu zasednem.

U živlů všech, kdys potkám-li jej zas,
vous proti vousu, bude můj, neb já
jsem jeho; nemá' moje řevnivost
již tolik v sobě cti, co mívala;
neb kdež jsem jindy rovnou silou chtěl
jej zdrtit, proti meči čestný meč,
teď skolím jej, ať už to jakkoliv,
a hněvem nebo lstí buď zahuben.

První vojín. Jest d'ábel.

Aufidius. Smělejší, ač ne tak chytrý.

Má rekovnost již otrávena tím,
že od něho se dala poskvřnit;
a kvůli němu zapomíná se.

Ni sen, ni svatyně, byt' nah³⁰ a chorý
k nim utíkal se, chrám ni Kapitól,
ni kněžší modlení, čas obětní,
vše, co jen zuřivosti hrází jest,

svým právem zpuchřelým a zvyklostí
mé záští k Marciovi nezdrží.

Ať kdekoliv jej dopadnu, byť doma,
kde vlastní bratr můj mu ochranou,
i řádu pohostinství na úkor,
bych v jeho srdci chtěl si umýti
své hněvné ruce. – Jděte do města;
jak obsazeno jest, mi vyzvěďte,
a kteří z našich jako rukojmí
jít musí do Říma.

První vojín. Vy nepůjdete?

Aufidius. Mne v cypřišovém háji čekají,
od městských mlýnů stranou polední;
tam, prosím vás, mi zprávu přineste,
jak chodí svět, bych podle jeho kroku
k své další pouti užil ostruhy.

První vojín. Tak, pane. učiním.

Odejdou.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

SCÉNA PRVNÍ

Řím. Náměstí.

Vystoupí Menenius s dvěma tribuny lidu, Siciniem a Brutem.

Menenius. Augur mi praví, že dnes večer dostaneme zprávy.

Brutus. Dobré či zlé?

Menenius. Ne, jak se modlí o ně lid; neboť nemiluje Marcia.

Sicinius. Příroda učí i zvířata znáti své přátele.

Menenius. Prosím vás, kohopak má rád vlk?

Sicinius. Beránka.

Menenius. Ano, aby jej pohltil; jako hladoví plebejci by rádi vznešeného Marcia.

Brutus. Toť věru beránek mečící jako medvěd.

Menenius. Toť věru medvěd žijící jako beránek. Vy dva jste starší lidé; povězte mi jednu věc, na kterou se vás zeptám.

Oba. Dobře, pane.

Menenius. Na jakou nepravost jest Marcius chud, které vy dva nemáte v hojnosti?

Brutus. Chud není na vadu jedinou, ale oplývá všemi.

Sicinius. Zvláště pýchou.

Brutus. A chlubností překonává všechny ostatní.

Menenius. Kupodivu! – Víte-li pak vy dva, jak tady v městě mluví o vás, myslímť mezi námi, šlechtou?³¹ Víte to?

Oba. Nuže, jak se mluví o nás?

Menenius. Že tak právě hovoříte o pýše, ... nebudete se horšit?

Oba. No, no, pane; no? –

Menenius. Inu, také na tom nezáleží; neboť pramaličkový zloděj, příležitost,³² okrade vás o značnou dávku trpělivosti; povolte uzdu své přirozené náladě a zlobte se do libosti, je-li vám vůbec libo se zlobit. Vy káráte Marcia, že jest hrdý?

Brutus. Sami toho nečiníme, pane.

Menenius. Vím, že velmi málo dovedete sami; máte mnoho pomahačů; jinak by to vypadalo s vaší činností náramně jednoduše: vaše schopnosti jsou příliš dětské, než aby mnoho vykonaly samy. Mluvíte o hrdosti. Ó kéž byste jen mohli oči obrátiti do týlu a pohlednouti až do nitra svých vzácných osob! Ó kéž byste mohli!

Oba. Co potom, pane?

Menenius. Inu, potom byste uviděli párek nezáslužných, pyšných, násilnických, nedůtklivých hodnostářů – jinak bloudů – jako jich kde v Římě.

Sicinius. Menenie, vy také jste až dobře znám.

Menenius. Jsem znám jako veselý patricius, jako člověk, jenž má rád pohár ohnivého vína, nehaseného ani

kapkou z Tiberu. Povídají o mně, že mám tak trochu vadu zastati se toho, kdo první přijde s žalobou,³³ že jsem prudký a vznětlivý jako troud z až příliš nepatrné příčiny; člověk, jemuž jsou milejší záda noci než čelo jitra; že co myslím, řeknu, a svou zlobu utratím v dechu. Potkám-li dva takové státníky, jako jste vy – Lykurgy vás právě nazvat nemohu –, a dáte-li mi se napít něčeho, co patru odporu, ušklíbnu se na to. Neumím říci, že Vaše Milosti něco pěkně přednesly, když téměř každá vaše slabika zahýká „i já“; i ačkoliv se musím trpělivě snášeti s těmi, kdo říkají, že jste ctihodní, vážní mužové, přece jenom v hrdlo lhou, kdož praví, že vám z tváří kouká něco dobrého. Vidíte-li to na mapě mého mikrokosmu,³⁴ následuje z toho, „že jsem až dobře znám“? Co zlého může vaše přísleplá ostrovidnost na této povaze vyslídit[,] když říkáte, že jsem až dobře znám?

Brutus. I jděte, jděte, pane; však vás dobře známe.

Menenius. Neznáte ani mne, ani sebe, a vůbec nic. Bažíte po smekání čapek a ohýbání kolen ubožáků; zmarníte celé krásné boží dopoledne vyslýcháním pře prodavačky pomerančů s krčmářem³⁵ a potom odročíte spor o tři halěře k řízení na druhý den. Vyslýcháte-li věc mezi dvěma stranami a popadne-li vás náhodou hryzení, ošklíbáte se jako maškary, vztyčíte krvorudy³⁶ prapor navzdory vši trpělivosti a řvouce po nočníku zůstavujete spor krvácející a ještě spletenější vašim výsledkem. Celý smír, jež učiníte v jejich věci, jest, že nazvete obě strany darebáky. Jste mi to párek pěkných divousů.

Brutus. No, no; – však se o vás ví, že se lépe hodíte za vtipkáře u stolu než za rádce potřebného na Kapitolu.

Menenius. I naši kněží musejí býti posměvači, když potkají takové hasstroše, jako jste vy. Když mluvíte nejmoudřeji, nestojí to za potřásání vašich vousů; a vaše vousy nejsou hodny tak čestného hrobu, aby vycpaly polštář záplatáře aneb aby pochovány byly v nákladním sedle osla. Ale přece jen si vedete svou, že Marcius je hrdý; on, který i když se levně odhadne, stojí za všechny vaše předky od Deukaliona, třeba snad někteří z nejlepších byli dědičnými katy. Dobrý večer, vzácní páni! Další hovor s vámi by mi nakazil mozek; jsteť honáci plebejského bravu. Jsem tak smělý a poroučím se vám.

Brutus a Sicinius ustoupí do pozadí. Vystoupí Volumnia, Virgilia a Valeria.

Jak jest, mé sličné tak jak ušlechtilé dámy? Sama Luna, jsouc pozemšťankou, by vznešenější nebyla. Kam spějete tak rychle za svým pohledem?

Volumnia. Ctihodný Menenie, můj hoch Marcius se blíží. Pro lásku Junoninu, nechte nás jít.

Menenius. Ha, Marcius vrací se domů!

Volumnia. Ano, vzácný Menenie, a s uznáním nejskvělejším.

Menenius. Mou čapku vezmi, Jove, a můj dík! – Hoj! Marcius vrací se domů?

Virgilia a Valeria. Ano, opravdu.

Volumnia. Hleďte, zde psaní od něho; senát má jiné a třetí jeho choť; a tuším, že je doma také jedno pro vás.

Menenius. Toť se i můj dům dnes večer rozvrávorá!³⁷ – Psaní pro mne?

Virgilia. Ano, opravdu; došlo psaní pro vás; já je viděla.

Menenius. Psaní pro mne, to mi zaručuje zdraví na sedm let. – Po celý ten čas budu lékaři strouhat mrkvičku. Nejvýbornější recept v Galenu jest pouhé mastičkářství a proti tomuto ochrannému prostředku nic lepší než lektvar pro koně. Jest raněn? – Vracíval se domů raněn.

Virgilia. Ó ne, ne, ne.

Volumnia. Ó, raněn jest! Bohům za to děkuji.

Menenius. Také já, není-li to přílišné. – Přináší vítězství v kapse? – Rány mu sluší.

Volumnia. Na čele. – Menenie, přichází domů po třetí s dubovým věncem.

Menenius. Aufidioví dal řádně za vyučenou?

Volumnia. Titus Lartius píše, že se bili, ale Aufidius uniknul.

Menenius. A měl také čas, za to mu ručím. Kdyby byl vyčkal, za všechny bedny v Coriolech i zlato, které v nich, nechtěl bych být tak zfidiusován.³⁸ Ví senát o tom?

Volumnia. Milé paní, pojedme. – Ano, ano, ano; senát má listy od vojevůdce, kde přiznává mému synu veškerou slávu té války. V této výpravě předčil dvojnásob své dřívější činy.

Valeria. Opravdu, až divy se o něm vypravují.

Menenius. Divy, to si myslím, a platil za ně řádně hotovými.

Virgilia. Dejtež bohové, aby to pravda bylo.

Volumnia. Pravda, – nu, nu!

Menenius. Pravda, – přísahám, že jest. Kde je raněn? (*K tribunům*) Pomoz bůh milým Vaším Vzácnostem! Marcius vrací se domů a má zas o příčinu více býti hrdým. – Kde je raněn?

Volumnia. Na pleci a na levé paži: to budou řádné jízvy na ukazování lidu, až se bude ucházeti o své místo. Při zapuzení Tarquinia utřil sedm šrámů na těle.

Menenius. Jeden v týle a dva na stehně; jest jich devět, pokud vím.

Volumnia. Dvacet pět ran měl na sobě před touto poslední výpravou.

Menenius. A teď jich dvacet sedm; každý tes byl hrob jednoho nepřítele.

Jásot a hlahol trub.

Slyšte, polnice!

Volumnia. Tot' Marciovi hlásní průvodci;

hluk nese před sebou a za sebou
nechává slzy. Smrt, ten šerý duch,
se v jeho svalovité paži tají;
kde zved ji, spustil, lidé umírají.

Hlahol polnic. Vystoupí Cominius a Titus Lartius. Mezi nimi Coriolanus věnčený listím dubovým.

Důstojníci, vojáci a Hlasatel.

Hlasatel. Věž Řím, že Marcus sám jediný

se v coriolských hradbách potýkal,
kde slavně k jménu Gaius Marcus
nového přijmí sobě vydobyl:
to na počest mu zní „Coriolanus!“
Bud' vítán v Římě, ctný Coriolane!

Tuš.

Všichni. Bud' vítán v Římě, ctný Coriolane!

Coriolanus. Již dosti toho – srdce mi to tíží;
dost, prosím vás.

Cominius. Hle, pane, vaše mát'!

Coriolanus. Ó vím, žes všechny bohy prosila
za moje štěstí!

Poklekne.

Volumnia. Ne tak – můj dobrý bojovníku, vstaň;

můj vzácný Gaie, čacký Marcie,
a poctou udatenstvím nabytou
znov zvaný – jak že bylo to? –
Coriolanus mám tě nazvati –
Však hle, tvá žena!

Coriolanus. Ó ty spanilá
má tichoto!³⁶ – Či snad bys bývala
se usmívala, kdybych v rakvi byl
se vrátil domů, když mi pláčeš teď,
mne vidouc vítězna? – Ach, milená,
tak hledí oči coriolských vdov
a matek, jež tam synů pozbyly.

Menenius. Ať bozi tebe slávou ověncí!

Coriolanus. A také vy jste ještě na živu?

(K Valerii) Má vzácná paní, prosím odpusťte.

Volumnia. Ba nevím ani, kam se obrátit.

Ó vítejte domů! Bud'te vítán též,
vy vojevůdce! – Všichni vítejte!

Menenius. Stotisíckrátě bud'te vítáni!

Já moh bych plakat, mohl bych se smát;
tak lehko mi a těžko. Vítán bud'!
Ať kletba v samé srdce kořeny
se tomu zahlodá, kdo není rád,
že spatřuje tě opět. Jste vy tři,
jež měl by z duše milovati Řím;
a přece, na mou věru, několik
zde máme starých planých jabloní,
jež k vaší chuti nelze štěpovat.

Však, bojovníci, buďte vítáni!
Co kopřiva, nám slove kopřivou,
a bloudství bláznů pouhým bláznovstvím.

Cominius. Vždy správně.

Coriolanus. Vždy a vždy Menenius.

Hlasatel. Dál! – Z cesty!

Coriolanus (*k Volumni a Virgili*). Vaši ruku, tvoji těž!

Než pod svou střechou hlavu zastíním,
ctné Patricie musím navštívit,
od nichž jsem dostal nejen pozdravy,
leč také měnu nových hodnotí.⁴⁰

Volumnia. Dost žila jsem, bych uviděla, jak
se plní moje přání nejvyšší
a budovy mých snů; jen jedno schází,
což, nepochybuji, náš Řím ti dá.

Coriolanus. Věř, dobrá máti, že bych spíše chtěl
být jejich sluhou po svém způsobu
než vládnout podle jejich.

Cominius. Na Kapitol!

Tuš. Odejdu v slavném průvodu jako dříve. Brutus a Sicinius postoupí vpřed.

Brutus. Vše jazyky jen o něm hovoří
a oči blikavé si berou skla,
by viděly jej; chůva žvastavá
své děcko nechá pláčem psotník brát
a šušká o něm; kuchta připíná
kloc nejlepší na urícený krk
a na zeď drápe se, jej zořit chtíc;
kde bouda, okno, štít, vše přecpáno
až k udušení, střechy nabity
a na hřebenech sedí obkročmo
všech podob množství, všichni vjedno v tom,
že dychtívi jsou na něj zevlovat.
Flaminiové zřídka vídaní
se tlačí mezi lidu zástupy
a lokty hledí sobě vydobýt
sprostého místa; paní zastřené,
na jejichž lících něžně pěstěných
sněhový úběl válčí s růžemi,
v lup svévolný je daly Foebovým
polibkům žhoucím: vřava taková,
jak by ten bůh – ať už to kdokoliv –,
jenž vede jej, byl podloudně se vkrad
do jeho lidské přirozenosti
a nadal jej svou luznou podobou.

Sicinius. Co nejdřív bude jistě konsulem.

Brutus. Pak naše moc za jeho vladařství
jít může spat.

Sicinius. On nedovede s umírněností
nést od začátku svoje hodnosti
až do konce, však pozbude i těch,
jichž dosud nabyt.

Brutus. V tom jest útěcha.

Sicinius. Nemějte pochyby, že prostý lid,
ježž zastupujem, v dávné nechuti,
již k němu chová, zapomene zas

těch jeho nových důstojenství všech
na sebemenší podnět, který že
jim zavdá, jest tak málo pochyby
jak o tom, že je hrdopyšným dost
to učinit.

Brutus. Já přísahat jej slyšel,
že kdyby ucházel se o konsulát,
by na tržišti neobjevil se
a v pokornosti ošumělý šat
se neoděl, a jak to zvykem jest,
své jízvy lidu neukazoval,
je žebraje o „páchnoucí jich dech“.

Sicinius. Tot' dobře.

Brutus. Tak to pravil doslova:
že raděj nechce toho úřadu,
než aby si ho jinak vydobyl
krom prosbou šlechty, na něj vznešenou,
a na požádání patriciů.

Sicinius. Nic lepšího si věru nepřěji,
než aby trval na tom úmyslu
a proved jej.

Brutus. Tak asi učiní.

Sicinius. A to mu bude jistou záhubou,
jak jenom za dobré uznáme my.

Brutus. Buď jemu, nebo naší nadvládě.
Jest tedy nutno lidu namluvit,
jak vždy a stále nenáviděl je;
že mocnou vládou svou by nadělal
si mezků z nich, jich mluvčí umlčel
a připravil je o jich svobody,
v schopnosti lidské a jich činnosti
jim více duše nepřičítaje
a způsobilosti pro tento svět,
než jako velbloud má jich ve válce,
jenž obrok jenom za to dostává,
by nosil břemena a perné rány,
když klesá pod nimi.

Sicinius. Jak pravíte,
to vše když se jim jednou namluví,
až jeho zpupnost k výškám letící
lid urazí – a nouze nebude
o taký čas, když podráždí se jen,
což snadno tak, jak na ovce štvát psa –,
tím ohněm jejich vyschlé strniště
si zapálí a v jeho plápolu
se navždy začoudí.

Vystoupí Posel.

Brutus. Co nového?

Posel. Že máte na Kapitól přijíti.
Marcius tuším bude konsulem.
Já viděl němé, jak se tlačili,
by spatřili jej, slepé, aby jen
ho mluvit pozaslechli. Matrony
mu v cestu rukavičky házely
a paní, dívky šátky, šerpy své,

když bral se kolem. Šlechta klaněla se
jak soše Jovišově; prostý lid
tak čepicemi házel do vzduchu
a hřmotil, jak by déšť to s bouří byl.
Ba jaktěživ jsem ještě neviděl
cos podobného.

Brutus. Pojd'me na Kapitol
a oči, uši s sebou vezmeme
pro tento čas a srdce pro příhodu.⁴¹

Sicinius. Jdu s vámi.
Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

Tamtéž. Kapitol.

Vystoupí dva senátní sluhové, kladouce polštáře na křesla.

První sluha. Honem, honem, co nevidět budou zde. – Kolik se jich uchází o konsulát?

Druhý sluha. Povídají, že tři; ale každý myslí, že obdrží jej Coriolanus.

První sluha. Je to statný chlapík; ale prožlukle hrdý a nemiluje obecný lid.

Druhý sluha. Pravda, bylo mnoho velkých mužů, kteří lidu lichotili a nikdy ho nemilovali, a jsou mnozí, které si lid zamiloval a neví proč: takže miluje-li, nevěda proč, z ne lepší příčiny také nenávidí. Když tedy Coriolanus nedbá ani o jejich lásku, ani o nenávisť, projevuje tím pravou znalost jejich povahy; a při své vznešené bezstarostnosti dává jim to zřejmě znát.

První sluha. Kdyby nedbal o to, zdali jej milují, či nic, držel by se nestranně a nečinil jim dobře ani zle; ale on vyhledává jejich nenávisť usilovněji, než oni mu to splácet mohou, a neopomíná ničeho, co dává plně najevo, že jest jejich protivníkem. Nuže, tvářiti se, jako by kdo bažil po zlosti a nelibosti lidu, jest právě tak zlé jako to, co se mu oškliví: lichotit se k nim o jejich lásku.

Druhý sluha. Prokázal vlasti vzácné služby; a jeho povýšení nedělo se po tak snadných stupních jako u těch, kteří byli ohební a zdvořilí k lidu a čepicemi se vsmekali do jeho úcty a vážnosti bez dalších činů, aby si jich dobyli; ale on vštěpoval své hodnosti do jejich očí a své činy do jejich srdcí tak, že kdyby jejich jazyky byly němý a neuznaly to vše, byla by to jako nevděčná urážka. Mluvit jinak byla by zlomyslnost, která, sama sebe ze lži trestajíc, by vynutila důtku a pokárání u každého, kdo to slyšel.

První sluha. Nic dále o něm, jest to vzácný muž. Ustupme, přicházejí.

Tuš. Vystoupí, předcházení liktory, konsul Cominius, Menenius, Coriolanus, senátoři, Sicinius a Brutus.

Senátoři usedají na křesla a tribunové na svá místa stranou. Coriolanus stojí.

Menenius. U věci Volsků když se rozhodlo

a také v tom, že Titus Lartius
má býti obeslán, co hlavní trest'
té dodatečné schůze zbývá nám
rekovné služby toho odměnit,
jenž bojoval tak statně za svou vlast.
A tedy račte, nad vše ctihodní
a vážní naši starešinové,
teď vyzvat nynějšího konsula
a posléz vojevůdce k našemu
tak šťastně dobytému úspěchu,
by něco málo řek o vzácném díle,
jež Gaius Marcius Coriolanus
byl vykonal, ježž tady vítáme,
by s naším díkem přijal pocty vše,
jichž hoden.

První senátor. Mluvte, ctný Cominie,
a neopomíjejte ničeho,
že snad by dlouhé bylo; raděj hled'te
nás usvědčit, že senát nemá sil
vše odměnit tak štědře, jak by chtěl.

(*K tribunům*) Vás, náčelníky lidu, žádáme
o vlídné poslyšení, potom pak
o návrh laskavý, by občanstvo
hlas tomu dalo, co zde usnesem.

Sicinius. Jsme tady k přátelskému smluvení
a naše srdce ochotna jsou ctít
a podporovat úkol dnešní rady.

Brutus. Což učiníme ještě raději,
když laskavěji lidu vzpomene,
než jak si ho byl vážil dosavad.

Menenius. To nic, to nic! – Spíš mlčeti jste měl.
Zda libo vyslechnout Cominia?

Brutus. Co nejochotněj; však má výstraha
víc byla na místě, než důtka jest,
již jste mi dal.

Menenius. On miluje váš lid;
leč nenuťte ho, aby s nimi spal
na jednom loži. Ctný Cominie,
již mluvte.

Coriolanus chce odejít.

Ne, jen tady zůstaňte.

První senátor. A křeslo vezměte, Coriolane. –
Nic nerděte se vyslechnouti to,
co sám jste vykonal tak rekovně.

Coriolanus. Ať Vaše Slovučnosti prominou:
mně milejší by bylo poznovu
se hojit ze svých ran než slyšeti,
jak jsem je utržil.

Chce odejít.

Brutus. Přec doufám, pane,
že slova má vás nevypudila?

Coriolanus. Ne, pane; ale často tam, kde rány
mne přiměly, bych stál, já před slovy
jsem utíkal. Vy nelichotil jste,
a tedy neublížil. Ten váš lid
mám rád, jak hoden.

Menenius. Prosím, sedněte.

Coriolanus. Spíš chtěl bych, aby někdo na slunci
mne šimral po hlavě, když k útoku
se udeří,⁴² než tady sedět líně
a slyšet nadouvat své nicotky.

Odejde.

Menenius. Hle, lidu zástupci, jakž může on
těm vašim plodným jikrám⁴³ lichotit
– kde z tisíců jest jeden k něčemu –,
když všechny údy své by raději
dal za slávu, než jedním uchem svým
ji vyslechnul? – Nuž dál, Cominie!

Cominius. Mně selže hlas. – Coriolana činy
se slabým dechem líčit nedají.
Duch rekovný za nejpřednější ctnost
se pokládá a toho, kdo jej má,
co nejvíc šlechtí. Jest-li tomu tak,
muž, o němž mluvím, nemůž ve světě
být jedním vyvážen. – Stár šestnáct let,

když Tarquin⁴⁴ proti Římu vytáhl,
on v bitvě předčil všechny ostatní.
Náš diktátor v té době, na něhož
i teď vzpomínám s chválou veškerou,
se díval na něho, jak bojoval,
a s bradou Amazonky⁴⁵ před sebou
hnal tváře ježaté; jak obkročil
kleslého Římana a před konsulem
tré skolil protivníky; s Tarquinem
pak samým utkal se a porazil
jej na kolena. V činech toho dne,
kdy na divadle ženskou⁴⁶ úlohu
by býval mohl hrát, on na bojišti
se osvědčil jak z mužů nejlepší
a za odměnu listím dubovým
byl ověnčen. Ve věku jinošském
tak v muže dospěv, jako moře rost
a potom v hluku sedmnácti bitev
všech meče o jich věnce připravil.
Co posléz vykonal v Coriolech
a před nimi, jest mi se přiznati,
že řeč má k oslavě mu nestačí:
on z boje prchající zadržel
a způsobil svým vzácným příkladem,
že u zbabělých strach se změnil v žert.
Jak řasy před korábem plujícím
se bojovníci před ním nořili
a pod přídu mu klesli; jeho meč,
razítko smrti, kde se dotk, tam bral;
od hlavy k patám zjev byl krvavý
a každé jeho hnutí provázal
skřek umírajících; sám jediný
vnik do smrtelných bran a zkrvavil
je neodvratnou zhoubou osudu;
sám ušel zas, a přibrav posilu
si náhlou, vrh se na Corioly
jak hvězda zlá; teď všechno jeho jest:
hluk válečný mu začne pronikat
do bystrých smyslů; rázem zdvojena
mu chrabrost v těle oživuje zas,
co bylo mdlobou; do bitvy se vrh
a uřícen přes lidské životy
se řítí, jak by věčnou za kořist
mu byly dány; a než bojiště
a město byly naše, neustal,
by oddechnutím hrudi polevil.

Menenius. Toť vzácný muž!

První senátor. A k plné míře vzrostlý
té pocty, již mu chceme učinit.

Cominius. On naši kořist nohou odstrčil
a díval se na skvostné věci tak,
jak byla by to všední světská smet';
chce méně, než by sama lakota⁴⁷
mu dávala; svých skutků odměnu
si bere v tom, že vykonává je,

a spokojí se tím, že tráví čas
jen k tomu cíli, by jej vyplnil.

Menenius. Jest vpravdě vznešen; budiž zavolán.

První senátor. Coriolana zavolejte sem.

První Sluha. Již přichází.

Vrátí se Coriolanus.

Menenius. Coriolane, senát radostně
tě zve konsulem.

Coriolanus. Svým životem
i službami mu navždy náležím.

Menenius. Již tedy zbývá jenom, abyste
i k lidu promluvil.

Coriolanus. Přes tento zvyk
mi prosím dovolte se přenést;
já nemohu ten prosebnický šat
vzít na sebe, stát nahý⁴⁸ před nimi
a žádat je, by pro mé rány dali
mi svoje hlasy; račte dovolit,
bych přešel to.

Sicinius. Lid, pane, musí stát
na požadavku svém a nesleví
ni písmeny z obvyklých obřadů.

Menenius. Jen proti myslí nic jim nečiňte;
a jděte prosím, přizpůsobte se
těm zvyklostem a hodnost přijměte
jak vaši předchůdci i s obřadem.

Coriolanus. Toť úkol, při kterém se budu rdít,
když hrát jej budu; dobře bylo by
to lidu vzítí.

Brutus. Slyšeli jste to?

Coriolanus. Jim chlubit se: „To činil jsem a tak.“

Jim ukazovat nebolící jízvy,
jež měl bych skrývat; jako bych je byl
jen proto utržil, bych podědil
jich dech!⁴⁹

Menenius. Již na tom netrvejte dál. –

Vám, tribunové lidu, záměr svůj
jim ku sdělení odporučujem
a šlechetnému svému konsulu
čest přejeme a radost veškerou.

Senátoři. Coriolanu radost buď a čest!

Tuš. Odejdou všichni kromě Sicinia a Bruta.

Brutus. Ted' vidíte, jak nakládat chce s lidem.

Sicinius. Kéž jeho úmysly jen postřehnou!
On před ně předstoupí, jak s posměchem
by žádal o to, co mu mají dát.

Brutus. Již pojd'te; řeknem jim, co zde se dělo;
vím, že nás na tržišti čekají.

Odejdou.

SCÉNA TŘETÍ

Tamtéž. Forum.

Vystoupí sedm neb osm měšťanů.

První měšť'an. Zkrátka, bude-li nás žádati o hlasy, nemůžeme mu jich odepřítí.

Druhý měšť'an. Můžeme, brachu, když chceme.

Třetí měšťan. Máme arciť moc to učinit, ale jest to moc, které užítí moci nemáme; neboť, ukáže-li nám své rány a vylíčí nám své skutky, musíme vložití jazyky do těch ran a mluvití za ně; a rovněž tak, bude-li nám vypravovati o svých čackých výkonech, musíme mu říci, jak čacky je uznáváme. Nevděk jest netvorný, a kdyby množství bylo nevděčné, činilo by množství ze sebe netvora; my jsme jeho členové, a tak bychom sami ze sebe nadělali členů netvorných.

První měšťan. A málo schází k tomu, abychom za nic lepšího pokládání nebyli; neboť tenkrát, když jsme se pro to žito vzbouřili,⁵⁰ on sám se nerozpakoval nás mnohohlavým množstvím nazvati.

Třetí měšťan. Tak nás už mnozí nazvali ne proto, že naše hlavy jsou jedny hnědé, druhé černé, jiné rusé, jiné holé, ale protože naše rozumy jsou tak strakatě zbarveny; a věru myslím, kdyby všechny naše rozumy vyrazily z jedné lebky, že by se rozlítly na východ, západ, sever a jih, a kdyby se o jedné cestě dohodly, šlo by to jedním rázem do všech koutů světa.

Druhý měšťan. Myslíte? – Kterou cestou soudíte, že by letěl rozum můj?

Třetí měšťan. Nu, váš rozum se tak brzo nedostane ven jako u jiného člověka; je pevně zaklínován v palici; ale kdyby mohl, jistě letěl by k jihu.

Druhý měšťan. Proč tam?

Třetí měšťan. Aby tam do výparů zapadl; – až by se pak tři čtvrtiny rozplizly ve shnilých rosách, čtvrtá by se vrátila ze svědomitosti, aby ti pomohla se oženit.

Druhý měšťan. Pořád ten starý čtverák! Nu, co škodí, co škodí!

Třetí měšťan. Jste všichni odhodláni dáti mu své hlasy? Ale na tom nesejde – většina to rozhodne. Jak povídám, kdyby se chtěl přichýlit k lidu, nebylo nikdy muže nad něho.

Vystoupí Coriolanus v prostém šatu a Menenius.

Zde přichází, a v rouše poníženosti. Pozor na jeho chování! Nesmíme tu státi všichni pohromadě, ale přistupme k němu, tam kde stojí, po jednom, po dvou a po třech. Ať své prosby přednese každému zvlášť; tak přijdem, každý jednotlivý, ke své zvláštní cti, když mu svůj vlastní hlas dáme vlastními ústy. Protož pojd'te za mnou a já vás poučím, jak máte k němu přistoupit.

Všichni. Srozuměni, srozuměni!

Odejdu měšťané.

Menenius. V tom chybujete, pane; – víte přec, že nejzasloužilejší mužové to činívali.

Coriolanus. Cože říci mám? –

„Ach, prosím, pane –“ Rána morová to zachvat'! – Jazyk pohnout nemohu v chod takový. – „Hle, pane, rány mé! Já v službách vlasti své je utržil, když ti a oni z vašich bratránků se dali do řvaní a prchali před našich vlastních bubnů vířením.“

Menenius. Ach, pro bohy! – Tak mluvit nesmíte; však třeba prosit je, by v paměti vás zachovali.

Coriolanus. Aby v paměti mne zachovali! Zvěšet je! – Spíš chci, by pustili mne z mysli jako ctnosti, jež naši kněží marně kážou jim.

Menenius. Vše pokazíte; teď vás opustím. Jen, prosím vás, k nim moudře promluvte; já prosím o to.

Odejde.

Coriolanus. A řekněte jim, aby umyli si tvář a zuby vycídili si.

Vystoupí dva měšťané.

Tak – zde jich máme párek.

Vystoupí Třetí měšťan.

Známo jest

vám, pane, proč zde stojím.

Třetí měšťan. Známo, pane.

A rcete, co vás k tomu přimělo.

Coriolanus. Má vlastní cena.⁵¹

Druhý měšťan. Vaše vlastní cena!

Coriolanus. Tak jest; však nikoliv mé vlastní přání.

Třetí měšťan. Co pravíte! – Ne vaše vlastní přání?

Coriolanus. Ne; moje přání nikdy nebylo,
bych obtěžoval chudé žebrotou.

Třetí měšťan. Vám třeba uvážit, když něco dáme,
že doufáme tím něco od vás dostat.

Coriolanus. Nuž, dobře tedy; prosím, řekněte,
za jakou cenu jest váš konsulát?

První měšťan. Za vlídné požádání; toť ta cena.

Coriolanus. Za vlídné požádání! Tedy, pane,
vás prosím, byste mi ho dopřáli.

Mám rány, které mohu ukázat,
když libo, mezi čtyřma očima.

Váš vzácný hlas, můj pane? – Nuže co?

Druhý měšťan. Ten dostanete, pane vážený.

Coriolanus. Tož ujednáno, pane. – Celkem již
dva vzácné hlasy tedy vyžebrány.

Mám vaši almužnu. Můžete jít.

Třetí měšťan. Toť přece jen jest trochu podivné.

Druhý měšťan. Teď kdybych měl hlas dávat poznovu –
leč – co je na tom!

Odejdou tři měšťané.

Vystoupí jiní dva měšťané.

Coriolanus. Tedy prosím: padá-li to do noty vašim hlasům, abych byl konsulem... zde mám ten obvyklý šat.

Čtvrtý měšťan. Vy jste si čacky dobyl zásluh o svou vlast; a vy jste si jich čacky nedobyl.

Coriolanus. Co ta hádanka?

Čtvrtý měšťan. Byl jste bičem na její nepřátely a byl jste metlou na její přátely. Slovem: prostý lid jste neměl rád.

Coriolanus. Tím ctnostnějším bych v očích vašich býti měl, že jsem ve své lásce nezesprotněl. Chci, pane, svému pobratimu, lidu, lichotit, abych si u nich získal lepšího mínění; toť chování, které u nich platí za pěkné. A poněvadž moudrost jejich volby chce spíše můj klobouk než mé srdce, budu na ně prostomile pokyvovat a zbavím se jich co nejúlisněji; to jest, pane, budu se v okouzlujícím pitvoření posunčit po některém z oblíbenců lidu a štědře je rozdávát každému, kdo chce. Tedy prosím, nechte mne být konsulem.

Pátý měšťan. Doufám, že ve vás nalezneme přítele, a proto vám své hlasy dáváme od srdce rádi.

Čtvrtý měšťan. Dostal jste mnohé rány za svou vlast.

Coriolanus. Nechci zpečetit vaši vědomost o tom tím, že bych vám je ukazoval. Vašich hlasů budu si velmi vážit; a tak nechci vás déle obtěžovati.

Oba měšťané. Bozi vám dejte štěstí, pane; přejeme od srdce!

Odejdou.

Coriolanus. Ó přelíbezné hlasy!

Jest lépe umřít, lépe snášet hlad
než vyžebrávat zasloužený plat.

Nač mám tu státi v tomto vlčím hávu

a Petra, Pavla, jak sem přijdou z davu,

ždát o zbytečný souhlas? – Zvyk to velí!

Vše kdybychom, co zvyk chce, činit chtěli,

prach věků nesmeten by zůstal všudy

a pravda v hory nakupené bludy

víc nepřeční. – Než bláznit tak, ať jen

si hodnosti a pocty vezme ten,

kdo chuť má k tomu. – Já té zkoušky tuhé
již půli obstál; – ruče do té druhé!

Vystoupí tři jiní měšťané.

Hle, další hlasy. –

Chci vaše hlasy; já pro vaše hlasy
se bil; já bděl jsem pro ty vaše hlasy;
pro vaše hlasy na dva tucty ran
mám na těle, snad více; třikrát šest
jsem bitev uviděl a přeslechl;
pro vaše hlasy přemnohou tak věc
jsem vykonal, tu lépe, onu hůř.

Ty hlasy! – Chtěl bych býti konsulem!

Šestý měšťan. Ved si statečně a žádný poctivý člověk mu hlasu odepřítí nemůže.

Sedmý měšťan. Ať tedy jest konsulem. Bohové radostí jej obdařte a učinitež jej dobrým přítelem lidu!

Všichni. Tak staň se, staň! Bůh zachovej tě, čacký konsule!

Odejdou.

Coriolanus. Vzácné hlasy!

Vystoupí Menenius s Brutem a Siciniem.

Menenius. Ted' učinil jste dosti; tribuni

vám nesou hlasy lidu; zbývá jen,
abyste úředními příznaky
jsa přioděn, šel do senátu hned.

Coriolanus. Zde je to skončeno?

Sicinius. Zvyk prosební

jste splnil, lid vás přijímá a ted'
jste volán, abyste byl potvrzen.

Coriolanus. Kde? – Na senátě?

Sicinius. Tam, Coriolane.

Coriolanus. A mohu odložit tento šat?

Sicinius. To volno, pane.

Coriolanus. Učiním to hned;

a sama sebe poznáváje zas,
hned půjdu do senátu.

Menenius. Provodím

vás tam. – Vy také s námi půjdete?

Brutus. My čekáme zde na lid.

Sicinius. Buďte zdrávi!

Odejdou Menenius a Coriolanus.

Ted' má to již, po jeho pohledu
se zdá mi, že mu vře to u srdce.

Brutus. On s hrdým srdcem nes ten prostý šat.

Nuž, rozpustíte lid?

Vystoupí měšťané.

Sicinius. Což, přátelé,

vy toho muže jste již zvolili?

První měšťan. Má naše hlasy, pane.

Brutus. My bohy prosíme, by zasloužil
si vaší lásky.

Druhý měšťan. Tak se, pane, staň!

Však po mém sprostém rozumu on smích
si tropil z nás, když naše hlasy žádal.

Třetí měšťan. Ba žet' si přímo blázný dělal z nás.

První měšťan. Ne, tot' jen jeho způsob mluvení;
on se nám neposmíval.

Druhý měšťan. Kromě vás

tu není jednoho, kdo neřek by,
že choval se k nám potupně; on měl
nám odznaky svých zásluh ukázat:
své rány, které za vlast utržil.

Sicinius. Aj, to přec učinil – jsem přesvědčen.

Měšťané. Ne, ne; těch nikdo ani nespatriil.

Třetí měšťan. On řek, že rány má, jež ukázat

by mohl mezi čtyřma očima;
a pohrdlivě klobouk zvedaje
– hle, takto – „Chtěl bych býti konsulem,“
nám povídá; – „však starodávný zvyk
jen hlasy vašimi to dopouští;
a protože vaše hlasy!“ – Když pak jsme
je dali, hned tu přišlo: „Děkuji
za vaše hlasy, děkuji; toť jsou
mi věru hlasy líbezné; a teď,
když jste tu ponechali hlasy své,
jsme spolu hotovi.“ Či nebyla
to potupa?

Sicinius. Buď z nevědomosti
jste toho neviděli, aneb snad
to vidouce, tak dětsky přítulní
jste byli, že jste mu své hlasy dali?

Brutus. Zdaž nemohli jste říci mu, jak dřív

jsme naučení dali vám, že když
byl bez moci a nepatrný jen
ve státu sluha – byl váš nepřítel,
vždy mluvil proti vašim svobodám
a výsadám ve správě obecné;
a teď, když došel místa mocného
a vlády v státu, kdyby zlovolně
i nadál nepřítelem zarytým
chtěl zůstat plebejcům, že vaše hlasy
by kletbou byly vám? – Vy měli jste
mu povědít, že jakož nepatří
ctihodným jeho činům o nic méně,
než o co žádá, tak by měla též
i vlídná stránka jeho povahy
pro vaše hlasy na vás pomyslit
a jeho záští v lásku proměnit,
jež přátelsky by vladařila vám.

Sicinius. Tím – kdybyste, jak se vám radilo,

to byli řekli – bývali byste
mu sáhli do duše a zkusili
tak jeho smýšlení: buď laskavý
mu vynutili slib, k němuž jste mohli
jej potom v dané chvíli přidržet, –
neb jeho zarputilou povahu,
jež nesnese být něčím vázána,
hned byli byste vzbouřili, a tak
jej popudivše, z jeho zjitření
svou brali výhodu a nechali
jej nezvolena.

Brutus. Znamenali jste,
že prosil s vyzývavou pohrdou,

když vaší lásky zapotřebí měl, –
a myslíte, že jeho pohrda
vás nezkrusí, když bude mítí moc
vše drtit? Což v těch vašich tělech všech
ni jediného srdce nebylo
či jazyk pouze k tomu měli jste,
by okřikoval vládu rozumu?

Sicinius. Zdaž dosud prosebníka žádného
jste neodmítli? – Teď pak onomu,
jenž neprosí, však posmívá se vám,
své hlasy darujete kýžené.

Třetí měšťan. Však dosud není ještě potvrzen
a ještě můžeme jich odepřít.

Druhý měšťan. A odepřem.
Já pět set hlasů toho znění mám.

První měšťan. Já dvakrát tolik; jejích přátely
pak nádavkem.

Brutus. Hned rozejděte se
a rcete přátelům, že zvolili
si konsula, jenž o jich svobody
je připraví a více nenechá
jim hlasu nežli psům, již pro štekot
tak zrovna často biti bývají,
jak proň se drží.

Sicinius. Ať se shromáždí;
a všichni po moudřejší úvaze
tu nesmyslnou volbu zvrhněte.
Vy důraz položte na jeho pych
a dávnou nenávist, již choval k vám;
a kromě toho nezapomeňte,
jak pohrdlivě oděv pokory
vzal na sebe a při svém prošení
vás potupil; že vaše láska však,
jsouc pamětliva jeho zásluhy,
vám bránila, abyste postřehli
to nynější se jeho chování,
jež úšklebně a nejvýš neslušně
po starém záští k vám si utvářil.

Brutus. Nám vinu přiřkněte, svým tribunům:
že, nedbajíce žádných námitek,
jsme jenom o to usilovali,
by volba vaše padla na něho.

Sicinius. Tak, rcete, že jste vyvolili jej
víc na náš rozkaz, nežli vedeni
svou vlastní pravou přízní; a váš duch
tím předpojat, co spíše museli
jste učinit, než učinit jste měli.
vás pudil proti vůli konsulem
jej zvoliti. Vše sved'te na nás jen.

Brutus. A nešetřete nás. Jen řekněte,
že naléhavě jsme vám kázali,
jak mlád již začal vlasti sloužiti,
jak dlouho činil tak a z jakého
pochází rodu, ze vznešeného
to domu Marciovců, z kterého

vznik také onen Ancus Marcius,
syn dcery Numovy, jenž kraloval
zde po velikém Hostiliově.
Bylť z téhož kmene také Publius
a Quintus, který vodou nejlepší
nám potrubími město opatřil;
a Censorinus, slavně zvaný tak,
že lid ho dvakrát zvolil censorem,
byl jeho velkým předkem.

Sicinius. Toho, jenž
má taký rodokmen a mimo to
i vlastní osobou si zasloužil
být povznešen, že poručili jsme
do vaší paměti; že ale vy
to nynější se jeho chování
s tím, jak se jindy choval, vážíce
jste postřehli, jak opovčdným jest
vám nepřitelem, a tak couváte
v své přenáhlené volbě.

Brutus. Řekněte
– tu písničku jim hrajte napořád –,
že nikdy by se nebývalo tak
to stalo, kromě naším návodem;
a náležitý počet sebravše,
hned s nimi na Kapitol pospěšte.

Měšťané. To učiníme! Skoro všichni již
té volby litujeme.

Odejdou měšťané.

Brutus. Dál jen, dál!
Jest lépe teď se vzpoury odvážit
než čekati, až větší příčina
je nepochybně k tomu popudí.
Když, jak se dá to očekávati
od jeho povahy, se rozzuří
pro jejich odmítnutí – pozor pak,
a z jeho hněvu hledme těžiti!

Sicinius. Teď na Kapitol! – Pojd'te, budem tam
před proudem lidu; tak se bude zdát
– jak zčásti také jest – být z jejich vůle
to, k čemu jsme je popudili my.

Odejdou.

JEDNÁNÍ TŘETÍ SCÉNA PRVNÍ

Řím. Ulice.

Rohy. Vystoupí Coriolanus, Menenius, patriciové, Cominius, Titus Lartius a jiní senátoři.

Coriolanus. Tullus Aufidius se opět zved?

Lartius. Tak jest, můj pane; a toť příčinou,
proč rychleji jsme uzavřeli mír.

Coriolanus. Tak tedy opět stojí Volskové
jak dříve; hotovi v čas příhodný
zas na nás vypadnout.

Cominius. Jsou, konsule,
tak znaveni, že v našem věku sotva
jich prapory zas uvidíme vlát.

Coriolanus. Zdaž neviděli jste Aufidia?

Lartius. Pod zárukou se ke mně dostavil
a klnul Volskům, že tak zbaběle
své město vydali; sám uchýlil
se nyní do Antia.

Coriolanus. Mluvil o mně?

Lartius. Ó ano, pane můj.

Coriolanus. Jak? Co?

Lartius. Jak často
se utkal s vámi mečem proti meči;
že na světě tak nenávidí nic
jak vaši osobu; vše statky své
že beznadějně rád by vydal všanc,
jen kdyby nad vámi byl vítězem.

Coriolanus. On v Antiu teď žije?

Lartius. V Antiu.

Coriolanus. Kéž bych měl proč jej vyhledati tam
a jeho záští postaviti se,
jak náleží. – Nuž, buďte vítán doma!

Vystoupí Sicinius a Brutus.

Hle, tribunové lidu; jazyky
úst obecných; jak jimi pohrdám!
Neb v pravomoci své se čepýří
víc, nežli toho šlechta může snést.

Sicinius. Nic dál!

Coriolanus. Ha! Co to jest?

Brutus. Jít kupředu
jest nebezpečno; ani kroku již!

Coriolanus. Co znamená ta změna?

Menenius. Co se děje?

Cominius. Zda nebyl šlechtou řádně potvrzen
i hlasem lidu?

Brutus. Ne, Cominie.

Coriolanus. Či hlasy dětskými jsem zvolen byl?

První senátor. Zpět, tribuni, on musí na forum.

Brutus. Lid zuří proti němu.

Sicinius. Stůjte, sic
vše vzbouří se.

Coriolanus. A toť to vaše stádo? –
Zda slušno, aby hlasy měli ti,
kdož teď je mohou dát, a ve mžiku
svůj vlastní jazyk ze lži trestají?
Co úřad váš? – Vy jejich ústy jste,
proč jejich zuby neovládáte?
Zda jste jich nepošťvali?

Menenius (*ke Coriolanovi*). Mírněte se!

Coriolanus. Toť obmyšlená věc a spiknutí.
by vůle šlechty byla zlomena.
Jen strpte to – a žijte s takými,
již vládnout neumí a nechtějí
být sami ovládáni.

Brutus. Spiknutím
to nezvěte; lid křičí proti vám,
že jste si z něho tropil posměšky;
a nedávno, když zdarma dáváno

jim žito, vy jste toho litoval,
ty, kteří za lid přimlouvali se,
jste tupil, ramenáři nazval je
a lichotníky, nepřáteli šlechty.

Coriolanus. Tot' přec už dávno známo.

Brutus. Ne jim všem.

Coriolanus. Vy jste je poučili od těch dob?

Brutus. Jak – poučili.

Cominius. Takového cos
vám podobno.

Brutus. Ba, každým způsobem
tak podobno, jak vůle napravit,
co podnikáte vy.

Coriolanus. Proč tedy mám
být konsulem? Při oněch oblacích,
ničemným být nechte mne jak vy
a zvolte mne svým spolutribunem.

Sicinius. Až příliš mnoho toho jevíte,
proč lid se bouří; dojit chcete-li,
kam zamýšlíte, třeba na cestu,
od níž jste zbloudil, ptát se vlídněji;
sic nikdy povzneseným konsulem
se nestanete[,] aniž s tribunem
kdy jako tribun spřežen budete.

Menenius. Jen buďme klidni!

Cominius. Lid byl sveden. – Dál!

Ta úskočnost jest Říma nehodna;
a nezasloužil si Coriolanus,
by v přímou cestu jeho zásluh škůdně
se kladla mu tak nectná překážka.

Coriolanus. Mně mluvit o žitě! – Já řekl jsem
a chci to říci zas...

Menenius. Ne teď, ne teď!

První senátor. Ne v tomto rozjitření, jen ne teď.

Coriolanus. Teď, jako že jsem živ, to říci chci!

At' vznešenější moji přátelé
mi odpustí;
leč vrtkavý a páchnoucí ten dav
at' vidí mne, jak nelichotím jim,
a v tom at' samy sebe spatřují.
Znov povídám, když konejšíme je,
my plevel vzpoury sobě živíme
v nich proti senátu a drzosti
a odboje, k němuž jsme orali,
jejž síli jsme a rozhazovali,
v svůj čestný počet míchající je –
my, kteří drží všechnu ctnost, ba moc,
krom té, již darovali žebrákům.

Menenius. Nuž dost. –

První senátor. Již ani slova, prosíme.

Coriolanus. Jak! – Dost! – Jak za vlast krev jsem proléval,
nic neboje se cizí přesily,
tak plíce mé at' slova kovají,
až prasknou, proti těmto osypkám,
jichž prašivost si zošklivujeme,

a přec jen rovnou cestou v nákazu
se ženeme.

Brutus. Mluvíte o lidu,
jak byste sám byl trestající bůh,
ne člověk bezmocný, jak oni jsou.

Sicinius. A žeť by dobře bylo, kdyby lid
to od nás zvěděl.

Menenius. Jak, – co řekl v hněvu?

Coriolanus. V hněvu!
I kdybych tich byl půlnoční jak sen,
při Jupiteru, totéž bylo by
mé mínění.

Sicinius. A jest to mínění,
jež jedem zůstat má jen tam, kde jest,
a dále nesmí otravovati.

Coriolanus. Má zůstat! Slyšte mřínků⁵² Tritona!

Zda postřehli jste jeho zpupné „má“?

Cominius. To bylo proti zákonu.

Coriolanus. Že „má“!

Ó dobří, ale nejvýš nemoudří
vy patriciové, – ó senátoři
tak vážní, ale neopatrní,
jak mohli jste jen toho dopustit,
by Hydra volila si zřízence,
jenž, jsa jen hlásným rohem netvora
a jeho řevem, neostýchá se
vám říci tím svým velitelským „má“,
že do příkopu odvede váš proud
a vaše řečiště si osvojí?

Moc má-li on, v své mdlobě skloňte se;
a nemá-li, již procitněte přec
z té nebezpečné shovívavosti.

Když zkušeni jste, bláznům obecným
se nepodobejte, a nejste-li,
nuž postavte jim křesla⁵³ podle svých.

Jsteť vy plebejci, jestli senátoři
se stanou z nich; a méně nebudou,
když hlasy vaše s jejich smísí se
a pachut' jejich bude převládat.

Teď volí sobě plnomocníka,
a takového jako tento zde,
jenž svoje „má“, to plebejské své „má“
si klade proti radě vážnější,
než jaká kdy se v Řecku chmuřila!
Bud' svědkem Jupiter, toť potupou
jest konsulům! – A v duši bolí to
si pomyslit, když pravomocí dvě,
z nichž jedna nemá vrchu nad druhou,
se pozvedne, – jak snadno vniknouti
můž zmatek v průlom mezi oběma
a dát si potřít jednu od druhé.

Cominius. Nuž dobře; – na forum!

Coriolanus. Kdo poradil,
ať už to kdokoliv, by rozdalo
se ze špýcharů žito zadarmo,

jak někdy v Řecku zvykem bývalo...

Menenius. Je dobře, dobře, dál již o tom nic.

Coriolanus. ...ač měl tam lid moc samostatnější, –
ten, pravím, živil neposlušenství
a krmil obce zmar.

Brutus. Jak – má dát lid
své hlasy někomu, jenž mluví tak?

Coriolanus. Dám svoje důvody, jež váží víc
než jejich hlasy. – Sami vědí to,
že nedáno jim žito odměnou,
neb nikdy si ho nevysloužili.
Když sebráni jsou k válce, an byl stát
již do samého srdce ohrožen,
jim ze bran vykročit se nechtělo.
Za činnost takou žita zadarmo
si nezasloužili. – A na vojně
jich odboje a vzpoury, ve kterých
si počínali nejstatečněji,
se také za ně nepřimlouvaly.
A ono časté obviňování,
jímž zvedali se proti senátu,
rozeno nejsouc žádnou příčinou,
též samo nemohlo být rodičem⁵⁴
tak štědrých darů od nás. – Tedy, co?
Jak bude tento mnohotvárný dav
senátu dobrotivost zažívat?
Ať jejich skutky mluví, jaká as
jich slova budou: „Žádali jsme to,
nás je tu větší množství; ze strachu
nám povolili, co jsme chtěli mít.“ –
Tak snižujeme hodnotu svých míst
a způsobujeme, že luza ta
zvát bude strachem naši pečlivost.
To jednou samé brány senátu
nám vypáčí a vpustí havrany,
by orly klovali.

Menenius. Již pojd'te, dost!

Brutus. Ba dost, až přes míru.

Coriolanus. Ne, beřte víc:
Vše, při čemkoliv jen se přísahá,
ať božské to, neb lidské, zpečet' to,
čím končím! Dvojaké to vladařství,
kde jedna strana pohrdat má proč
a druhá tupí bez vší příčiny,
kde hodnost, rod ni moudrost nemohou
nic učiniti, neřekne-li jim
obecný nerozum své „ano, ne“, –
ta dvojí vláda musí zanedbat,
co vpravdě potřebno, a místo dát
jen vrátkým cetkám. Tam, kde řádný cíl
jest takto hrazen, k cíli řádnému
nic učiněno býti nemůže.
A tedy prosím vás, kdož bázliví
být chcete méně nežli opatrní,
kdož milujete obce základy

víc, nežli v obci změn se lekáte;
jimž milejší jest život šlechtný
než dlouhý, – vás, kdož chtějí raději
dát nebezpečným lékem tělo všanc
než bez něho jít jisté smrti vstříc:
ten mnohoklaný jazyk vyrvěte
na jeden ráz a lízat nedejte
mu sladkost, která jest mu otravou.
Vždyť co vám na potupu, mrzačí
vši pravou soudnost,⁵⁵ olupuje stát
o bezúhonnost, jež mu přísluší,
an moci nemá dobro konati,
jež chtěl by, – pro zlo, jež ho ovládá.

Brutus. Řek dosti.

Sicinius. Jako zrádce promluvil
a jako zrádce za to odpývá.

Coriolanus. Ty ohavo, ať hanba zalkne tě!
Nač lidu plechatých⁵⁶ těch tribunů?
Jen na ně spoléhá a poslušnost
pak vypovídá vyšší stolicí.
Kdys ve vzpouře, kde byla zákonem
jen nutnost, a ne právo, tenkráté
jich sobě zvolili; teď, v lepší čas,
ať přímo řekne se, co právem jest,
že musí právem být, a svrhnete
jich moc jim do prachu!

Brutus. Tot' zjevná zrada!

Sicinius. Ten býti konsul! – Ne!

Brutus. Hej, aedilové!

Vystoupí Aedil.

Zde – zatknouti ho dejte!

Sicinius. Svolejte
lid dohromady, *Odejde Aedil.*
jehož jménem sám
tě jímám, zrádného jak novotáře
a veřejného blaha škůdníka.
Bud' poslušen, jak tobě poroučím,
a za mnou pojd' se zodpovídati.

Coriolanus. Pryč, starý kozle!

Senátoři. Ochráníme jej!

Cominius. Dál, starý muži, ruce od něho!

Coriolanus. Pryč, stvůro zpuchřelá, sic vytřesu
ti kosti z šatu.

Sicinius. Pomoc, měšťané!

Vystoupí tlupa měšťanu a aedilové.

Menenius. Víc úcty z obou stran!

Sicinius. Zde ten, jenž chce vám vzíti všechnu moc.

Brutus. Sem, aedilové, uchopte se ho!

Měšťané. Skolte jej! Skolte jej!

Senátoři atd. Zbraně, zbraně, zbraně!

Shluknou se všichni s pokřikem kolem Coriolana.

Hlasy. Tribuni! Patriciové! Měšťané! Hej ho! Sicinie! Brute! Coriolane! Měšťané! – Ticho, ticho, ticho! –
Stůjte! Zadržte! – Ticho!

Menenius. Kam povede to? Tají se mi dech.

Zmar nastává. Já mluvit nemohu;

vy, tribunové, k lidu promluvte!

Coriolane, mějte strpení!

Dobrý Sicinie, promluvte vy!

Sicinius. Slyš, lide! – Ticho!

Měšťané. Svého tribuna
si poslechněme. – Ticho! – Mluv, mluv, mluv!

Sicinius. Jste na tom, přijít o své svobody;
chceť Marcius vás o vše připravit,
ten Marcius, kteréhož konsulem
jste právě sobě byli zvolili.

Menenius. Fij, fij! – To vede k podpalování.
ne k hašení.

První senátor. Ku města zboření,
by všechno se zemí se srovnalo.

Sicinius. Co jiného jest město nežli lid?

Měšťané. To pravda, lid je městem.

Brutus. Všech souhlasem jsme byli zřízeni
za vrchnost lidu.

Měšťané. Zůstanete jí.

Menenius. Ba jistě asi.

Cominius. Toť cesta k tomu, aby do prachu
se město zvrátilo, by k základům
se střecha zhroutila a vše, co jest
až dosud ještě stavů rozdílem,
ve spoustách sutin bylo pohřbeno.

Sicinius. To zasluhuje smrt.

Brutus. Teď udržme
svou pravomocnost, nebo ztraťme ji! –
Zde jménem lidu prohlašujeme,
z jehožto moci jeho zástupci
jsme byli zvoleni, že Marcius,
v té chvíli hoden smrti.

Sicinius. Tedy hned
jej zatkněte a k skále Tarpejské
jej dopravte a v zkázu svrhnete.

Brutus. Sem, aedilové, uchopte se ho.

Měšťané. Vzdej se, vzdej se, Marcie!

Menenius. Jen jedno slovo, – prosím, tribuni,
jen poslyšte mne; – slovo jedině.

Aedilové. Ticho, ticho!

Menenius. Ó buďte, čím se zdáte, opravdu
své vlasti přáteli a s mírností
si počínejte k dosažení toho,
co chcete napravit tak násilně.

Brutus. Ne, pane; chladivé ty prostředky,
jež zdají se být moudrou pomocí,
jsou učiněný jed, kde choroba
tak prudká. – Ruce vložte na něho
a k skále vlecte jej.

Coriolanus. Ne, zemru zde.

Tasí meč.

Jsou tady mezi vámi někteří,
již viděli, jak v poli jsem se bil;
nuž pojd'te, zkuste sami na sobě,
spatřili jste mne.

Menenius. Meč do pochvy!

Vy, tribuni, se vzdalte na chvíli.

Brutus. Hned chopte se ho!

Menenius. Pomoc Marciovi!

Kdo šlechtic, staří, mladí, pomozte!

Měšťané. Skolte ho, skolte ho!

V této vřavě jsou tribuni, aedilové a lid zahánáni.

Menenius. Teď domů, pryč již jděte! Jinak vše se vniveč obrátí.

Druhý senátor. Pryč, jděte již!

Cominius. Ne, stůjte! – Máme tolik přátel zde co nepřátel.

Menenius. Až k tomu dojít má?⁵⁷

První senátor. Ó chraňte bozi! – Čacký příteli, jdi domů, prosím tě; a ponech nám věc tuto napravit.

Menenius. Toť rána jest, již nám je třeba ošetřit, ne vám. Již jděte, prosím.

Cominius. Pojd'te, pane, s námi.

Coriolanus. Kéž byli barbaři, – a oni jsou, ač v Římě rozeni – ne Římané, – a těmi nejsou, třeba vylehly je matky v chodbách⁵⁸ před Kapitolem.

Menenius. Pryč! – Neklad'te svůj spravedlivý hněv si na jazyk: čas jiný nahradí, co času dluhuje.

Coriolanus. Na čestné půdě⁵⁹ bych zbil jich čtyřicet.

Menenius. Já aspoň párek těch nejvybranějších bych na se vzal; – tak ty dva tribuny.

Cominius. Však nerovnost jest nyní nad veškerý výpočet a mužnost nazývá se šílenstvím, když staví se pod hroutící se dům. Nuž, půjdete, než vrátí se ta sběř, jejížto vztek jak vody hrazené vše potrhá a odnáší, co dřív byl zvyklý nosit?

Menenius. Jděte, prosím vás. Já zkusím, zdali obstárly můj vtip cos u těch zmůže, kteří mají ho tak poskrovnu; to musí vyspravit se záplatou už jakékoliv barvy.

Cominius. Již pojd'te, nemeškejte.

Odejdou Coriolanus, Cominius a jiní.

První patricius. Tento muž své štěstí zmařil.

Menenius. Jeho povaha jest příliš povznešená pro ten svět. On Neptunu by nepolichotil pro jeho trojzub ani Jovovi pro hromovládu. Srdce v ústech má; co prsa kují, musí na jazyk;

a zapomíná, když je rozhněván,
že někdy jméno smrti uslyšel.

Hluk za scénou.

Toť pěkné nadělení!

Druhý patricius. Přál bych si
je vidět v posteli.

Menenius. Já v Tiberu!
Což, u všech všudy, nemoh promluvit
k nim vlídné slovo?

Vystoupí Brutus, Sicinius a luza.

Sicinius. Kde je ta zmije, která vylidnit
by chtěla město a v něm člověkem
být za každého?⁶¹

Menenius. Vzácní tribuni –

Sicinius. On nelítostnou rukou svržen bud
se skály Tarpejské; on zákonu
se protivil a zákon upírá
mu každý další soud krom přisnosti
té moci veřejné, již kladl v nic.

První měšť'an. Ať zví, že tribunové šlechetní
jsou ústy lidu, my pak jeho ruce.

Měšť'ané. To zvědět má, jsme jisti.

Menenius. Pane, pane –

Sicinius. Ticho!

Menenius. Hned pobíjení⁶¹ nekřičte, kde hon
by měl se díti s umírněností.

Sicinius. Jak, pane, stalo se, že pomoh jste
mu k útěku?

Menenius. Jen slovo poslyšte:
tak dobře, jako ctnosti konsulovy
mi známy jsou, tak mohu jmenovat
i jeho vady.

Sicinius. Konsul! – Jaký konsul?

Menenius. Coriolanus! – Konsul!

Brutus. Konsul – on!

Měšť'ané. Ne, ne, ne, ne!

Menenius. Jen chvílku, s dovolením tribunů
a vaším, dobří lidé, kdybych moh
být slyšen, prosil bych vás o slovo
neb dvě, což více by vás nestálo
než právě jen ten promařený čas.

Sicinius. Tož mluvte, zkrátka. Odhodláni jsme
tu zrádnou zmiji potřít. – Vyhostit
jej odtud nebezpečím bylo by
jen jiným; ve městě jej zachovat
by znamenalo naši jistou smrt,
a protož určeno, že zemře dnes.

Menenius. Ó dobří bozi, nedopouštějte,
by proslavený Řím, jenž vděčností
k svým zdárným dětem navždy zapsán jest
i v samé knize Jupiterově,
jak zvrhlá matka hltal vlastní plod.

Sicinius. Ont' neduh jest, jenž musí u'at být.

Menenius. Ó ne. – Jest pouze neduživý oud,
jejž oddělit by bylo smrtelno,

a snadno vyhojit. Co učinil
kdy Římu, že by zasluhoval smrt?
Když naše nepřátely pobíjel,
krev, kterou ztratil – a já troufám si
vám říci, že jí bylo mnohem víc
o mnohou krůpěj, než jí v žilách má –,
on cedil pro svou vlast – a kdyby tu,
jež zbyla mu, své vlasti vinou ztratil,
nám všem, jíž byli toho příčinou,
i těm, kdo snesli toho, bylo by
to věčnou poskvrnou.

Sicinius. Tot' prázdný tlach.

Brutus. A obracení všeho na ruby. –

Když vlast svou miloval, byl od ní ctěn.

Menenius. Když nohu schvátil rak, zdaž⁶² necení
se služby od ní dříve konané?

Brutus. Víc nechcem slyšet. – Za ním, do domu!

A odveďte jej, aby jeho mor,
jsa nakažliv, se dále nešířil.

Menenius. Jen slovo ještě, slovo jediné:

ten tygronohý vztek až uvidí
vše zlo, jež nerozvážnou kvapností
byl způsobil, ó příliš pozdě již
si připne olověná závaží! –
Bud' právem dokročeno na něho,
by strany, od kterých jest milován,
se nepozvedly a náš velký Řím
tak od Římanů nebyl zpusťšen.

Brutus. Když tomu tak...

Sicinius. Co ještě mluvíte?

Zda jsme již dosti nezakusili,
jak práva poslušen? – Bít aedily!
Nám protivit se! – Pojd'te.

Menenius. Uvažte

jen to: on ve válkách byl odchován,
co uměl tasit meč, a málo jen
se cvičil v řeči propodsívané;
tak mouku hází teď i otruby
na jednu hromadu. – Jen dovolte
a dojdu k němu, přivedu jej tam,
kde po zákonu zodpovídá se
a v pokoji pod ztrátou života.

První senátor. Ctní tribunové, to je lidská cesta;

ta druhá bude příliš krvavá
a z východiště konce nevidět.

Sicinius. Nuž tedy buď'te, ctný Menenie,
vy mluvčím lidu. – Braši, složte zbraň.

Brutus. Však domů nechod'te.

Sicinius. A na trhu

se sejděte. (*K Meneniovi*) Tam na vás čekáme,
a nepřivedete-li Marcia,
svou první cestou brát se budem dál.

Menenius. Já vám jej přivedu. (*K senátorům*) Ted', prosím vás,
mne doprovod'te; musí přijít,
sic nastanou nám věci nejhorší.

První senátor. Nuž, tedy pojd'me k němu, prosím vás.

Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

Komnata v domě Coriolanově.

Vystoupí Coriolanus a patriciové.

Coriolanus. Ať stahují mi kůži přes uši,⁶³
ať pohrozí mi smrtí na kole
či pod divokých ořů kopyty;
ať deset hor na skálu Tarpejskou
si nakupí, by propast zela hloub,
než stihne zrak – přec týmž k nim zůstanu,
co jsem.

První patricius. Tím šlechtičtěji jednáte.

Coriolanus. Jen divím se, že moje matka již
mi toho neschvaluje, která přec
je zvala šerkovými⁶⁴ podruhy
a stvůrami, jimž od narození
jest usouzeno za groš prodávat,
groš tržít, smekat ve shromážděních
a zívát, mlčet, civět úžasem,
když někdo mého stavu povstane,
by o míru neb válce promluvil.

Vystoupí Volumnia.

Já o vás hovořím. – Proč chtěla jste,
abych se mírnil? – Přála byste si
mne vidět nevěrna mé povaze?
Spíš chtěl bych muže představovati,
jimž vskutku jsem.

Volumnia. Ó synu, synu, synu!

Já přála sobě, abys dřív svou moc
byl řádně oblek, nežs ji obnosil.

Coriolanus. Co tam, to tam.

Volumnia. Dost mohls býti mužem, jakým jsi,
při menší horlivosti takým být;
tvé smýšlení by s menším odporem
se bylo potkalo, kdybys jim byl,
jak smýšlíš, teprv potom ukázal,
až neměli by moci vzepřít se.

Coriolanus. Je zvěšet!

Volumnia. Ano, také upálit.

Vystoupí Menenius a senátoři.

Menenius. Jak jest? – Nu ano, byl jste tuze příkrý,
až trochu tuze příkrý; musíte
se navrátit a napravit to.

První senátor. Jiného nezbyvá, leč byste chtěl,
by vašim toho neučiněním
se naše dobré město rozpadlo
a zahynulo.

Volumnia. Prosím, dej si radit;
mám srdce nepoddajné jako tvé,
leč také mozek mám, jenž ve hněvu
mi ukazuje výhodnější cíl.

Menenius. Toť dobře pověděno, ženo ctná!
Než aby před tím stádem sklonil se,

krom tenkrát, když prudký záchvat času
jak léku toho chce pro všechn stát,
spíš oblekl bych svoje brnění,
jež sotva unesu.

Coriolanus. Co činit mám?

Menenius. Jít zpátky k tribunům.

Coriolanus. Co dál, co dál?

Menenius. A litovati toho, co jste řek.

Coriolanus. Že před nimi? – Mně nelze před bohy
to učinit; – a mám to před nimi?

Volumnia. Jsi příliš neoblomný, ačkoli
v tom nikdy nemůžeš být vznešen dost,
krom tenkrát, když krajnost promluví.
Já slýchala tě často říkati,
že čest a opatrnost ve válce
jsou spolu nerozluční přátelé.
Když tomu tak, nuž tedy řekni mi,
co v míru tratí jedna na druhé,
když nejdou spolu?

Coriolanus. Dosti o tom, dost.

Menenius. Toť dobrá otázka.

Volumnia. Když je to ctí
ve vašich válkách tím se chtítí zdát,
čím nejste, což k svým cílům nejlepším
vy činíváte z opatrnosti,
v čem horší to a nižší, se ctí když
se pojí v míru jako ve válce,
jimž oběma je stejně potřebna?

Coriolanus. Proč naléháte tak?

Volumnia. Že na tobě
jest nyní, abys k lidu promluvil;
ne z vlastní vůle ani výrokem
vlastního srdce, ale takými
jen slovy, jimž se jazyk naučil,
ač jsou jen dětmi neuznanými
a zvučkami, k nimž pravda prsou tvých
se nehlásí. – To k necti nebude
tí víc, než kdybys řečmi vlídnými
byl dobyl města, kde bys jináče
byl musel svoje štěstí nasadit
a odvážit se krveprolití.
Já z duše bych se přetvařovala,
kde osud můj i přátel mých, dán všanc,
by žádal, bych to se ctí činila.
V tom stojím tu jak tvoje choť, tvůj syn,
ti senátoři a ti šlechtici,
a ty chceš raděj luze ukázat,
jak mračit umíš se, než uštedřit
jim lichotku, jež tebe dědicem
jich lásky učiní a zabezpečí,
co jinak bez ní zkáze propadne.

Menenius. Ó velkodušná paní! – Pojd'te s námi
a konejšivé slovo promluvte;
tak zachrániti můžete, co teď
jest v nebezpečí i co bylo dřív

již ztraceno.

Volumnia. Můj synu, prosím tě,
jdi k nim s tou čapkou v ruce; takto, hle,
ji vstříc jim vztáhni; přitom postup k nim
a kolenem se dotkni kamenů,
– neb v také věci hnutí, posuněk
jsou výmluvnost a nevědomých zrak
jest chápavější nežli jejich sluch;
a hlavou kývaje ji klesat nech
– své hrdé srdce takto káraje –
jak nejzralejší morušový plod,
jenž sotva rukou dotknut odpadne.
Neb řekni jim, žes jejich vojínem,
a v hluku válečném jsa vychován,
že nemáš oněch jemných způsobů,
jež, jak to uznáváš, bys míti měl
a jakých oni právem žádají,
když o jejich se přízeň ucházíš;
však nadále že vynasnažíš se,
bys vpravdě jejich byl, tak dalece,
jak stačí síly tvé i povaha.

Menenius. Tak učiníte-li, jak radí matka,
jich srdce získáte; neb odpouští,
když o to žádání, tak ochotně,
jak pro nic za nic reptat umějí.

Volumnia. Jdi, prosím tě, a dej si domluvit,
ač vím, že za svým nepřítelem bys
šel spíše do propasti ohnivě,
než bys mu v květném loubí lichotil.

Vystoupí Cominius.

Hle, Zdeť Cominius.

Cominius. Já na foru
jsem byl; a nutno, pane, abyste
buď velkou posilou se opatřil,
neb uhájil se umírněností
neb útekem. Vše zuří.

Menenius. Vlídne slovo!

Cominius. To myslím dostačí, jen může-li
své srdce k němu sklonit.

Volumnia. Musí tak
a chce to učinit. Rci, prosím tě,
že chceš, a jdi.

Coriolanus. Že tedy musím jít
a obnaženou leb jim ukázat,
že musím? A tím podlým jazykem
své hrdé srdce ze lži trestati,
již musí snášet? – Dobře, staň se tak!
Leč kdyby šlo tu pouze o ztrátu
té schránky,⁶⁵ toho Marciova těla,
dřív na prach by je rozmlít musili
a rozmetati větru na pospas.
Nuž na náměstí! – Takou úlohu
jste na mne vložili, že jaktěživ
dle pravdy vám ji neodehraji.

Cominius. Jen pojd'te, pojd'te, budem napovídat.

Volumnia. Můj dobrý synu – prosím – jakož jsi mi říkával, že moje pochvala tě nejprv učinila vojínem, tak nyní, abys dobyl chvály mé, hraj úlohu, jížs nikdy nehrával.

Coriolanus. Nuž tedy musím! Pryč, má povaho, a uchvat' mne duch jakés kuběny! Mé hrdlo válečné, jež do víru mých bubňů zvučelo, ať změní se na kleštěncovo tenké pištění neb dívky hlas, když děcko uspává; ať úsměv lotrů tvář mou obývá a slzy školáků se uhostí v sklech mého zraku; jazyk žebrákův ať ometá se mezi mými rty a moje obrněná kolena, jež ohýbala se jen v třemenech, ať schylují se jako u toho, kdo dostal almužnu. – Ne, nechci to, sic přestal bych svou vlastní pravdu ctít a hnutím svého těla učil bych svou duši neočistné podlosti.⁶⁶

Volumnia. Měj vůli svou. – Mně žebrat od tebe jest větší potupou než tobě od nich. Ať tedy všechno zmaru propadne a matka tvá spíš ucítí tvůj pych, než aby stále strachovala se tvé nebezpečné vzdorovitosti: neb já tak velkým srdcem jako tvé se smrti vysmívám. Čiň, jak ti libo. Tvá chrabrost byla mou, tu sál jsi ze mne, však pýcha tvá jen tobě náleží.

Coriolanus. Buď pokojna. – Jdu, matko, na tržiště. – Již nekárej mne. – Jako dryáčník o jejich lásku chci se ucházet; jim srdce vylichotím z těla ven a navrátím se domů, milován ode všech cechů v Římě. – Hleď, již jdu; mou ženu pozdravuj! Já vrátím se ti konsulem, sic nikdy nevěř víc, že jazyk můj to cestou lichoty kams dále přivede.

Volumnia. Čiň po své vůli.
Odejde.

Cominius. Dál! – Tribuni vás očekávají; a hleďte, abyste jim odpověď dal mírně – neboť na vás chystají, jak slyším, ještě horší žaloby, než jakými jste viněn dosavad.

Coriolanus. Zní heslo: „Mírně!“ – Pojd'te, prosím vás. Ať nařknutími obviňují mne, já odpovím, jak sluší na mou čest.

Menenius. Ó tak; – jen mírně.

Coriolanus. Dobrá, tedy mírně. –
Jen mírně!

Odejdou.

SCÉNA Třetí

Tamtéž. Forum.

Vystoupí Sicinius a Brutus.

Brutus. Tím v první řadě na něj uhoďte,
že samovládným tyranem chce být;
a v tom-li ujde, dorážejte naň,
že nenávidí lid, a konečně,
že kořist odjatá Antiatům
až dosud rozdělena nebyla.

Vystoupí Aedil.

Což – přijde?

Aedil. Jde.

Brutus. Kdo doprovází jej?

Aedil. Starý Menenius a senátoři,
Z těch, již mu byli vždycky příznivi.

Sicinius. Zda máte seznam hlasů, které jsme
si opatřili, sepsaný dle hlav?

Aedil. Mám; tady jest.

Sicinius. A shromáždil jste je
po jednotlivých třídách?

Aedil. Shromáždil.

Sicinius. Lid bez meškání přiveďte sem k nám;
i až mne provolati uslyší:

„Tak staň se jménem práv i moci lidu“
– ať již to na smrt zní, či pokutu
neb vyhnanství – když řeknu pokutu,
ať vzkřiknou: „Pokutu!“, když řeknu smrt,
ať křičí: „Smrt!“, na starých výsadách
tak stojíce a moci, která jim
dle práva naší věci přísluší.

Aedil. Já ve všem tom jim poučení dám.

Brutus. I až se potom dají do křiku,
ať neustanou, ale hlomozným
ať hlukem usilují, by náš soud,
ať jakýkoliv, hned byl vykonán.

Aedil. Je dobře.

Sicinius. Učiňte je silnými
a hotovými na pokynutí,
až jim je dáme.

Brutus. Jděte, jednejte.

Odejde Aedil.

A vy jej rázem k hněvu popudíte;
bylť odjakživa zvyklým vítězit
a vrch mít v odporu; když rozpálen,
již uzdou k mírnosti se nezkrátí;
tu mluví, co má na srdci, a tam
se skrývá to, co číhá jako my
mu zlomit vaz.

Sicinius. Hle, tady přichází.

Vystoupí Coriolanus, Menenius, Cominius, senátoři a patriciové.

Menenius. Jen mírně, prosím.

Coriolanus. Žeť, jak podomek,
jenž za mizernou grešli vynadat

si nechá celé knihy lotrasů. –
Kéž slavní bozi uchovají nám
Řím v bezpečnosti; křesla soudcovská
ať rozšafnými muži obsadí,
nám lásku vštěpují a nanosí
do širých svatýň míru trofeje,
ne válku do ulic!

První senátor. Tak staň se, staň!

Menenius. Tot' přání šlechtné.

Vrátí se Aedil s měšťany.

Sicinius. Sem blíž, vy lidé!

Aedil. Svoje tribuny
si poslechněte. Pozor! – Ticho, pravím!

Coriolanus. Dřív slyšte mne!

Brutus a Sicinius. Nuž dobře. Ticho tam!

Coriolanus. Dál nebude se na mne dorážet?

Vše skončí tady?

Sicinius. Ptám se, chcete-li
být nyní hlasu lidu poslušen;
zda uznáváte jeho zástupce
a jste-li hotov zákonitý trest
nést za viny, jež dokáží se vám?

Coriolanus. Jsem hotov.

Menenius. Hled'te, měšťané, on dí,
že hotov jest. Ty služby uvažte,
jež vykonal na poli válečném,
ran pomněte, jež chová na těle
a které hrobům podobají se
na svatém hřbitově.

Coriolanus. Jen poškraby
to od trní, jen pouhé jízvy k smíchu.

Menenius. Dál uvažte, že nemluví-li k vám
jak měšťan, vidíte v něm vojína;
tak nemějte mu přízvuk drsnější
za zlobná slova, leč jak povídám,
za taková, jež sluší vojáku
a nijak ublížit vám nechtějí.

Cominius. Nuž dobře, dobře, více o tom nic.

Coriolanus. Čím to, že všemi hlasy vyvolen
byv konsulem, teď zneuctěn jsem tak,
že v tentýž mžik to odvoláváte?

Sicinius. Nám odpovězte.

Coriolanus. Mluvte, ano, pravda,
jsem k tomu zde.

Sicinius. My obviňujem vás,
že chtěl jste Římu vzítí ústavu⁶⁷
a sám pak podloudně se vetřítí
v moc tyranovu; pročez na lidu
jste zrádce.

Coriolanus. Zrádce!

Menenius. Ztište se. – Váš slib!

Coriolanus. Žár pekel nejhlubších ať zhltní lid!
Mne zrádcem zvat! – Zlolajný tribune,
byť dvacet tisíc smrtí sedělo
tí v očích, miliony ve dlani

jich svíral jsi a v ústech prolhaných
ta množství dohromady, řek bych ti
„ty lžeš!“ – tak z hlubokosti duše své,
jak k bohům svým se modlím.

Sicinius. Slyšíš to,
ty lide?

Měšťané. Na skálu s ním! Na skálu!

Sicinius. Ticho!

Víc k jeho obžalobě netřeba. –
Co sami jste jej činit viděli,
co mluvit slyšeli; jak napadal
i vaše zřízení, vám samým lál;
jak zbrojí opíral se zákonům
a konečně jak zde se protivil
i těm, jichž pravomoc jej soudit má –
to vše jsou zločiny tak hrdelné,
že zasluhují nejkrutější smrt.

Brutus. Leč, protože má o Řím zásluhy...

Coriolanus. Co o zásluhách blábolíte vy?

Brutus. Co vím, to mluvím.

Coriolanus. Vy?

Menenius. Je to ten slib,
jejž dal jste matce?

Cominius. Vězte, prosím vás...

Coriolanus. Nic nechci vědět. – Smrt ať usoudí
s Tarpejské skály, bludné vyhnanství,
ať dření z kůže, vězení, kde bych
jen jedním zrnem živil se co den,
jich milost nechtěl bych si vykoupit
za jeden vlídný hles ni ukrotit
své srdce za vše, co mi mohou dát,
bychť za to „dobré jitro“ říci měl.

Sicinius. Že kdy a jak jen mohl, zlehčil lid
a usiloval připravit jej
o jeho moc, až nyní konečně
se rukou nepřátelskou pozvedl
ne pouze proti hrozivému právu,
však také těm, kdož provádějí je:
my jménem lidu, mocí tribunskou
od této chvíle vypovídáme
jej z města našeho, s tou výhradou,
by svržen byl se skály Tarpejské,
kdys ještě vstoupí-li do římských bran. –
Ve jménu lidu, pravím, tak se staň!

Měšťané. Tak staň se, staň! – Jest vypovězen! – Pryč!
Tak buď; tak staň se!

Cominius. Slyšte, občané,
vy, kdož jste v lidu moji přátelé –

Sicinius. Jest odsouzen. Nic dále.

Cominius. Promluvit
mne nechte. – Byl jsem konsul, na těle
mám odznaky, kterými nepřítel
mne za Řím znamenal. Svě vlasti blaho
hloub, něžněji a svatěj miluji
než vlastní život, ženu předrahou

a její dítky,⁶⁸ poklad krve své. –
A tedy řeknu-li –

Sicinius. Však víme již,
kam cílíte. – Nuž, co?

Brutus. Víc povědít
se nedá již než to, že vyhnán jest
co lidu nepřítel i vlasti své.
Tak staň se!

Měšťané. Staň se, ano, tak se staň!

Coriolanus. Vy sprostá smečko psů, jejížto dech
mi protiven jak shnilých bažin puch,
jichž náklonnosti tolik vážím si
co lidských mrtvol nepochovaných,
jež vzduch mi kazí – vás vyháním já;
a zůstaňte tu s vrtkavostí svou!
Ať každý slabý šelest otřese
vám srdci! – Vlajícími chocholy
ať vaši nepřátelé ovanou
vás zoufalostí! Povždy mějte moc
si vypovídat svoje ochránce;
až vaše tupost – která nechápe,
než ucítí –, vás samých nešetříc,
jak sami sobě nepřáteli jste,
vás vydá jako bídné zajatce
kterémus národu, jenž bez rány
se zmocní vás! Tak městem zhrdaje
jen kvůli vám se odtud odvracím. –
Jest také jinde svět.

Odejdou Coriolanus, Cominius, Menenius, senátoři a patriciové.

Aedil. Nepřítel lidu odešel, je pryč!

Měšťané. Náš nepřítel jest vyobcován! Pryč!
Ho, ho!

Všichni pokřikují a házejí čapky vzhůru.

Sicinius. Ven z bran se jděte za ním podívat
a urážkami dotírejte naň,
jak on urážel vás; a všemožně
stráž doprovod' nás městem.

Měšťané. Pojd'te, pojd'te!
Ven z bran se půjdem za ním podívat.
Ať bozi naše čacké tribuny
nám zachovají! – Pojd'te!

Odejdou.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ SCÉNA PRVNÍ

Řím. Před městskou branou.

Vystoupí Coriolanus, Volumnia, Virgilia, Menenius, Cominius s mladými patricii.

Coriolanus. Dost, neplačte mi již; jen krátké sbohem.

To mnohohlavé zvíře rohama
mne odsud pudí. – Kam se poděla,
ó matko, vaše statnost bývalá?
Vždy říkala jste mi, že protivenstvím
duch zkouší se; že sněsti všední los
jen všedním lidem padlo za úděl;
že když je moře klidné, každá loď

se ukazuje v plavbě mistrnou;
že k tomu, aby rány osudu,
když padnou nejkrutěji, raněným
se klidně nesly, síly vznešené
jest zapotřebí: – naukami jste
tak vršitě mne naplňovala,
že srdce, jež se nacvičilo v nich,
by nepřemožitelným činily.

Virgilia. Ó božstva, božstva!

Coriolanus. Ženo, prosím tě...

Volumnia. Ať rudá hlíza⁶⁹ v Římě zachvátí
vše řemesla a cechy kramářské!⁷⁰

Coriolanus. Ne tak, ne tak; – však budu milován,
až zas mne budou pohřešovati.

Ne, matko, buď mi opět statečnou
jak tenkrát, když říkávala jsi,
že kdybys byla ženou Herkula,
šest jeho děl bys byla podnikla,
bys ušetřila klopot manželu.

Cominie, na myslí neklesej; –
buď zdrav! Má ženo, matko, sbohem již!
Však ještě dočekám se šťastných dnů.

Ty starý, věrný můj Menenie,
tvé slzy, slanější než junovy,
jsou jed tvým očím. – Ty, kdys vůdce můj,

já chmurným vídal tě a svědkem byls
tak mnohých zjevů srdce kalících –⁷¹

rci těmto ženám smutkem sklíčeným,
že neodvratné rány oplakávat
tak pošetilo jest, jak se jim smát.

Ó matko, dobře víš, jak bývalo
ti moje nebezpečí útěchou,
a věř – ne lehce –, ač odcházím sám
jak osamělý drak, jenž strašnými
své činí bažiny a o němž víc
se mluví, nežli bývá spatřován,
že nad všednost se vyšine tvůj syn,
neb lapí ho jen nástraha a lest.

Volumnia. Můj synu jediný, kam hodláš jít?

Ať zatím šlechetný Cominius
tě provodí. Vol jakýs pevný cíl,
bys nebyl každé dravé náhodě
dán všanc, jež v cestu se ti postaví.

Coriolanus. Ó bohové!

Cominius. Chci měsíc s tebou jít

a uradíme se, kde pomeškáš,
bys o nás dosléchal, my o tobě; –
tak, na povrch až doba vynese
zas příčinu, bys povolán byl zpět,
nám třeba nebude tě hledati
po širém světě samojedina
a takto šťastnou chvíli ztráceti,
jež chladne vždy, když nepřítomen jest,
kdo má jí zapotřebí.

Coriolanus. Buďte sbohem!

Máš léta na sobě a příliš syt
jsi hodováním války, než bys moh
se toulat s tím, jenž dosud nezlomen.
Jen ze brány mne doprovod'te ven.
Má dobrá ženo, matko nejdražší
a skvěle osvědčení přátelé,
až budu pryč, mne bohům poručte
a usmějte se. Pojd'te, prosím vás.
Tak dlouho, dokud budu nad zemí,
vždy o mně slýchávati budete,
a nikdy ničeho, co podobno
by tomu nebylo, co byl jsem dřív.

Menenius. A to' tak čestno, jak jen v který sluch
to zaznít může. – Pojd'me, neplačme.
Ó kdyby možno bylo setřásti
jen sedm let s těch starých ruk a noh,
při dobrých bozích, – žet' bych s tebou šel
tvůj každý krok.

Coriolanus. Podej mi ruku. – Pojd'me!
Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

Tamtéž. Ulice poblíže brány.

Vystoupí Sicinius, Brutus a Aedil.

Sicinius. Teď všichni at' se domů rozejdou;
on odešel a dál se nepouštějme. –
Jeť šlechta podrážděna; vidíme,
jak straní jemu.

Brutus. Nyní, když svou moc
jsme ukázali, pokornějšími
se dělejme po věci hotové,
než když se děla.

Sicinius. Pošlete je domů
a rcete, že jich velký nepřítel
je pryč a oni ve své síle bývalé
zas pevní stojí.

Brutus. Rozpustěte je.
Odejde Aedil.
Hle, jeho matka.

Vystoupí Volumnia, Virgilia a Menenius.

Sicinius. Té se vyhněme.

Brutus. Proč?

Sicinius. Říkají, že pomatena jest.

Brutus. Již si nás povšimli. – Jen rovnou dál.

Volumnia. Ó právě vhod! – Co moru bohové
kdy nakupili, buď vám odplatou
za vaši lásku!

Menenius. Ticho; ne tak nahlas.

Volumnia. Jen kdybych pro pláč mohla, však byste
cos vyslechli – Ne, slyšet máte přec.
(*K Brutovi*) Vy chcete jít?

Virgilia (*k Siciniovi*). Vy také zůstaňte!
Kéž mohla bych tak říci svému choti.

Sicinius. Jste mužatka?

Volumnia. Aj, bloude, je to hanba?

Hle, toho blázna! Zdali nebyl muž
můj otec? – Z liščího-li plemene
byls ty, žes toho vypudil, jenž za Řím
dal více ran, nežs ty promluvil slov?

Sicinius. Ó dobré nebe!

Volumnia. Více chrabrých ran
než ty kdy moudrých slov – a k dobru Říma.
Cos řeknu ti; – však jdi. – Ne, zůstaneš!
Já přála bych si, aby tak můj syn
byl v Arábii,⁷² před sebou tvůj kmen
a v ruce třímaje svůj dobrý meč.

Sicinius. Co dál?

Virgilia. Co dál! On tvému potomstvu
by konec učinil.

Volumnia. Těm bastardům
i všem. – Ten dobrý muž!
Co jízev za náš Řím si utržil!

Menenius. Dost, ticho, ticho.

Sicinius. Kéž býval by své vlasti zůstal tím,
co začal být, a nezpřetrhal sám
tu vzácnou pásku, kterou navázal!

Brutus. Ó kéž by byl tak zůstal!

Volumnia. „Kéž by byl
tak zůstal!“ Vždyť jste luzu poštváli; –
vy kočky, které mohou souditi
o jeho ceně zrovna dobře tak
jak já o tajemstvích, jež poznati
jest vůlí bohů lidem bráněno.

Brutus. Již pojďme, prosím vás.

Volumnia. Jen prosím vás,
ať už jste pryč. Ba věru hrdinský
jste skutek provedli. – To slyšte však,
než půjdete: Tak jak ční Kapitol
nad nejskrovnější římskou chatrčí,
tak vysoko můj syn – choť této paní
– zde této, vidíte? –, kteréhož vy
jste vyhnali, vás všechny přečnívá.

Brutus. Je dobře, dobře, opustíme vás.

Sicinius. Proč meškáme, by žena štvála nás.
jež smyslů zbavena?

Volumnia. Mé modlitby
si s sebou vezměte.

Odejdou tribuni.

Kéž bohové
nic jiného neměli na práci,
než aby moje kletby plnili!
Jen jednou za den kdybych mohla tak
je vídat, srdce své bych zbavila
té tíže, která na ně dopadá.

Menenius. Však jste jim pověděla do pravdy;
a věru máte proč. – Zda nechcete
jít povečeřet k nám?

Volumnia. Hněv strava má;
a budu trávit sama na sobě,
až umru hlady tímto pokrmem.

Již pojd' me; nechte toho kvílení
a hořekujte, jak to činím já,
Junony hněvem. Pojd'te, pojd'te, pojd'te!

Odejdou Volumnia a Virgilia.

Menenius. Fi, fi, fi!

Odejde.

SCÉNA TŘETÍ

Silnice mezi Římem a Antiem.

Vystoupí Říman a Volsk cestou se setkávajíce.

Říman. Znáám vás dobře, příteli, a vy mne; vaše jméno tuším jest Adrian.

Volsk. Tak jest; opravdu, vyšel jste mi z paměti.

Říman. Jsem Říman; a konám teď, jako vy, služby proti nim. Poznáváte mne?

Volsk. Nicanor – ne?

Říman. Ano, brachu, týž.

Volsk. Byl jste v tváři zarostlejší, když jsem vás posléze viděl; ale váš obličej je dobře poznati po vašem jazyku. – Co nového v Římě? Mám nařízeno od vlády Volsků, abych vás tam vyhledal; ušetřil jste mi dobrý den cesty.

Říman. V Římě byly podivné bouře; lid zvedl se proti senátorům, patriciům a šlechtě.

Volsk. Byly! – Skončilo to tedy? Náš senát není toho mínění; co nejhrošlivěji hotoví se k válce a doufají, že udeří na ně v samém žáru jich rozdvojenosti.

Říman. Největší požár minul, ale maličkost by jej opět v plamen roznítla; neboť šlechta bere si vypovězení vzácného Coriolana k srdci tak, že jest již na tom, aby odjala lidu všechnu moc a navždy mu urvala jeho tribuny. Doutná to, ujišťuji vás, a skoro již dospívá k násilnému propuknutí.

Volsk. Coriolanus vypovězen!

Říman. Vypovězen, brachu.

Volsk. S tou zprávou budete vítán, Nicanore.

Říman. Doba jest nyní Volskům velmi příznivá. Slýchával jsem, že nejvhodnější chvíle k porušení ženy někoho jest ta, když se nepohodla se svým manželem. Váš statný Tullus Aufidius znamenitě vynikne v těchto válkách nyní, když jeho velký odpůrce, Coriolanus, svou vlastní za nepotřebna pokládán.

Volsk. On za to nemůže. Jsem velmi šťasten, že jsem vás tak náhodou potkal. Skončil jste moje posláni a teď půjdem spolu vesele domů.

Říman. Zatím než povečeříme, budu vám povídati přepodivné věci z Říma, všechny směřující ku prospěchu jich nepřátel. Pravíte, že máte vojsko pohotově?

Volsk. Ba, v pravdě královské; centurioni a jich mužstvo jsou náležitě rozřídění⁷³ a již v žoldu, takže mohou býti do hodiny na nohou.

Říman. Rád slyším o jejich hotovosti a myslím, že jsem ten, jenž pohne je okamžitě vytrhnouti do pole. Tak, brachu, buďte mi srdečně vítán; a velmi se těším z vaší společnosti.

Volsk. Bereíte mi, příteli, co náleží mně; mámt' já největší příčinu býti potěšen společností vaší.

Říman. Nuže, pojd' me spolu.

Odejdou.

SCÉNA ČTVRTÁ

Antium. Před domem Aufidiovým.

Vystoupí Coriolanus v prostém šatu prevlečen a zakuklen.

Coriolanus. To Antium jest pěkné na pohled. –

Ó město, já to jsem, jenž vdovami
tě naplnil; mnohého dědice
těch krásných domů viděl s výkřikem
se kácet v bitvě. – Jen mne nepoznej,
sic ženy tvé mne rožni ubijí
a tvoji hoši v bitvě chlapecké
mne ukamenují.

Vystoupí Měšťan.

Bůh s vámi, pane.

Měšťan. Též s vámi.

Coriolanus. Povězte mi laskavě.

kde mešká veliký Aufidius? –

Jest v Antiu?

Měšťan. Žeť jest, a častuje

dnes večer přední šlechtu v domě svém.

Coriolanus. Kde, prosím vás, jest tady jeho dům?

Měšťan. Zde, tento před vámi.

Coriolanus. Dík – buďte zdrav!

Odejde Měšťan.

Ó světe, těch tvých vrátkých obrátů!

Zde přátelé, teď pevně sbratření,

v jichž dvojích prsou tluče, jak se zdá,

jen jedno srdce; kterým všechen čas⁷⁴

a lože, stůl i práce společny;

již láskou nerozlučnou k sobě lnou

jak blízcenci – ve chvíli jediné

se nepohodnou pro malichernost

a vzplanou k sobě záští nejtrpčí. –

A tam zas nejkřutější nepřátelé,

jichž hněv a úklady, jak druha druh

by polapil, jim spáti nedaly,

tak nahodile, pro věc nějakou,

jež jinak ani za pouk nestojí,

se stanou nejdražšími přáteli

a svoje dítky snoubí navzájem.

Tak já své nenávidím rodiště

a miluji to nepřátelské město.

Nuž, vejdu; – jestliže mne zabije,

jen po spravedlnosti učiní;

však podá-li mi ruku, jeho vlasti

se odsloužím.

Odejde.

SCÉNA PÁTÁ

Tamtéž. Sín v domě Aufidiově.

Hudba za scénou. Vystoupí sloužící.

První sloužící. Víno, víno, víno! – Jaká je to obsluha! Myslím, že ti naši chlapi všichni spí.

Odejde.

Vystoupí Druhý sloužící.

Druhý sloužící. Kde je Cotus? – Pán ho volá. – Cote!

Odejde.

Vystoupí Coriolanus.

Coriolanus. Dům, jak se sluší; voní hostinou;

však já sem nepřicházím jako host.

Vrátí se První sloužící.

První sloužící. Co byste rád, příteli? Odkud jste? Tady není pro vás místa. Prosím za dvěře!

Odejde.

Coriolanus. Mně lepší uvítání nepatří;

– vždyť jsem Coriolan!

Vrátí se Druhý sloužící.

Druhý sloužící. Odkud jste, brachu? Má-li pak vrátňý oči v hlavě, že sem pouští takovou čeládku? Prosím vás, ať už jste venku.

Coriolanus. Z cesty!

Druhý sloužící. „Z cesty!“ – Vy jděte z cesty.

Coriolanus. Tys nechutný.⁷⁵

Druhý sloužící. A jste-li vy mi takový hrdina? Však si s vámi promluvíme hned.

Vystoupí Třetí sloužící. První se s ním potká.

Třetí sloužící. Kdo je ten člověk?

První sloužící. Podivnějšího co živ jsem neviděl; nemohu jej dostat z domu. Prosím tě, zavolej pána na něho.

Ustoupí.

Třetí sloužící. Co tu máte co dělat, člověče? Prosím vás, ať už jste z domu.

Coriolanus (*opřen o krb*). Jen nech mne stát; já krbu neublížím.⁷⁶

Třetí sloužící. Kdo jste?

Coriolanus. Šlechtic.

Třetí sloužící. Kupodivu zchudlý.

Coriolanus. Pravda, to jsem.

Třetí sloužící. Prosím vás, chudý šlechtici, vyberte si nějaké jiné postavení; zde není místa pro vás. Vari, prosím! – Nu? –

Coriolanus. Dbej svojí práce; jdi a studených se nacpi zbytků.

Odstrčí jej od sebe.

Třetí sloužící. Cože, vy nechcete? Prosím tě, řekni pánovi, jak podivného zde má hosta.

Druhý sloužící. A to udělám.

Odejde.

Třetí sloužící. Kde zůstáváš?

Coriolanus. Pod nebes klenutím.

Třetí sloužící. Pod nebes klenutím?

Coriolanus. Tak.

Třetí sloužící. Kdepak to je?

Coriolanus. V městě kání a vran.⁷⁷

Třetí sloužící. V městě kání a vran? Jaký je to osel! – Tedy bydlíš také s kavkami?

Coriolanus. Nikoliv, nesloužím u tvého pána.⁷⁸

Třetí sloužící. Cože, brachu, – ty se dáváš do mého pána?

Coriolanus. Ano; a jest to počestnější řemeslo, než kdybych se dával do tvé paní. Ty tlacháš, tlacháš; – dbej své mísy; – pryč!

Vybije ho ze dveří.

Vystoupí Aufidius a Druhý sloužící.

Aufidius. Kde je ten člověk?

Druhý sloužící. Tady, pane; byl bych mu nabil jako psu, jenže jsem nechtěl panstvo v sále rušit.

Ucouvne.

Aufidius. Odkud přicházíš? Co chceš? Tvé jméno? Proč nemluvíš? Mluv, muži. Tvoje jméno?

Coriolanus (*sejme kuklu*). Jestlis mne, Tulle, dosud nepoznal,

a jak mne vidíš, netušíš, kdo jsem,

velí mi nutnost, bych ti to řek sám.

Aufidius. Tvé jméno, ptám se.

Coriolanus. Jméno zlozvučné

pro Volskův sluch a tvrdé uším tvým.

Aufidius. Rci – tvoje jméno? Chmurně vypadáš

a v tváři máš cos velitelského;

ač ráhna tvá a plachty strhány,

přec jevíš se mi jako statná loď.

Tvé jméno?

Coriolanus. Čelo k vráskám uchystej.

Zda znáš mne ještě?

Aufidius. Neznám. Rci, kdo jsi?

Coriolanus. Jsem Gaius Marcius, jenž tobě zvlášť

a Volskům všem zla mnoho učinil

i úkorů, jak toho svědectvím

být muž mé příjmení Coriolan.

Mých těžkých služeb, krajních nebezpečí

a krve krůpějí, jež prolil jsem
za nevděčnou svou vlast, jest odměnou
jen toto přijmí; svědek důrazný
a památník té zášti, hořkosti,
již nepochybně chováš proti mně.
Jen toto jméno zbývá; nenávist
a krutost lidu, kteréž nechala
chod volný naše šlechta zbabělá,
jež do jednoho opustila mne,
mi pohltila všechno ostatní
a dopustila, abych z Říma ven
byl s křikem vyštván hlasy otroků.
Ta svrchovaná křivda vedla mne
sem k tvému krbu – dobře rozuměj –
ne naděje, bych život zachránil;
neb kdybych se byl smrti obával,
z všech lidí na světě bych nejprv byl
se vyhnul tobě; ale ze vzdoru,
i abych s těmi, kdož mne vyhnali,
se plně srovnal, stojím před tebou.
A máš-li tedy srdce úporné,
jež pomstít chce, čím tobě křivděno,
a vyhojiti rány potupné,
jež po tvé celé vlasti viděti,
spěš, abys užil k svému prospěchu
mé bídy; hled' jí použití tak,
by moje pomstné služby staly se
ti dobrodiním; neboť bojovat
chci proti zamořené vlasti své
se vzteklostí všech duchů pekelných.
Však nemáš-li snad k tomu odvahy
a jsi-li toho syt, bys nadále
své štěstí zkoušel, tedy, zkrátka, jsem
tím životem již znaven také já
a zde tvé dávné nevráživosti
a tobě svoje hrdlo nabízím.
Jsi pouhý bloud, když nepodřežeš je;
neb já co krok tě záštím stopoval,
z tvé vlasti prsou čepoval jsem krev
po plných kádích, žít pak nemohu
jen k hanbě tvé – leč k tomu byl bych živ,
bych tobě posloužil.

Aufidius. Ó Marcie,
tvé každé slovo z prsou vyplelo
mi jeden kořen staré nenávisti.
A kdyby tam z onoho oblaku
sám Joviš božské věci promluvil⁷⁹
a řek: „To pravda“, nevěřil bych víc
než tobě, bohatýrský Marcie.
Mým pažím dej to tělo obemknout,
kde svaznaté mé kopí stokráté
se zlomilo a tříští zdrásalo
tvář měsíci.⁸⁰ – Zde tedy objímám
tu kovadlinu svého tesáku⁸¹
a žárně tak a čestně zápolím

s tvou láskou, jak jen silou řevnivou
s tvou rekovností kdy jsem bojoval.
Věz, miloval jsem dívku, která se
mou chotí stala; nikdy věrněji
muž nepovzdychnul:⁸² že však spatřuji
zde tebe, rekovná ty bytosti,
víc plesá unešené srdce mé
než tenkrát, když svou zasnoubenou choť
jsem viděl prvně překročit můj práh.
Aj, Marte, pravím ti, že na nohou
své vojsko máme a já v úmyslu
měl ještě jednou tvoji pavézu
ti z paže⁸³ odetnout, neb utratit
své rámě za to. Tys mne dvanáctkrát
hnal na útěk a já jsem od těch dob
snil každou noc, jak spolu bijem se;
my ve snách k zemi strhli druha druh,
s hlav přílby rvali si a za hrdla
se popadali a já procitnul
pol mrtev ničím. Vzácný Marcie,
i kdyby proti Římu nevedlo
nás nic než to, že ty jsi odtamtud
byl vypovězen, vše by do zbraně
se postavilo od dvanácti let
do sedmdesáti a válku bychom
do samých útrob nevděčného Říma
jim zanesli a zaplavili je
jak dravá povodeň. – Ó, pojd' jen dál
a našim spřáteleným senátorům
dej ruku, kteří tady sešli se,
by sbohem dali mi, jak chystám se
do vašich krajů, ač ne na Řím sám.

Coriolanus. Ó bozi, jak jste vy mi příznivi!

Aufidius. Nuž, tedy chceš-li, ve všem jsa svůj pán,
sám býti vůdcem vlastní pomsty své,
mé plné moci vezmi polovic
a po své zkušenosti nejlepší
– neb moc i slabiny své vlasti znáš –
sám vol své cesty: zdali udeřit
na brány Říma, nebo důrazně
jim odlehlejší kraje navštívit
a dřív je ustrašit než zahubit.
Leč pojd', bych nejprve tě představil
těm, kteří k tomu přisvědčí, co chceš.
Bud' vítán tisíckrát, jsa přítel víc,
než kdy jsi naším nepřítelem byl;
a to jsi, Marcie, byl sdostatek!
Pojd', dej mi ruku; vítej srdečně!

Odejdou Coriolanus s Aufidiem. Oba sloužící vyjdou kupředu.

První sloužící. Tot' je přece divná změna!

Druhý sloužící. Jako že ruku mám, chtěl jsem ho již udeřiti holí; a přec mi rozum dal, že jeho šat pravdivě o něm nesvědčí.

První sloužící. A jaké paže má! Zatočil se mnou palcem a ukazováčkem, jako když někdo vlčka roztočí.

Druhý sloužící. Ba já mu to hned viděl na tváři, že v něm něco vězí: mělt' on, brachu, takovou nějakou tvář, že se mi zdálo – ani nemohu říci, jak to nazvat.

První sloužící. To měl; koukal zrovna, jako by – Ať visím, jestliže jsem nemyslel, že je více v něm, než jsem mohl myslet.

Druhý sloužící. Rovněž já, chci na to přísahat; jet' on zkrátka nejvýbornější muž na světě.

První sloužící. To si myslím, že je; ale o jednom větším vojínu než on⁸⁴ vím přec.

Druhý sloužící. Kdo to je? – Náš pán?

První sloužící. Ba žet'; o tom není sporu.

Druhý sloužící. Stojí za šest takových.

První sloužící. Nu, to zrovna ne; ale za většího vojáka jej mám.

Druhý sloužící. Na mou duchu, – hleď, žet' člověk ani neumí povědít, jak to říci: v hájení města jest náš vojevůdce výborný.

První sloužící. Tak jest, a v útoku též.

Vrátí se Třetí sloužící.

Třetí sloužící. Ó chlapi, mám pro vás noviny; noviny, vy darebové!

První a Druhý sloužící. Co, co, co? – Povídej.

Třetí sloužící. Ze všech všudy pronárodů nechtěl bych býti Římanem; raději byl bych k smrti odsouzen.

První a Druhý sloužící. Proč, proč?

Třetí sloužící. Inu, máme zde toho, který našemu vůdci tolikrát nabančil, – Gaia Marcia.

První sloužící. Co to mluvíš, „našemu vůdci nabančil“?

Třetí sloužící. Já neříkám, že našemu vůdci nabančil; ale vždycky na něho tak zrovna stačil.

Druhý sloužící. Dobře, dobře, vždyť jsme kamarádi a přátelé: byl mu vždycky tuze tvrdým oříškem; slyšel jsem, jak to říkal sám.

První sloužící. Nu, bez obalu, abychom pravdu řekli, byl až příliš tvrdým na něho; u Coriol jej pokrájel a pořezal na sekaninu.

Druhý sloužící. A být tak trochu lidojedem, mohl si ho dáti usmažit a také ho sníst.

První sloužící. A co máš dále nového?

Třetí sloužící. Inu, tak s ním tady v sále dělají, jako by byl syn a dědic Martův; posadí si ho k tabuli nahoře, žádný senátor se ho na nic nezeptá, aniž by k němu nepřistoupil s obnaženou hlavou. Sám náš vojevůdce chová se k němu jako k milence, posvěcuje se dotknutím jeho ruky a obrací oči bělmem vzhůru při jeho rozprávce. Ale jádro novin jest to, že jest náš vojevůdce rozříznut vejpůl a už jen polovicí toho, co byl včera; polovičku vzal si ten druhý na prosbu a svolením celé tabule. Půjde, povídá, a vytáhá vrátnému u římských bran za uši; vše, co mu v cestu přijde, rozseká, a kudy půjde, zanechá poušť.

Druhý sloužící. A on je toho schop, jako si jen koho představití mohu.

Třetí sloužící. Schopen! – On to udělá; neboť – rozumíme, brachu, – má zrovna tolik přátel co nepřátel; a ti přátelé, brachu, rozumíme, si jako netroufali se ukázat, jak říkáme, jeho přáteli, dokud je v diskredituře.⁸⁵

První sloužící. V diskredituře! – Co to je?

Třetí sloužící. Ale až uvidí, panečku, že má opět hřeben vzhůru a v žilách svou bojovnou krev,⁸⁶ vylezou jako králíci po dešti a budou všichni kolem něho hopkovat.

První sloužící. A kdypak to začne?

Třetí sloužící. Zítřka; dnes; hned. Dnes odpůldne udeří v bubny; patří to u nich, tak říkajíc, k hostině, a má se to dodělat, než si pysky utrou.

Druhý sloužící. Aj, to se tedy opět svět rozhybe kolem nás! – Ten mír není k ničemu než k tomu, aby rezavělo železo, množil se počet krejčíků a líhli se písničkáři.

První sloužící. A protož, ať je vojna, povídám; překonává mír, jako den překonává noc; je křepká, čilá, hlučná a plná ohně. Mír jest učiněná mrtvice a ochablost: mdlý, hluchý, ospalý, necitný;⁸⁷ a zplodí více panenčat, než válka mužů porube.

Druhý sloužící. Je to tak; a jako že se o vojně do jisté míry může říci, že násilně przní čest, tak se nedá upříti, že mír jest velkým tvůrcem parohatých mužů.

První sloužící. Ba žet'; a pudí lidi k nenávisti proti sobě.

Třetí sloužící. A to proto, že pak jeden druhého méně potřebuje. Válka, ta mi za peníze!⁸⁸ Doufám se toho dočkati, že budou Římané tak laciní jako Volskové. – Zvedají se od stolu.

První a Druhý sloužící. Do sálu, do sálu!

Odejdou.

SCÉNA ŠESTÁ

Řím. Náměstí.

Vystoupí tribuni Sicinius a Brutus.

Sicinius. Nic o něm neslyšet a netřeba
se nám ho báti. Jeho pomůcky
jsou bezmocny,⁸⁹ když teď tak spokojen
a tich je lid, jenž dřív tak divoce
byl rozjitřen. Teď musí před námi
se zardívat, že po svém dál jde svět,
ti jeho přátelé, již raději
– byť sami při tom škodu trpěli –
by viděli po našich ulicích
lid rozbouřený tropit nešvary
než naše živnostníky v dílnách svých
si prozpěvovati a svorně vše
se za svým povoláním ubírat.

Brutus. My v pravý čas do toho zasáhli.

Vystoupí Menenius.

Jest to Menenius?

Sicinius. Tot' on, toť on.
Ó, stalt' se ku podivu laskavým
v čas poslednější. Buďte, pane, Zdráv!

Menenius. Též tak vy oba!

Sicinius. Váš Coriolan
se příliš nepostrádá, ledaže
snad u svých přátel. Obec trvá dál,
a trvala by, kdyby ještě víc
byl zuřiv na ni.

Menenius. Vše je v pořádku;
a mohlo ještě mnohem lépe být,
kdyby se býval mírnit dovedl.

Sicinius. Kde jest? – Zda něco o něm slyšíte?

Menenius. Já ničeho; a jeho choť i matka
též o něm pranic nedoslýchají.

Vystoupí tři neb čtyři měšťané.

Měšťané. Kéž bozi ochrání vás oba dva!

Sicinius. Aj, dobrý večer, milí sousedé!

Brutus. Všem dobrý večer! Dobrý večer všem!

První měšťan. My, naše ženy, dívky na kolenou
se za vás oba modlit musíme.

Sicinius. Jen ve zdraví tak prospívejte dál.

Brutus. Mějte se dobře, milí sousedé. –
Kéž býval by vás měl Coriolan
tak rád jak my.

Měšťané. Ať bozi chrání vás.

Odejdou měšťané.

Sicinius. Tot' šťastnější a lahodnější čas,
než když se tito braši v ulicích
nám proháněli spoustu křičíce.⁹⁰

Brutus. Sic Marcius byl statný válečník,
však zpupný byl a pýchou prosycen,
jsa ctižádostiv nad pomyšlení
a sebamilovný –

Sicinius. A dychtiv jen
po samovládě neobmezené.

Menenius. To nemyslím.

Sicinius. Však bývali bychom

již dnes to k svému žalu shledali,
jen kdyby býval zůstal konsulem.

Brutus. To bozi dobrotivě zmařili
a Řím jest jist a kliden bez něho.

Vystoupí Aedil.

Aedil. Nějaký otrok, vzácní tribuni,
jejž uvěznili jsme, přináší zvěst,
že s dvojitým vojskem vtrhli Volskové
do římských území a pustoší
co nejkrutější zlobou válečnou
vše, co jim v cestě.

Menenius. Tot' Aufidius,
jenž doslechnuv, že vypovězen byl
náš Marcius, teď znovu do světa
své rohy vystrkuje, které dřív,
když Marcius byl Říma zastánce,
měl v domku staženy a netroufal si
je povytáhnouti na bílý den.

Sicinius. I jděte, jděte, co to mluvíte
o Marciovi?

Brutus. Dejte vymrskat
mi toho lháře. Nemůže to být,
by Volskové si na nás troufali.

Menenius. Nemůže být! – Však v letopisech čtem,
že velmi dobře tak to může být;
a po třikráte za mé paměti
se podobné již staly příklady. –
Leč dříve promluvte s tím člověkem,
než potrestáte jej, kde doslech to,
abyste vlastní svoji výstrahu
snad nebičovali a nebili
si hlasatele, jenž vás vyzývá
se ochrániti věcí hrozivých.

Sicinius. Nic takého mi nenamluvíte;
vím, nemůže to být.

Brutus. Tot' nemožno.

Vystoupí Posel.

Posel. U velkém chvatu šlechta veškerá
do senátního domu pospíchá;
zvěst jakás došla, která ve tváři
jim barvu mění.

Sicinius. V tom ten otrok jest;
před zraky lidu vymrskajte jej;
on bouří tak; toť nic než jeho řeč.

Posel. Ba, vzácní páni, otrokova zvěst
se potvrzuje; ano, ještě víc
a hroznějšího vypravuje se.

Sicinius. Co hroznějšího?

Posel. Zcela veřejně
je slyšet z mnohých úst – co na tom pravdy,
mi nelze povědít –, že Marcius,
s Aufidiem se spolčiv, táhne na Řím
a pomstu slibuje tak rozsáhlou
jak prostor dělicí věc nejmladší
od nejstarší.

Sicinius. Tot' už to bude tak!

Brutus. A jenom proto rozkřikuje se,
by slabší strana mohla žádati
o návrat výborného Marcia.

Sicinius. V tom je ten vtip!

Menenius. Tot' pravdě nepodobno;
s Aufidiem tak málo spolčit může
se on jak nejpříkřejší protivy.

Vystoupí Druhý posel.

Druhý posel. Ze senátu se pro vás posílá;
strašlivé vojsko, jehož velitel
jest Gaius Marcius, teď spolčený
s Aufidiem, po našich krajích zuří;
vpřed valí se a poplenilo vše
a požehlo, co mělo před sebou.

Vystoupí Cominius.

Cominius. Ó, pěkné dílo jste to provedli!

Menenius. Co nového, co víte nového?

Cominius. Svým vlastním dcerám činit násilí
jste pomáhali, roztavovati
nad vlastní hlavou střechy z olova,⁹¹
na ženy své se dívat, znectěné
vám pod nosem...

Menenius. Co víte nového,
co nového?

Cominius. ...své chrámy spalovat
až na maltu a vše ty svobody,
na nichž jste stáli, dávat vecpati
do malé štěrby po nebozízku!⁹²

Menenius. Co víte? – Prosím vás. – Mám věru strach,
že pěkné dílo jste to provedli! –
Již mluvte, prosím – kdyby Marcius
byl spolčen s Volsky –

Cominius. „Kdyby!“ – Jest jim bůh
a vede je jak bytost stvořená
ne přírodou, leč božstvím nějakým,
jež tvoří lidi dokonalejší;
a za ním, proti nám, těm spratkům, jdou
s nemenší důvěrou než chlapani, když
se honí za letními motýly,
neb řezníci, když zabíjejí mouchy.

Menenius. Ó, čistou práci jste to provedli,
vy i ti vaši mistři v zástěrách!
Vy, kteří tolik zakládali si
na hlasu řemesel⁹³ a na dechu
jedlíků česneku!

Cominius. On setřese
váš Řím vám přes uši.⁹⁴

Menenius. Jak Herkules,
když trásl zralé plody se štěpů.⁹⁵
Ó, čisté dílo jste to provedli!

Brutus. Však, je to pravda, pane?

Cominius. Zajisté;
a dřív, než jinak bude, zblednete.
Kdekterý kraj se bouří s úsměvem;⁹⁶

a ti, kdož odpor kladou, obětí
jsou výsměchu pro hloupost statečnou,
a hynou jako blázni oddaní. –
Kdo mohl by jej za to kárati?
Váš nepřítel, i jeho, postřehl,
co na něm jest!

Menenius. Jsme všichni ztraceni,
když neustrne se ten čacký muž.

Cominius. Kdo má jej o to žádat? – Tribuni
to pro stud učiniti nemohou;
lid hoden slitování od něho
jak od pastevců vlk; a kdyby řekli
i nejvěrnější jeho přátelé:
„Buď dobrý k Římu“ – prosili by jej,
jak prositi jest povinností těch,
již zasluhují jeho nenávisť; –
a v tom by se mu tedy jevíli
jak nepřátelé.

Menenius. Pravda; – kdyby mi
do mého domu házel smolnici,
jež měla by dům strávit, neměl bych
té tváře⁹⁷ zvolat: „Ustaň, prosím tě!“
Ah, velmi zručně jste to provedli,
vy i ti vaši páni mistrové;
žeť provedli jste kousek mistrovský!

Cominius. Řím postrachem jste rozechvěli tak,
že nikdy nestál tu tak bezmocen.

Oba tribuni. To neříkejte, že to byli my.

Menenius. Jak – my snad? Od nás všech byl milován;
však jako zvěř a skety šlechtické
jsme ustoupili vaší sebrance,
jež vyhulákala ho z města ven.

Cominius. Však bojím se, že si ho přirvou zas.

Tullus Aufidius, jenž z lidí všech
jest první po něm, jeho pokynů
jest poslušen, jak pod ním sloužil by.
Jen zoufalost jest celým uměním
a silou, obranou, jíž může Řím
se nyní postavit proti nim.

Vystoupí tlupa měšťanů.

Menenius. Zde přichází ten chumáč. – Nuže, jak –

je s ním Aufidius? Tak – jste to vy,
co kazili jste vzduch, když smrduté
a umaštěné svoje čepice

jste vzhůru házeli a vřískali,
by vypovězen byl Coriolan?⁹⁸

Teď přichází a nemá na hlavě
ten válečník ni vlasu jednoho,
jenž na vás bičem neosvědčí se;
ba srazí k zemi tolik hlupáků,
co čepic do vzduchu jste házeli,
a tak vám vaše hlasy oplatí.

Leč, co je na tom; – i kdyby moh
nás všechny spálit na škvár jediný,
my toho zasloužili.

Měšťané. Opravdu,

my doslýcháme strašné noviny.

První měšťan. Co mne se týče, když jsem řekl já,

by vyhnán byl, já řek, že toho žel.

Druhý měšťan. A také já.

Třetí měšťan. Já též; i abych pravdu děl, tak nás velmi mnoho říkalo. Co jsme udělali, udělali jsme v dobrém úmyslu; i ačkoliv jsme z dobré vůle přisvědčili k jeho vyhnanství, bylo nám to přece proti vůli.

Cominius. Jste vy mi dobrotiska, jste – vy hlasy!

Menenius. Ba výborně jste si to provedli,

vy i ta vaše smečka! – Máme teď
jít na Kapitol?

Cominius. Tak; což jiného?

Odejdou Cominius a Menenius.

Sicinius. Teď domů, sousedé, a vzmužte se: –

to je ta strana, již by těšilo,
by pravdou bylo, čeho, jak se zdá,
se bojí. – Domů rozejděte se
a nedávejte na sobě znát strach.

První měšťan. Kéž jsou nám bozi milostiví! Pojd'me, sousedé, pojd'me domů. Já vždycky říkal, že jsme učinili nedobře, když jsme jej vypověděli.

Druhý měšťan. Tak říkali jsme všichni. Ale pojd'me, pojd'me domů.

Odejdou měšťané.

Brutus. Mně se ty zprávy pranic nelíbí.

Sicinius. Mně také ne.

Brutus. Teď na Kapitol; za polovici

svých statků bych to koupil jako lež.

Sicinius. Již pojd'me.

Odejdou.

SCÉNA SEDMÁ

Tábor nedaleko Říma.

Vystoupí Aufidius s Důstojníkem.

Aufidius. Prchají stále k tomu Římanu?

Důstojník. Já nevím, jaká čaromoc je v něm;

leč vašim vojínům jest modlitbou,
než k jídlu sednou, řečí při stole
a naposledy díků činěním.

Vás, pane, v této válce kladou v stín
i vlastní lidé.

Aufidius. Není pro ten čas

v tom odpomoci, leda prostředků
bych užít chtěl, jež ochromily by
vše naše záměry. On hrději
se chová i k mé vlastní osobě,
než domníval jsem se, když ponejprv
jsem přijal jej. Leč jeho povaha
v tom nezná proměny a omluvit
mi nutno věc, již nelze napravit.

Důstojník. Leč přec jen, pane, býval bych si přál

– ve vašem vlastním prospěchu to dím –,

abyste nebyl o velitelství
se dělil s ním a buď ved válku sám,
neb celou pouze jemu přenechal.

Aufidius. Vím dobře, co chceš říci; a buď jist,

až posléz dojde k účtování s ním,

že neví, jak jej mohu obvinít.
Ač zdá se tak, a on to myslí sám
a rovněž oko prostých za to má,
že ve všech věcech řádně vede si
a správně řídí vše pro Volskú stát,
jak drak se bije, mžikem vítězí,
jak tasí meč, přec mnoho zanedbal,
co jemu zlomí vaz neb srazí můj,
až budem koncem spolu účtovat.

Důstojník. Jen prosím, pane, to mi řekněte:
zda myslíte, že Říma dobude?

Aufidius. Kdekeré místo vzdává se mu dřív,

než obklíčí je; římszí šlechtici
jsou k jeho straně: senátorové
i patriciové jej milují;
tribuni lidu nejsou vojíny
a jejich lid tak unáhleně zpět
jej povolá, jak z města vyhnal jej.
On bude tuším Římu tím, co rybám
jest mořský orel,⁹⁹ který chytí je
po svrchované moci přírody.
Zprv byl jim služebníkem udatným,
však nedovedl svoje hodnosti
nést rovnodušně. Zdali pych byl v tom,
jenž v každodenním štěstí třísni vždy
šťastného člověka; zda rozvahy
to nedostatek byl, že neuměl
užítí výhod, které ovládal;
neb zdali povaha to vrozená,
že nemoh být než věcí jedinou,
ať pod přílbicí, nebo na křesle,¹⁰⁰
a s toutéž příkrou bezohledností
si v míru ved, jak válce vévodil:
to bezpečno, že jedna z věcí těch
– a on z nich každé špetku má, ne vše,
tak dalece jej mohu omluvit –
jej napřed učinila postrachem,
pak nenáviděným, pak vyhnancem.
Jsout' jeho výtečnosti takové,
že v samém projevu se uduší.
Tak naše ctností na tom visí jen,
jak čas je vykládá, a moc, ať jest
i sama v sobě nejepochvalnější,
nemívá hrobu jistotnějšího
než řečniště, kde oslavuje se,
co vykonala. Hřeb vyráží hřeb;
žár hasí žár a práva kácí právy
se bouřnějšími, síla sílu tráví.
Již pojďme. Gaie, tvůj až bude Řím,
všech budeš nejchudším; – pak brzo mým!

Odejdou.

JEDNÁNÍ PÁTÉ
SCÉNA PRVNÍ
Řím. Náměstí.

Vystoupí Menenius, Cominius, Sicinius, Brutus a jiní.

Menenius. Ne, ne, já nepůjdu; však slyšíte,
co říkal tomu, který býval mu
kdys velitelem a tak převroucně
jej miloval. – Mne otcem nazýval,
leč co je na tom? – Jděte k němu vy,
kdož vyhnali jej; míli před stanem
se na zem vrhněte a na kolenou
se dosmýkejte jeho milosti.
Ne, ne, když tak se zdráhal vyslyšet
Cominia, já doma zůstanu.

Cominius. Ba nechtěl ani dáti najevo.
že zná mne.

Menenius. Slyšíte?

Cominius. Však jedenkrát
mým vlastním jménem přec mne oslovil:
já vzpomněl naší staré známosti
a krve, již jsme spolu cedili.
Byl hluch, když zval jsem jej Coriolan,
a všechna jména sobě zakázal;
bylť jakés nic a bez názvu, než prý
si opět jméno v žáru ukove,
jímž vzplane Řím.

Menenius. Tak, tak! – Ba hezky jste
to provedli! Ten párek tribunů
se naklopotil, by se dostalo
nám laciného uhlí do Říma¹⁰¹.
Tot' slavná památka!

Cominius. Já připomněl mu,
jak jedná královsky, kdo odpouští,
když nejméně to očekáváme.
On odvětil, jak nuzně chatrná
je prosba obce zrovna k někomu,
jejž potrestali.

Menenius. Velmi dobře tak;
moh říci méně?

Cominius. Potom hleděl jsem
v něm ohled vzbudit k blízkým přátelům;
on na to: že se meškat nemůže,
by vybíral je z kupy protivných
a ztuchlých plev; že je to bláznovství
pro jedno nuzné zrno nebo dvě
je nechat nespáleny čpěti v nos.

Menenius. Pro jedno nuzné zrno nebo dvě!
Jsem jedno z nich, a jeho matka, choť
a jeho dítě, tento čacký brach,
my jsme ta zrna, plevy ztuchlé vy,
a čpíte nad měsíc; my musíme
se pro vás dáti spálit.

Sicinius. Prosím vás,
jen mírněte se; nechcete-li již
nám přispět teď, kde nikdy o pomoc
tak zle nebylo, aspoň příkoří
nám nečiňte v té tísní. Buďte jist,
že kdybyste za naši otčinu

byl mluvčím vy, váš dobrý jazyk spíš
by zastavil našeho rodáka
než celé vojsko nakvap sehnané.

Menenius. Já do toho se míchat nebudu.

Sicinius. Jen prosím, jděte k němu.

Menenius. A co tam?

Brutus. Jen zkusiti, co vaší lásce k Římu
lze u Marcia vymoci. –

Menenius. Nuž dobře.

A dejme tomu, že mne Marcus
tak pošle zpátky jak Cominia,
mne nevyslechnuv – cože potom dál?
Jen o jednoho přítele zas víc,
jenž zklamán byl a hořem poraněn
tou jeho nevlídností. – A když tak?

Sicinius. Přec vaše dobrá vůle od Říma
mít bude dík v té míře, jako jste
měl dobrý úmysl.

Menenius. Nuž, zkusím to;
a myslím, že mne vyslechnu. Však přec,
že do rtů hryzl se a supal tak
na dobrého Cominia, to dost
mne skličuje. On nebyl v dobré míře;
byl před obědem: naše cévy když
jsou prázdné, naše krev je studená;
na samo jitro škaredíme se
a neschopni jsme dávat, odpouštět;
leč když ty naší krve trubice
a přítoky se vínem naplní
a potravou, tu duše poddajná
jest víc než naším kněžským postěním.
Tož vyčkám si, až bude naladěn
k mé prosbě; – potom hurtem na něho.

Brutus. Vy znáte pravou cestu k jeho srdci
i ani nemůžete zblouditi.

Menenius. Ba věru, chci to zkusit u něho.
ať jakkoliv to skončí. Zakrátko
mi bude vědomo, jak pochodím.

Odejde.

Cominius. On ani sluchu nedopřeje mu.

Sicinius. Ne?

Cominius. Pravím vám, na zlatém sedí křesle,¹⁰²
zrak rudý, jako Řím by sžehnout chtěl,
a jeho trpkost jeho soucitu
jest žalárnice. Klek jsem před něho,
on sotva hlesnul: „Vstaňte“, – propustil
mne takto, němým ruky pokynem.
Co učiní, že za mnou dopíše;
co ne, že zavázal se přísahou
svých vlastních podmínek být poslušen.
A tak jest marna všecka naděje,
až na šlechetnou jeho máť a choť,
jež, pokud slyším, chtí se přimluvit,
by vlasti milost dal. Nuž, pojďme hned
a snažnou prosbou pobídněme je.

Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

U tábora Volsků před Římem.

Stráže na hlídce. Vystoupí Menenius.

První stráž. Stůj! – Odkud přicházíte?

Druhá stráž. Stůj! – A zpátky!

Menenius. Jste na stráži jak muži, dobře tak;

leč dovolte, jsem státní zřízenec
a rád bych promluvil s Coriolanem.

První stráž. A odkud?

Menenius. Z Říma.

První stráž. Projít nesmíte,

musíte zpátky; vojevůdce náš
Z těch stran již nechce slyšet ničeho.

Druhá stráž. Dřív uvidíte v plamenech svůj Řím,

než promluvíte si s Coriolanem.

Menenius. Jestliže někdy, milí přátelé,

jste slyšeli, jak mluvil o Římu
váš velitel a svých tam přátelích,
chci vsadit jednu proti desíti,
že moje jméno sluchu vašeho
se dotklo také; jest: Menenius.

První stráž. Můž být; však zpátky! Moc vašeho jména
zde neprochází.

Menenius. Povídám ti, brachu,

že tvému veliteli milý jsem.
Já býval knihou jeho dobrých skutků,
kde lidé jeho slávu čítali,
jak rovné neměla, snad zvětšenu;
neb vždycky dával jsem svým přátelům,
z nichž on jest první, chvalné svědectví
tak plně, jak jen pravda snesla ho,
by neklopýtala; ba někdy snad
jsem jako koule na ošidné půdě
se z hodu vyšinul a ve chvále
si v jeho prospěch trochu přeskočil;
a tedy, brachu, propustit mne musíš.

První stráž. Na mou věru, pane, i kdybyste byl v jeho prospěch se napovídal tolik lží, co ve svůj slov jste tady
namluvil, zde neprojdete, ne; ani kdyby lhaní bylo tak čestné jako život panický. Tedy zpátky!

Menenius. Prosim tě, příteli, měj na paměti, že moje jméno jest Menenius, který vždycky býval při straně
vašeho velitele.

Druhá stráž. A třeba jste i býval jeho lhářem, jak povídáte, že jste byl, jsem já zas takový, jenž v jeho službách
mluví pravdu, a musím vám říci, že tu neprojdete. Tedy zpátky!

Menenius. Nemůžeš mi říci, zdali už poobědval? Neboť nerad bych mluvil s ním dříve než po obědě.

První stráž. Jste Říman, není-li pravda?

Menenius. Jsem, jako tvůj velitel.

První stráž. Tedy byste měl nenávidět Řím jako on. Může-li vám, když jste vystrčili ze svých bran samého jich
obhájce a v zuřivé pitomosti lidu dali svému nepříteli svůj štít, může-li vám jen napadnout, že budete čelit
jeho pomstě ledabylým skuhráním stařen, spínáním panenských dlaní svých dcer anebo ochrannou
přímluvou takové sešlé zvadliny, jakou se zdáte být vy? Může-li vám jen napadnout, že sfouknete chystaný
požár, jímž vaše město co nevidět zaplane, tak slabým dechem, jako je ten? Ne, mýlíte se; protož zpátky do
Říma a hotovte se na svou popravu; jste k smrti odsouzeni; náš velitel vám to přísahal bez odvolání a bez
milosti.

Menenius. Člověče, kdyby tvůj náčelník věděl, že jsem zde, choval by se ke mně čestně.

První stráž. I jděte mi, můj náčelník vás nezná.

Menenius. Myslím tvého vojevůdce.

První stráž. Mému vojevůdci jste lhostejným. Zpátky, povídám, jděte; sic vám pustím té vaší půl pinty krve – zpátky! – tolik jí máte v žilách nanejvýš, – zpátky!

Menenius. Ale, člověče, člověče, člověče –

Vystoupí Coriolanus a Aufidius.

Coriolanus. Co se tu děje?

Menenius. Teď počkej, chlapíku, já tě naučím, Zač je toho loket; poznáš, v jaké jsem vážnosti; uhlídáš, jak takový hasroš na stráži mne odehnati nemůže od mého syna Coriolana. Dovtip se jen podle toho, jak spolu mluvit budeme, nestojíš-li v znamení oběšení nebo jiné smrti delší na podívanou a ukrutnější trápením; jen se podívej teď, hned, a padni do mdlob nad tím, co čeká na tebe. – Ať slavní bozi v každou hodinu zasednou v radu o zvláštní blaho tvé a neméně tebe milují než tvůj starý otec Menenius! Ó synu, můj synu, – ty chystáš oheň na nás: hleď, v mých očích je voda k jeho uhašení. Jen stěží byl jsem pohnut k tobě jít; ale když mne ujistňovali, že nikdo než já tebou pohnouti nemůže, byl jsem tam z těch bran vyvzdychán, i zapřísahám tě, abys odpustil Římu a svým prosebným rodákům. Ať dobří bozi ukrotí tvůj hněv a obrátí jeho sedlinu na toho neomalenice tady, na toho, který mi jako špalek zastoupil cestu k tobě.

Coriolanus. Pryč!

Menenius. Jakže? – Pryč!

Coriolanus. Choť, matka, dítě jsou mi neznámy.

Mé jednání jest jiným služebno;
ač moje pomsta mně jen náleží,
mé odpuštění v prsou Volsků jest.

To bývalé kdys naše přátelství
ať nevděčnická zapomětlivost
spíš otráví, než aby soucit dbal,
jak velké bylo. Protož odejdi.

Můj sluch jest k vašim prosbám pevnější
než vaše brány proti síle mé.

Leč, přece jen, že jsem tě miloval,
zde vezmi to; já psal to pro tebe
a býval bych to poslal za tebou.

Dává mu psaní.

Již ani slova dál, Menenie;
víc neslyším – Ten muž, Aufidie,
mi býval v Římě milým; – a přec vidíš...

Aufidius. Jste pevný jako vždy.

Odejdou Coriolanus a Aufidius.

První stráž. Tak, pane, vám tedy říkají Menenius?

Druhá stráž. Jak vidíte, je to zaklínačské slovo, moci veliké; teď víte, kudy zas cesta domů.

První stráž. Slyšel jste, jak nás pro to vyplísnil, že jsme zadrželi Vaši Vznešenost?

Druhá stráž. A proč, myslíte, mám padati do mdlob?

Menenius. Již nedbám světa ani vašeho velitele; o tvorech, jako jste vy, sotva si mohu pomyslit, že jsou; tak nepatrní jste. Kdo se odhodlal umřít vlastní rukou, nebojí se smrti od jiných; ať váš vůdce učiní, co může nejhoršího. Vy sami buďte dlouho tím, čím jste, a vaše ubožáctví ať roste s vaším stářím. Já pravím vám, co mně se řeklo: Pryč!

Odejde Menenius.

První stráž. Statný chlapík, to svědectví mu dáti musím.

Druhá stráž. Chlapík, a řádný, jest náš vojevůdce; jeť skála, dub, jímž vichr neotřese.

Odejdou.

SCÉNA TŘETÍ

Stan Coriolanův.

Vystoupí Coriolanus, Aufidius a jiní.

Coriolanus. U hradeb římských s vojskem nazejtří
se položíme. – Vy, můj soudruhu

v té válce, radě Volsků řekněte,
jak neoblomně¹⁰³ vedl jsem tu věc.

Aufidius. Jen jejich úmyslů jste ve všem dbal,
sluch zavřel prosbám Říma všelikým;
a nikdy nepřivolil k šepotu
ni s těmi přáteli, již myslili,
že možno jim se na vás bezpečit.

Coriolanus. Ten starý muž, kteréhož naposled
jsem s puklým srdcem vrátil do Říma,
nad míru otcovskou mne miloval,
ba zbožňoval mne. Jejich posledním
to bylo útočištěm poslat jej.
Pro jeho dávnou lásku, jakkoliv
jsem hleděl zdáti se mu nevlídným,
přec ještě jednou první podmínky
jsem nabídl jim, jež byli odmítli
a také nyní přijat nemohou.
Jen z úcty k němu, který nadál se,
že více vymůže, jsem povolil
jim něco málo; novým poselstvím
a prosbám státu, přátel osobních
chci od té chvíle uzavřít sluch.

Hluk venku.

Ha, jaký hluk? – Mám býti pokoušen,
bych rušil slib v ten mžik, co dal jsem jej?
Ne!

Vystoupí smutečně oděny Virgilia, Volumnia, vedouc mladého Marcia, Valeria a družina.

Napřed moje žena přichází
a za ní ctihodná ta postava,
v níž toto tělo utvořeno jest;
a vnuka svojí krve za ruku
si vede. – Pryč, ty cite, veškeří
vy svazkové a práva přírody
se zpřetrhejte, ctností budiž teď
být zatvrzelým. – Zač mi pozdrav ten?
Ty holubičí oči zač mi jsou,
jež samy bohy křivopřísežny
by učinily? – Měkkým stávám se
a nejsem z hlíny o nic pevnější
než jiní. Moje matka kloní se;
toť jak by Olymp čelem prosebně
bil před krtinou; malý hošík můj
s tak prosebným se dívá pohledem,
že volá z něho velká příroda:¹⁰⁴
„Nic neodpírej!“ – Leč ať Volskové
Řím zorají, Italsko zpustoší,
tím housetem se nikdy nestanu,
bych puď poslouchal, však budu stát,
jak byl by muž svým vlastním tvůrcem sám
a neznal pokrevenstva jiného.

Virgilia. Můj pane a můj choti!

Coriolanus. Oči mé
již nejsou ty, jež v Římě míval jsem.

Virgilia. Žal, který jeví nás tak změněny,
jest příčinou, že domníváš se tak.

Coriolanus. Jak tupý herec teď jsem zapomněl svou úlohu a vážnu k výsměchu.

Ty mého těla části nejlepší,
mou krutost odpusť mi, však neříkej
mi proto „odpusť našim Římanům“.

Ó, jedno políbení, dlouhé tak
jak moje vyhnanství a líbezné
jak moje pomsta! – Nuže přísahám
při žárlivé tam nebes královně,¹⁰⁵
to políbení nes jsem od tebe,
má nejdražší, a moje věrné rty
jím od té chvíle byly panenské.
Ó bohové, já mluvím naprázdno
a matku v světě nejslechetnější
stát nechám bez pozdravu. Do země
se vryj, mé koleno;

Klekne.

a hlubší vtisk
tam zanech svojí úcty hluboké
než všední syn.

Volumnia. Ó, povstaň, žehnaný!

Coriolanus povstane.

Já sama bez měkčího polštáře
než oblázek tu klekám před tebou
a projevuji úctu nezvyklou,
jež dosavade mezi dítětem
a roditelkou byla zvrácena.

Klekne.

Coriolanus. Co to? – Vy poklekáte přede mnou,
svým synem káraným? Nuž, tedy ať
břeh pustý metá svoje oblázky
až ku hvězdám, ať bouřné větry bijí
hrdými cedry v slunce ohnivé
a vraždí nemožnost, by stalo se,
co nemůž býti, věci přesnadnou.

Zvedne ji.

Volumnia. Tys vojín můj; já pomáhala jsem
tě uceliti. Znáš-li tuto paní?

Coriolanus. Tot' vzácná sestra Publicolova,
ta luna Říma, cudná jako střechýl,
jenž mrazem ztuhněn z nejčistšího sněhu
a visí na svatyni Diany.
Drahá Valerie!

Volumnia. A tady, hle,
ten chudý výpis¹⁰⁶ z tebe samého,
jenž, dospělými lety vyložen,
snad bude celý ty.

Coriolanus. Bůh vojínů
ať vůlí Jova svrchovaného
tvou mysl nadchne velkodušností,
bys hanbě stal se nezranitelným
a v bojích čněl jak velký mořský znak,¹⁰⁷
všem vichrům vzdoruje, a spása těm,
kdož tebe zočí!

Volumnia. Klekni, synáčku.

Coriolanus. To jest můj statný hoch!

Volumnia. On, tvoje choť, ta paní a já sama
jsme prosebníci.

Coriolanus. Prosím, ustaňte;
neb chcete-li o něco žádati,
to dříve pomněte, že cokoliv
jsem přísahal, že nepovolím – nechci,
by odepřením zdálo se to vám.
To nechtějte, bych vojsko rozpustil
a s římskými zas jednal dělníky;
nic nemluvte, v čem nepřirozeným
se býti zdám; a nezamýšlejte
můj hněv a pomstu krotit důvody,
v nichž více chladu.

Usedne na křeslo.

Volumnia. Ó, nic dál, nic dál!

Tys děl, že nesvolíš nám k ničemu,
a víc nám není o co žádati
krom toho, co jsi byl již odepřel;
leč budem žádat přec, by příhana,
když oslyšíš nás, lpěti zůstala
jen na tvé tvrdosti; a proto slyš!

Coriolanus. Aufidie a Volskové, teď slyšte,
neb nechcem z Říma tajného mít nic. –
Co tedy žádáte?

Volumnia. I kdybychom
ni nehlesnouce němy zůstaly,
náš oděv i to naše vzezření
by prozradily, jaký život náš
byl od té chvíle, co jsi vyhnán byl.
Sám pomysli, jak nešťastnější všech
žen na světě jsme k tobě přišly sem,
když pohled na tebe, jímž měly by
nám oči přetékatí radostí
a naše srdce plesat útěchou,
je nutí plakat, chvěť se postrachem
a zármutkem, jak vidí matka, choť
a dítě syna, manžela i otce
rozrývat útroby své otčiny.
Nám ubohým tvé nepřátelství jest
co nejkrutější, neboť bráníš nám
se modlit k bohům, což jest útěcha,
z níž radují se všichni kromě nás;
neb jak se můžem, ach, jak můžem jen
se modlit za vlast, k níž jsme poutáni,
a zároveň za tvoje vítězství,
jež také poutá nás? – Ach, nastojte,
buď vlast ztratíme, drahou kojnou svou,
neb tebe, svou v té vlasti záštitu.
Nám neodvratná hrozí pohroma,
ať přejem vítězství buď zde, či tam:
buď musíš ty jak cizí odbojník
být městem naším veden v okovech,
neb jako vítěz kráčet po troskách
své otčiny a nésti palmu za to,

žes chrabře prolil krev své manželky
a dítek svých. – Co mne se týče, synu,
já nehodlám se sudby dočkati,
až tato válka skončí: nelze-li mi
tě přimět, abys milost šlechetnou
spíš proukázal stranám oběma,
než abys hledal zkázu jedné z nich,
dřív neudeříš na svou vlast, to věř,
než vlastní matce šlápneš na život,
jenž na svět přived tě.

Virgilia. A na můj též,
jenž dal ti toho chlapce, který zas
tvé jméno živé časům dochová.

Chlapec. Však na mne nešlápne; já uteku;
až budu velkým, pak se budu bít!

Coriolanus. Kdo nechce být jak žena rozněžněn,
v líc děcku nepohleď ni ve tvář žen!
Až příliš dlouho seděl jsem.

Vstane.

Volumnia. Ó ne;
tak od nás neodcházej. Kdybychom
svou prosbou chtěly zachrániti Řím
a přitom zničit Volsky, kterým sloužíš,
pak bys nás mohl zatratit jak ty,
již chtějí otrávit tvoji čest.
Ne, naše prosba chce je smířiti,
tak aby mohli říci Volskové:
„My tuto milost prokázali jsme“
a Římané: „My obdrželi ji“; –
by obě strany jásaly ti vsťíc
a volaly: „Buď za to požehnán,
žes učinil ten smír.“ – Víš, velký synu,
že konec války není jist; však to
jest bezpečno, že porazíš-li Řím,
tvou mzdou ti bude jméno takové,
že stíhati je bude prokletí,
kde ozve se, a o němž kronika
psát bude takto: „Šlechetný byl muž,
však posledním svým činem smazal vše;
svou vlastní domovinu zahubil
a jeho jméno hnusným zůstane
na příští věky.“ – Promluv, synu můj!
Tys bažil po nejvyšší míře cti,
bys výtečností bohům roven byl,
chtěls hromem trhat širošířý vzduch
a dáváš perun za klikatý blesk,
jenž tříští pouze dub?¹⁰⁸ Proč nemluvíš?
Zda domníváš se, že to čestno jest,
by velkodušný muž měl napořád
jen křivdu v paměti? Mluv, dcero ty;
on nedbá tvého pláče. – Hochu, mluv;
snad svoje dětinnost jej dojme víc
než naše důvody. Svět nemá muže,
jenž matce své by více dlužen byl,
a přec mne nechá mluvit naprázdno

jak někoho, jenž v kladách sevřen jest.

Co živ jsi neprokázal úslužnost
své drahé matce, kdežto ona sama,
ta slípka ubohá, víc milených
již kuřat nemajíc, svým kvokáním
tě vedla v boj a opět vítala
tě zdráva domů, slávou pokryta.

Rci, že má prosba nespravedlivá,
a odstrč mne; leč takovou-li není,
dost čestně nejednáš a bohové
tě potrestají, že mi odpíráš
té úcty, jíž jsi matce povinen.

On odvrací se; ženy, klekněte,
ať na kolenou zahanbíme jej.
Vždyť jeho přijmí jest Coriolan,
a tomu jménu sluší pýcha víc
než soucit s naší prosbou. – Klekněte; –
a konec již; toť pokus poslední.

Tak vrátíme se domů do Říma
a zemřeme se svými rodáky.
Ne – pohleď na nás; tento malý hoch,
jenž, co by chtěl, neumí vyslovit,
jenž klečí, ruce vzpíná jako my,
pro naši prosbu mluví důrazněj,
než ty bys nám ji mohl odepřít. –
Nuž pojďme; tento člověk za matku
měl Volsku, ženu má v Coriolech
a jeho dítě pouze náhodou
mu podobno. Již propust' nás. Já mlčím,
než naše město vzplane požárem...

A potom ještě něco promluví.

Coriolanus (*držev ji chvíli mlčky za ruku*).

Ó matko, matko, cos to učinila!
Hle, nebe otvírá se dokořán
a bozi hledí dolů, smějí se
té podívané nepřirozené.
Ó moje matko, pro Řím dobylas
šťastného vítězství, však tvému synu,
ó věř mi, věř, to výboj hrozivý,
snad smrtonosný. Ale buď jak buď. –
Aufidie, ač řádně válčiti
již nemohu, mír slušný učiním.
Dobrý Aufidie, kdybyste byl
na místě mém, zda byste matce své
přál méně sluchu, méně povolil,
Aufidie?

Aufidius. Já byl jsem dojat sám.

Coriolanus. Chci na to přísahati, že jste byl;

a, pane, není to tak malá věc,
že moje oči zvlhly soucitem.
Leč, dobrý pane, rad'te, jaký mír
si chcete uzavřít; já do Říma
se nevrátím, já s vámi půjdu zpět
a prosím vás, abyste přispěl mi
v té příčině. Ó matko, ženo má!

Aufidius (*stranou*). Jsem rád, že přišly v tobě do sporu
tvá čest a soucit; z toho ukuji
si opět svoje štěstí dřívější.

Římské paní pokynutím loučí se s Coriolanem.

Coriolanus. Ach, ano, ano; – ale nejdříve
si ještě pohár spolu vypijem;
a odnesete sobě do Říma
ne slova jen, však lepší svědectví,
jež zpečetíme spólnou úmluvou.
Nuž, vstupte dál. – Vy, paní, hodny jste,
by k vaší poctě chrám se postavil.
Vše meče italské a veškerá
těch zemí spojená moc válečná
by byly nevymohly tento mír.

Odejdou.

SCÉNA ČTVRTÁ

Řím. Náměstí.

Vystoupí Menenius a Sicinius.

Menenius. Vidíte tam ten roh Kapitolu, ten základní balvan?

Sicinius. Nuže, co s ním?

Menenius. Možno-li vám jej vyvrátiti malíčkem, jest trochu naděje, že ty římské paní, a zvláště jeho matka
něco na něm vymohou. – Ale já povídám, že to beznadějně; jsme hrdla odsouzeni a jen čekáme na popravu.

Sicinius. Zdali to možno, aby tak krátký čas proměnil celého člověka?

Menenius. Jest rozdíl mezi housenkou a motýlem; a přec byl motýl housenkou. Z toho Marcia, člověka,
vykuklil se drak; má křídla; je víc než lezoucí tvor.

Sicinius. Svou matku vroucně miloval.

Menenius. Mne též; a teď své matky nevzpomíná víc než osmiletý kuň. Trpkost jeho tváře zralé hrozny
okyseluje; když chodí, pohybuje se jako válečný stroj a zem se chvěje¹⁰⁹ pod jeho kročeji; pohledem by
krunýř probodl; mluví jako hrany a jeho zamračení duní jako baterie. Sedí na svém křesle jako něco
představujícího Alexandra. Co poručí, jest hotovo, jak pokyne. Na boha neschází mu nic než věkožíznota a
nebesa, kde by trůnil.

Sicinius. Ano – a milosrdenství, vypravujete-li o něm podle pravdy.

Menenius. Líčím jej navlas tak, jak jest. Dejte pozor, jaké milosrdenství jeho matka od něho přinese; není v
něm milosrdenství víc než mléka v samčím tygru; to shledá naše město ubohé. – A to vše jste zavinili vy.

Sicinius. Kéž jsou nám bozi milostivi!

Menenius. Ne, v této věci nám bozi milostivi nebudou. Když jsme jej vyhnali, nedbali jsme jich; a když se
vrací, aby nám zlomil vazy, nedbají oni nás.

Vystoupí Posel.

Posel. Chcete-li, pane, život zachovat,
hned domů prchněte; váš soutribun
pad lidu do rukou a sem a tam
jej městem vlekou přísahajíce,
že jestli římské paní s útěchou
se domů nevrátí, coul po coulu
jej k smrti umučí.

Vystoupí jiný Posel.

Sicinius. Co nového?

Druhý posel. Jen samé dobré, dobré noviny!

Ty ženy zvítězily; Volskové
svůj tábor zvedli, Marcius je pryč.
Dne veselejšího Řím nezdravil,
ne, od těch dob, co Tarquin vypuzen.

Sicinius. Jsi jist, příteli, že to pravda jest,
že je to jisté nad vši pochybnost?

Druhý posel. Tak jisté, jako vím, že slunce hoří.

Kde vězel jste, že pochybujete?
Proud vzedmutý se nikdy neřítíl
tak obloukem,¹¹⁰ jak utěšený lid
se hrne branami. Aj – poslyšte!

Hlahol trub, rohů a bubnů.

Ty surmy, pozouny a polnice,
ty písťaly a bubny, cimbály¹¹¹
a jáсот Říma rozplesávají
i slunce. – Slyšíte?

Jásot za scénou.

Menenius. Tot' dobrá zvěst.

Jdu paním vstříc. Žet' ta Volumnia
nám zvaží plné město konsulů
a patriciů se senátory;
a tribunů, jak vy jste, plnou zem
i moře. – Dobře jste se modlil dnes:
za deset tisíc vašich hrdel bych
dnes na jitře byl grešle nepodal.
Jen slyšte jejich jáсот!

Hudba a radostný pokřik trvají.

Sicinius. Nejprv ať
vám bozi žehnají za vaše zprávy;
a pak i moji vděčnost přijměte.

Druhý posel. My všichni máme velkou příčinu
díků velký vzdávat.

Sicinius. Jsou již u města?

Druhý posel. Již skoro vcházejí.

Sicinius. Nuž půjdeme
je uvítat a jáсот pomůžem.

Odejdou.

SCÉNA PÁTÁ

Tamtéž. Ulice poblíže brány.

Vystoupí dva senátoři s Volumnií, Virgilií, Valerií atd., přecházejíce přes jeviště a následováni patricii a jinými.

První senátor. Hle naši ochránkyni, život Říma!

Lid svolávejte, bohy velebte
a zapalujte ohně radostné;
na jejich cestu sypte květiny,
křik ohlušte, jenž vyhnal Marcia,
a uvítáním jeho mateře
jej povolejte zpět a jásejte:
– „Vítejte, paní! – Buďte vítány!“

Všichni. Vítejte, paní! – Buďte vítány!

Hlahol trub a bubnů. Odejdou.

SCÉNA ŠESTÁ

Corioly. Náměstí.

Vystoupí Tullus Aufidius a družina.

Aufidius. Hned senátorům v městě řekněte,

že tady jsem. Ten list jim doručte;
až přečtou jej, ať na náměstí hned
se dostaví, kde jim a všemu lidu
chci pravdu toho dosvědčit, co v něm.

Ten, jehož viním, vešel právě teď
do městských bran a hodlá před lidem
se objeviti, maje naději,
že očistí se slovy. – Pospěšte.

Odejde družina.

Vystoupí tři neb čtyři spiklenci od strany Aufidiovy.

Jste velmi vítáni!

První spiklenec. Jak daří se našemu veliteli?

Aufidius. Jak člověku, který se otrávil
svým almužnictvím, sám se zavraždil
svým dobročinním.

Druhý spiklenec. Věhlasný pane,
jestliže dosud na tom trváte,
proč chtěl jste, bychom k vám se přidali,
my z nebezpečí vyprostíme vás.

Aufidius. To ještě nevím; jednat musíme,
jak nalezneme v lidu smýšlení.

Třetí spiklenec. Lid bude v nejistotě, dokavad
je zápol mezi vámi; leč kdo padne,
vše tomu za dědictví ponechá,
kdo zbude.

Aufidius. Vím to, a má záminka
naň udeřit má dobrou oporu.
Já povznes jej a ctí se zaručil
za jeho věrnost; on, tak povýšen,
své nové štěpy rosou pochleby
si zalíval a odváděl mi tak
mé přátele; a za tím účelem
si přiohнул i vlastní povahu,
jež nikdy předtím jiná nebyla
než drsná, nespoutaná, nezkrtná.

Třetí spiklenec. A jeho svéhlavost, když o konsulát
se ucházel, jež proto ztratil jen,
že sklonit nechtěl se...

Aufidius. To chtěl jsem říci: –
Byv proto vyhnán, přišel k mému krbu
a mému noži hrdlo nastavil;
já přijal jej a v službách soudruhem
jej učinil; já vůli ponechal
všem jeho přáním, ze svých vlastních řad
jsem k provedení jeho záměrů
dal vybrati si mužstvo nejlepší
a nejčerstvější; vlastní osobou
jsem sloužil jeho plánům, pomáhal mu
žít slávu, kterou v koncích sebral sám;
ba jistou měrou jsem až hrdým byl,
že křivdím sobě, až jsem konečně
se jeho sluhou zdál, ne soudruhem,
a on mne platil přízní zpanštlou,
jak byl bych v jeho mzdách.

První spiklenec. Tak, pane, jest
a vojsko žaslo; když pak naposled
Řím v moci měl a my jsme čekali
neméně kořisti než slávy, tu...

Aufidius. Ó, v tom to právě, proč můj každý sval

se musí proti němu napnouti.
Za několik těch kapek ženských slz,
jež laciny jak lež, on prodal krev
i práci naší velké výpravy,
a proto zemře; já pak jeho pádem
se znovu povznesu. – Však poslyšte!

Hlahol trub a bubnů s hlučným jásotem lidu.

První spiklenec. Vy do rodného města vešel jste
jak posel, nikým domů nevitán;
on vrací se a hlukem třaská vzduch.

Druhý spiklenec. A blázni dobráčtí, jimž povraždil
jich dítky, podlý chřtán si trhají
na jeho oslavení.

Třetí spiklenec. Protož vy
na vlastní prospěch, dřív než hlesne sám,
neb tím, co chtěl by říci, dojme lid,
svůj meč mu dejte cítit a my k vám
se postavíme. Když pak natažen
zde bude ležet, vše, jak chcete, sám
jim o něm vyložte a pohřbí se
tak jeho nárok s jeho mrtvolou.

Aufidius. Nic dále; senátoři blíží se.

Vystoupí senátoři.

Všichni senátoři. Jste vítán domů!

Aufidius. Toho nezasloužím.

Leč, vzácní pánové, zda přečtli jste
si bedlivě, co jsem vám napsal?

Senátoři. Přečtli.

První senátor. A kormoutí nás, že to slyšíme.

V čem dříve pochybil, to mohlo se,
jak myslím, lehkým trestem odbýti;
leč skončit tam, kde započítí měl,
a vzdát se výhod naší výpravy,
nás platit naším vlastním penízem
a uzavírat smlouvy tam, kde víc
již nezbývalo kromě vzdání se
– to nepřipouští žádné omluvy.

Aufidius. Hle, přichází; však uslyšíte jej.

Vystoupí Coriolanus s bubny a prapory; měšťané s ním.

Coriolanus. Zdar, senátoři! – Jako vojín vás

se vracím domů; láskou k vlasti své
nic více otráven, než když jsem vyšel,
leč stále vašich velkých rozkazů
jsa poslušen. – Nuž, buď vám vědomo,
že šťastného jsem dobyl úspěchu
a vaši válku cestou krvavou
až k samým branám římským dovedl.
Plen, který nesem, celou třetinou
převáží náklad naší výpravy.
Mír sjednali jsme, o nic čestný mím
Antiatům než Římu potupný;
a tady, podepsáno konsuly
a šlechtou, zpečetěno senátem,
vám odevzdáváme, co smluveno.

Aufidius. Nic, vzácní pánové, mu nečtěte;

však zrádci řekněte, že nanejvýš
té vaší plné moci zneužil.

Coriolanus. Jak – zrádci! –

Aufidius. Ano, zrádce, Marcie!

Coriolanus. Marcie!

Aufidius. Marcie, ano, Gaie Marcie!

Či myslíš, že tě poctím loupeží,
tím příjmením, které jsi ukradl,
Coriolane, kdys v Coriolech!
On, pánové a hlavy obce té,
vám věrolomně zradil vaši věc
a za několik slaných krůpějí
dal vaše město Řím, řku „vaše město“,
své ženě a své matce, zpřetrhav
svou přísahu a vše své záměry
jak nitku zpuchřelého hedvábí;
válečné rady ani nesvolal,
leč na slzy své kojné proskučel
a proskomíral vaše vítězství,
že panoši se nad ním zarděli
a muži srdnatí druh na druhu
se žasem zadívali.

Coriolanus. Slyšíš, Marte!

Aufidius. To božské jméno nebež nadarmo,
ty rozplakaný chlapče!

Coriolanus. Ha!

Aufidius. Nic dál!

Coriolanus. Bezměrný lháři, ty jsi učinil
mé srdce příliš velké pro tu hrud',
v níž uzamčeno. „Chlapče!“ – Otroku!
Vy, páni, odpusťte; – toť ponejprv,
co byl jsem nucen spílati. – Váš soud
ať ze lži tresce toho hafana;
a jeho vlastní vědomí, jenž má
mé pruhy vyšlehány na těle
a ponese můj výprask do hrobu,
ať do hrdla mu vecpe tuto lež.

První senátor. Již oba dost, a slyšte!

Coriolanus. Na kusy
mne rozsekejte, Volskové; kde muž
i hoch, ať mojí krví pobarví
svou čepel. – „Chlapče!“ – Prolhaný ty pse!
Máte-li pravdou psány kroniky,
tam jest, že jako orel v holubníku
jsem Volsky plašil kdys v Coriolech;
já sám je honil. „Chlapče!“

Aufidius. Vzácni páni,
zdaž dovolíte, aby na paměť
vám dával tento chlubič zlotřilý
své slepé štěstí, vaši potupu,
tak přímo do očí a do uší?

Všichni spiklenci. Ať zemře za to!

Všechn lid (porůznu). „Roztrhejte ho!“ – „Hned!“ – „Zabil mého syna!“ – „Dceru mou!“ – „On zabil Marka,
mého bratrovce!“ – „Mně otce zavraždil!“

Druhý senátor. Hoj, ticho, – ticho, – žádné násilí!

Ten muž jest bohatýr a jeho sláva
kruh zemský objímá. – V čem naposled
se na nás provinil, vše rozvážně
se bude soudit. – Stůj, Aufidie,
a neruš mír!

Coriolanus. Ó kéž bych dostal jej,
ba šest Aufidiů, ten celý rod,
by ucítil můj spravedlivý meč!

Aufidius. Nestoudný lotře!

Všichni spiklenci. Skolte, skolte jej!

Spiklenci tasí a zabijí Coriolana. Aufidius stoupne na jeho mrtvolu.

Senátoři. Zpět, stůjte, stůjte!

Aufidius. Šlechetní páni, slyšte mne.

První senátor. Ó Tulle! –

Druhý senátor. Čin spáchals, nad nímž chrabrost zapláče.

Třetí senátor. Ty po něm nešlap! – Lidé, ztište se
a meče zastrčte!

Aufidius. Až, páni, seznáte – jak nelze vám
teď v rozjitření, které vznítíl on –
to velké nebezpečí, jímž ten muž
vám hrozil za živa, vy zaplesáte,
že tak byl odklizen. – Nuž, před senát
mne povolejte, Vaše Vzácnosti,
a věrným sluhou se vám osvědčím
neb vytrpím váš nejkrutější soud.

První senátor. Již jeho tělo odsud odneste
a truchlete proň; budiž pokládán
za nejbohatýrstější mrtvolu,
již hlasatel kdy k urně provázel.

Druhý senátor. Sám vlastní prudkostí s Aufidia
část velkou hany sjímá. Tedy vše
si k dobru obraťme.

Aufidius. Ten tam můj hněv,
a žal mne svírá. – Tělo zvedněte. –

Tři z nejosvědčenějších vojáků
mi pomozte, já s vámi ponesu.

Ty udeř na buben; ať hudba zní.

Vy skloňte ocelové oštěpy.¹¹²

Ač v tomto městě mnohé vdovami
a mnohé bezdětnými učinil,

jež do té chvíle cítí ránu dávnou,

přec bude mítí navždy paměť slavnou.

Sem, pomozte.

Odejdou, odnášejíce tělo Coriolanovo. Smuteční pochod.